יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

היינט 20 זייטען — פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 105 | Łódź, Piątek, 4 maja 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ט אייר תרצ"ד | № 105

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודען! שרייבט אונטער די נאציאנאלע פעטיציע!

ZNANA PASZTECIARNIA w Gmachu Hotelu „Manteuffel" pod osobistem kierunkiem STEFANA WOJCIECHOWSKIEGO została PRZENIESIONA na sezon letni **do PARKU JULJANÓW**
W soboty, niedzielę i święta podwieczorki taneczne na które uprzejmie zapraszamy. (Podwieczorek 75 gr.)

בריליאנטען, גאלד,
זילבער, פערשיד. בישוטעריע, לאמ-פארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען

Magazyn jubilerski **M. H. Lissak, Piotrkowska 5**

אי"ה זונטאג, פ' בהב"ח קומט קיין לאדז דער

קאמארנער רבי

שליט"א פון פאביאניץ און וועט איינ-שטיין ביי ר' משה הירש ווראבלעוו-סקי נאוואמיעסקא 21, דער רבי שליט"א וועט הי זיין 2 טעג.

1809

כשר — היגיעניש

!איבערראשענדע נייעס

דער גוט-בעקאנטער

פענסיאנאט „RAJ"

פון הולאנקי (איגה. יורקעוויטש) איז שוין טעטיג און געפינט זיך איצט אין ווישניאווא גורא אין שענסטען פונקט,

אין זייבערט'ס שענסטע פאלאץ געבען וואלד.

מיר עמפפעהלען די ג. געסט פרוכטבארע. זוניגע, גרויסע צימערן מיט זעמטליכע בעקוועמליכקייטען. היי: סאראס-פראושע, באדע צימערן, ראדיא, טעלעפאן הי אויך פערשידענע ספארט- און געזעלשאפט-שפילען.
די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון רוטינירטע פאכמענער.
קאנקורענץ-פרייזען! —::— סאלידע בעדינונג!
אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויפ'ן ארט אדער טעלעפאניש
Wiśniowa Góra Pensjonat „RAJ" Jurkiewicza, telefon № 5.

כשר — היגיעניש

הנהלות הגמנסיות ובתי-הספר העממיים

של החברה ליסוד בתי-ספר עברים בלודז
מודיעות, כי הלשכות של

הגמנסיה הראשונה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 21, טלפון 134-11

הגמנסיה השניה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 22, טלפון 134-12

הגמנסיה לנערות,
רחוב פירמוביץ 6, טלפון 127-95

מקבלות בשעות העבודה, משעה 10 עד 14, הרשמות אל הגמנסיות ואל כל המחלקות של בתי-הספר העממיים.
אל המחלקה הראשונה של בית-הספר העממי (לפנים מכינה א) מתקבלים ילדים שמלאו להם שש שנים.
ההרשמות של ילדים וילדות בגיל ארבע שנים ומעלה אל
גן הילדים של החברה הנ"ל (רחוב שנקביטש 26)
מתקבלות בלשכת הגמנסיה לנערות, רחוב פירמוביץ 6.

רעי יקירי

יחיאל ב"ר יצחק אהרן נ"י **סאכאטשעווסקי**

אהוב וחביב!
יום מחר כי תעלה על ראש שמחתך, הוא שמחת

„בר מצוה"

שלך, תקבל מעומק לבנו את ברכתנו ברכת „מזלא טבא וגדיא יאיר ויהי' רעוא שתזכו הורך ומשפחתך לראות ממך רוב טוב ונחת על דרכי התורה והיהדות על הרי ציון וירושלים „חזק ואמץ" וה'ת לאיש, גם לאביך ואמך ברכת מזל טוב יאמר להם

ידידך מוער
האחים (ישראל פנחס (ומשה אהרן בערקאן

די מענער-גימנאזיע
און פאושעכנע שולע

בית-אלפנא

(תורה ודרך ארץ)
פיעטריקאווער 111. אלעי קאשטשושקי 48
טעלעפאן 17646.

נעמט אן איינשרייבונגען פון נייע שילער צום נייעם שול-יאהר אין אלע קלאסען. די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג פון 2—9 פאר אומבעמיטעלטע עלטערן ערמעסיגטע פרייזען.
די לייטונג

„גמילת חסדים" קעלמא 15.

זונטאג, דעם 6 מאי ה. י. 6,30 אוו. צום ערשטען טערמין און 8,30 ביי יעדע צאהל מיטגלידער קומט פאר די

יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פארזיצענדען און 2 אסעסארען, 3) טעטיגקייטס-בעריכט, 4) קאסע-בעריכט, 5) בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע, 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 7) פרייע פארשלאגען. אלע מיטגלידער און סימפאטיקער ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.
די פערוואלטונג.

דאנקזאגונג.

דערמיט האבען מיר דעם כבוד צו דאנקען אונזער חשוב'ן מיטגליד

ה' הערמאן בורנהיים

איגה. „ALA FOURCHETTE" פון באר פיעטריקאווער 62

פאר די שענקונג פון 15 טישען און 5% פון דעם ריי-זעווין פון דער פייערליכער ערעפנונג, וועלכע קומט פאר מוצאי שבת קודש, דעם 5 טען מאי און מיר ווינשען אייך, אז די ערעפנונג זאל זיין אין א שעה מצלחת.
די פערוואלטונג
פון בית היתומים, זגערזשער 40

דאס הערן-שניידער-אטעליר פון
א. ח. קוטשינסקי

געפינט זיך איצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

איז הויף, קווערפיצינע, 1 שטאק
פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן זומער-סעזאן, לויט די לעצטע נייעסטע מאדע-זשורנאלען צו מעסיגע פרייזען פינקטליכע אויספיהרונג.

אונזער חשוב'ן פריינד ה' אהרן אראנאוויטש און פאמיליע, צוליב'ן טויט פון זיין אומפערגעסליכע

פרוי נ. ע.

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
זייט געטרייסט!
ח. ד. שימשעוויטש און פרוי.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז נעכטן געשטארבען אין עלטער פון 56 יאהר מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע און אומפערגעסל. מוטער, שוויגערמוטער, גראסמוטער, שוועסטער, שוועגערין און טאנטע נ"ע

צירל ווערמונד

אשת ר' לייב הערש נ"י (געב. אולמאן)

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 4 מאי 1934, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז גדאנסקא 37, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערענדע הינטערבליבענע

בעקאנטמאכונג.

קומענדיגען זונטאג, דעם 6 מאי ד. י. 4 זייגער נאכמיטאג, וועט אין „זקנים-הויז" פאמארסקא 54, פארקומען אין צווייטען טערמין

די יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

פון די מיטגלידער פון דער חברה „מחסי לזקנים" און וועט גילטיג זיין ביי יעדער צאהל מיטגלידער.
מען בעט אלע מיטגלידער פינקטליך צו קומען.
די פערוואלטונג.

הזכרה

זונטאג, פ' ב"ב דעם 6/5 פינקטליך 11 פריה קומט פאר אין בית הכנסת פון גמילת חסדים בי דעם גרינעם מארק 7 א הזכרה צו די שלושים פון אונזער לאנגיעריגען גבאי. פרעזעס

ר' יוסף עלכנאוויטש ע"ה

וועלכער איז געשטאנען אויף דער וואך פאר אונזער פראזי אונקרמידליך 18 יאר און ער איז אין די בעסטע מיטעלע יארן אוועקגעריסען געווארען פון אונז. דערמיט פאדערן מיר אויף אלע אונזערע מיטגלידער ווי אויך אונזערע מתפללים ווי אויך אלע קרובים און פריינד פון דעם פערשטארבענעם פינקטליך צו ערשיינען ביי אונז אין בית הכנסת. מיט דרך ארץ
די פערוואלטונג פון גמילת חסדים
ביי דעם גרינעם מארק 7

אונזער חשוב'ן קארעספאנדענט פון ארץ-ישראל

דונעק שמיד

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל צוליבן טויט פון זיין

פאטער

רעדאקציע „נייער פאלקסבלאט"

ווירקליך נייעס!
S. BIMKE!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהר־טער קונדשאפט, אז מיין בעקאנטער טאפעציר־ און דעקאראציאנס־אנשטאלט און דאס מעבעל־געשעפט א.פ.

געפינט זיך איצט אויף פיעטריקאווער 105 טעל. 136-27

און עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל די מאדערנע טאפטשאנעס, געבעטע שטיהל ווי אויך אלע ארט מעבעל ווי: שלאף־צימער, עס־צימער א. ז. וו. קאנקורענץ־פרייזען:

S. BIMKE, Piotrkowska 105, tel. 136-27 מיט אכטונג

אונזער ווערטען שעף

ה' ס. פערנעבאך

צו זיין חתונה

מיט פר"ל האלינא גארנעק

אונזערע הארציגסטע וואונשען.

פערסאנאל פון פריזיער־אנשטאלט פאמארסקא 3.

צו דער חתונה פון מיין חשוב'ן פריינד

ה"ה ס. פערנעבאך

מיט פרל.

האלינא גארנעק

ווינש איך א הארציגען מזל־טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען. מ. רייך.

מזל־טוב!

א הארציגען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער ליבע טאכטער פרל.

שיינע רבקה זענדעל

צו איהרע תנאים מיט ה'

אלתר ארגעוויטש

זאל אייער נייער לעבענס־וועג מיט רויזען בעצירט זיין. די עלטערן מ. זענדעל און פרוי

מזל־טוב! צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

פרל. מארישא וואלף

מיט ה' לעאן שייפער

ווינשען מיר א הארציגען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט.

מ. ד. קוטשינסקי און פרוי

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאן, בושעזשינער 15.

שניידערין!

צו בעקומען

קערש, סמווראווא 15

צו דער חתונה פון

פרל. העלא בורע

מיט ה'

הערמאן יאקובאוויטש

ווינשען מיר זיי פיל גליק און צופרידענהייט

די ארבייטער פון דער פירמע א. יאקובאוויטש אין לאדז און מ. וויינרייך. 1792

z intencij zaślubin

p. Marij Rabinzonówny

z p. Józefem Rozenbergiem

życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości

Salek Grinberg.

לרגלי בואים בברית נשיאי של ידידינו היקירים מ"ר

אליעזר הערצנבערג מפה לודז

עם העלמה מר"ת

פייגה סורבסקי מפה לודז

הנני מאחלים לכם רב ברכות תהי דרככם סוגה בשושנים יזרח מזלו כשמש בצהרים על הרי יהודה וירושלים

משפחת לוסטיגאן.

לודז, ל"ג בעומר תרצ"ד 1813

קיין ארץ־ישראל

אבריוזענדיג נאך ארץ־ישראל קען איך מיטנעהמען איין פערזאן פאר 1,300 זלאטעס. ביטע שריפטליך זיך צו ווענדען:

Łódź, skrzynka pocztowa 368.

פאר גאלד,

בריליאנטען, ביזשוטעריע

און לאמבארד־קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

BILANS NETTO

DOMU BANKOWEGO BRACIA TAUB W ŁODZI

na dzień 31 grudnia 1933 r.

STAN CZYNNY

Kasa i sumy do dyspozycji w bankach	532.741.86	
Kupony	2.675.—	
Waluty zagraniczne	81.776.11	
Papiery wartościowe własne	56.412.50	
Weksle zdyskontowane	1.724.970.04	
Weksle protestowane	2.020.—	
Rachunki bieżące (salda debetowe)	1.384.007.33	
Pożyczki terminowe	60.303.—	
Ruchomości	7.420.39	
Sumy Przechodnie	4.980.82	
Różne rachunki	4.697.14	
	3.862.004.19	
Udzielone gwarancje	30.038.80	
Depozyty	101.990.—	
Inkaso	656.906.54	788.935.34
		4.650.939.53

STAN BIERNY

Kapitał zakładowy	600.000.—	
Wkłady	1.606.572.80	
Rachunki bieżące (salda kredytowe)	1.104.683.62	
Zobowiązania inkasowe	108.937.87	
Redyskonto	28.215.70	
Banki	177.440.63	
Sumy Przechodnie	50.452.94	
Różne rachunki	11.461.03	
Rk. strat i zysków. Zysk za 1933 r.	174.239.60	
	3.862.004.19	
Zobowiązania z tytułu udz. gwar.	30.038.80	
Różni za depozyty	101.990.—	
Różni za inkaso	656.906.54	788.935.34
		4.650.939.53

Rachunek strat i zysków za rok 1933 Domu Bankowego BRACIA TAUB w Łodzi

WINIEN

Procenty i prowizje płacone	165.815.86	
Koszty handlowe i podatki	178.133.11	
Amortyzacja ruchomości	390.55	
Odpisy na dłużnikach	18.783.46	363.122.98
Czysty zysk za 1933 r.		174.239.60
		537.362.58

MA

Procenty i prowizje pobrane	521.999.45	
Różnice kursowe	14.988.58	
Zwrot sumy dawniej odpisanych	374.55	537.362.58
		537.362.58

אכטונג! אכטונג!

שטריקער־מייסטער!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אלע שטריקער־מייסטער, וועלכע זענען בע'עוולה'ט געווארען פון שטייערן, דארפען זיך ווענדען אין זייער אייגענעם אינטערעס צו אונז אין לאקאל יעדען אווענד פון 8—10 שפעטסטענס ביז'ן 10. מאי ד. י.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

פלעצינאקעס

אין א זעהר רייכען אויסוואהל, ווי אויך די לעצטע מאדעלען פון עלעגאנטסטע שיך

עמפפעהלט:

A. Ogórek

ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

ציעכאצינעק

זדראיאווא־גאס

ווילא „מענטאנא“ (צוקיצר)

דר. מעד.

ו. לאסקי

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען.

נעמט אן פון 1־טען יוני 1934.

קאדיא מאלאדאווסקי

(לאורעאטקע פון דער ליטעראטור־פרעמיע פון דער ווארשאווער קהלה)

„דזשיקע גאס“

צו בעקומען ביי אלע צייטונגס־פערקויפער צום פרייז פון 2 זלאטעס

Dr. med.

N. Jeleńkiewicz

Zawadzka 23

tel. 146-75

נעמט ניסט מעהר אן אין דער לעטשניצע

געגן בעלוינונג

געכטען פארמיטאג איז מיר אוועקגעקומען א פארטפעל מיט 70 זל. מזומן און פערשידענע דאקומענטען און וועקסלען. דאס געלד שענק איך און בעט געגען בעלוינונג מיר אפצושיקען די וועקסלען און דאקומענטען, ווייל זיי האבען פאר קיינעם קיין שום ווערטהנישט. דיסקרעציע געזיכערט. אפצוגעבענען צו רעגענסבערג. פיעטריקאווער 25.

שניידער־מייסטער

(כאלופניקעס) פעראיין

לאדז, פל. וואלנאשטשי 7.

מעלדונג!

דערמיט מעלדען מיר, אז די פארזעצונג פון דער

גענעראל־פערזאמלונג

קומט פאר מארגען, שבת, 8 אוונט, אויף וועלכער אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

די פערוואלטונג. 1838

יודען לאזט אייך נישט נארען!

צוליב ווי איניגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זענען געוועזען די ווערק־פיהרער, געשעפטס־פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט.

איך בעזיץ א ריזען־לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יוביצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער־ און ווינטער־פאלטענס, געהאקטע אנציגער, שלאפרעק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער־זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, רבנים, הורט־סוחרים און שטיבעל־בחורים, 2) פאר קבלען פון פראווינץ ווערט ארויפגערעכענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אמבענע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אויפ'ן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8

בעקאנטמאכונג!

די ליימונג פון לעהר־אנשטאלט

תורה ודעת

פילסודסקיעגא 12

מאכט בעקאנט, דאס אונזער לעהר־אנשטאלט איז געווארען איבערגעטראגען — אויף פאמארסקא 18 אין דעם בעוואוסטען גימנאזיום־לאקאל וועלכעס בעפינדעט זיך אין גארטען וואס ענטשפרעכט אלע היגיענישע איינריכטונגען לויט די פאר־שריפטען פון נייעם שול־געזעץ, עס איז אויך פערזעהען מיט די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען אויף למודי קודש אויך אויף וועלטליכע למודים מיט זעהר א שטרענגע השגחה. עס איז אויך ספעציעל איינגעארדענט

א גן־ילדים פאר קינדער פון 4 ביז 7 יאהר לויט דעם נייעסטען סיסטעם פון א פרעבלובקא. אויפ'ן פערלאנג פון די עלטערן ווערען די קינדער געבראכט און אבגעפיהרט אהיים צוויי מאל טעגליך.

עס ווערען שוין איינגעשריבען קינדער צום נייעם שול־יאהר. די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9 פרי ביז 2 נ.מ. און פון 4 ביז 9 אוו.

די ליימונג.

בעמערקונג: לויט דער פעראררדנונג פון דער שול־מאכט מוזען זיך אויך די תלמידים וואס לערנען איצט זיך אויפסנייע איינשרייבען ביז'ן 1־טן מאי.

Z prawami szkół państwowych

Gimnazjum Żeńskie JÓZEFA ABA

oraz Szkoła Powszechna

w ŁODZI, Legjonów 10, tel. 122-12.

איינשרייבונגען אין די גימנאזיאל קלאסען ווי אויך אין די פאווסעכנע שולע נעהמט אן דער סעקרעטאריאט אין די אונטעררינכטס־שעה'ן.

אין די I קלאס פאווסעכנע שולע ווערען אנגענומען מעדלעך און יונגלעך פון 6 יאהר אן אהן עקזאמען.

578

וויטערדיגער עדות־פערהער אין פראצעס וועגן ארלאזאראוו־מארד

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער נעכטיגער נאכמיטאג־זיצונג זענען אויסגעהערט געווארען דריי עדות. ס'האט זיך גע־האנדעלט וועגן פעסטשטעלען, צי סטאווסקי האט דעם קריטישן פרייטאג, דעם 16־טען יוני געגע־סען מיטאג אין הכשרה־רעסטאראן. פון די דריי עדות, האבען צוויי: שמחה זעמאל און שמעון פוקס ערקלעהרט, אז זיי האבען סטאווסקי'ן נישט געזעהן ביים מיטאג. דער דריטער, דער רעסטא־ראן־בעזיצער האט ערקלעהרט, אז ער געדענקט נישט, צי סטאווסקי איז דעם טאג געווען ביים מיטאג.

אדוואקאט סאמועל פרעגט דעם עדות, צי ס'איז אמת, אז מ'האט סטאווסקי'ן געבראכט צו דער אויספארשונג געשמידט אין קייטען. אבערוט לייקענט, אז סטאווסקי איז געווען געשמידט אין קייטען. אדוו. סאמועל שטעלט דערביי פעסט, אז דער זעלבער עדות האט ביי א פריהערדיגער ער־קלערונג מודה געווען, אז סטאווסקי איז געווען געשמיד, נאר שפעטער האט מען איהם פון די קייטען באפרייט. דער עדות האט נאך געענטפערט אויף עטליכע פראגען פון ריכטער און פערטיי־דיגער.

■ ■ ■

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

דער פאליציי־פונקציאנאר שלמה ווייסבערג האט פאר'ן געריכט איבערגעגעבען א גאנצע רייה טעכנישע פרטים וועגן דער פראגע פון די שיך־אפדרוקען.

אויף דער פראגע פון געריכט־פארויצער, האט דער עדות ארויסגעזאגט די מיינונג פון זיין שפורען־פארשונג, אז הגם די פוסטריט זענען ענה־ליך צו די פוסטריט פון אנגעקלאגטען, נעמענדיג אבער אין בעטראכט, אז אזוי ווי דאס איז געווען ביים ים־ברעג, איז גאנץ־מעגליך, אז דאס זענען געווען פוס־טריט פון אנ'אנדערען מענש.

א שטארקען איינדרוק אויפ'ן געריכט האט געמאכט ווייסבערג'ס ערקלערונג, אז א טאג פריה־ער, איידער ער איז ארויסגערופען געווארען צום געריכט, איז ער איינגעלאדען געווארען פון קאפי־טאן רייס און האט מיט איהם אפגעהאלטען א קאנפערענץ, וועלכע האט געדויערט 3 שעה. אויף דער קאנפערענץ איז גערעדט געווארען וועגן די פוס־אפדרוקען פון ראזענבלאט'ס שיך.

דער לעצטער האט געגעבען טעכנישע ער־קלערונגען דער עקספערט קאלער.

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש) דער אראבישער פאליציי־עקספערט אבארוט האט ער־קלערט, אז ער איז געקומען אויפ'ן ארט פון פערברעכען איז ער געקומען שבת, דעם 17־טען יוני נאכ'ן זון־אויפגאנג. ד. ה. צומארגענס נאכ'ן מארד. מ'האט נאכגעשפיגט די פוס־טרים־שפורען, און ווי ער האט פעסטגעשטעלט, האבען די מענ־שען פון די נאכגעשפירטע פוס־טריט נישט געטרא־גען קיין שיך מיט טשוועקעס. די דאזיגע ערקלע־רונג שטעהט אין סתירה צו דער ערקלערונג, וואס דער זעלבער עדות האט געגעבען אויף דער ער־שטער אויספארשונג אין יפו.

די זייף Palmolive ענטהאלט נישט קיין פעטיגקייט פון חיות

בענוצענדיג צום געזיכט די זייף Palmolive, ווייסט איר, מאדאם, מיט דער פולער זיכערקייט, אז אייער געזיכט דראט נישט קיין שום געפאהר, ווייל די זייף Palmolive איז אויסגעארבייט אויסשליסליך פון ריינע פלאנצען־איילען און עס ענטהאלט נישט קיין שום קינסטליכע פארבשטאפען.

20,000 קענער פון שיינקייט זאגען: כדי צוזערהאלטען דאס גלאטע און יונגע געזיכט, בענוצט די זייף Palmolive. דאס איז די זייף, וואס ענטהאלט אליווקאווע אייל! טוט נאך דעם ביישפיל פון די מענשן, וועלכע וויסן וואס גיט איז. צוויי מאל טעגליך דארף מען איינרייבן אין די פארעס פון געזיכט און האלז מיט א געדיכטער פיאנע פון דער זייף Palmolive. דערנאך גיט אויסשווענקען און מילד אויסטרוקענען. אייער געזיכט וועט ווערען ווייך ווי סאמעט און פול מיט רייץ — און טאקע אזוי דארף זיין א פרויס געזיכט.

Colgate-Palmolive Sp. z o. o.

PALMOLIVE-SHAMPOO PIELĘGNUJE WŁOSY, JAK MYDŁO PALMOLIVE CERĘ

נאצים ארגאניזירן פאליטישע מיטינגען אין א"י

רעגירונג זעהט און שווייגט

יודען פראטעסטירען און ווילען אן אויף געפאהר

ירושלים (יט"א) אפענע פאליטישע נאצי־מיטינגען ווערען איצט ארגאניזירט אין א"י דורך די ארטיגע „נאצי־גרופען", וועלכע זענען בעזונ־דערס טעטיג אין חיפה.

אויף די מיטינגען ווערען איינגעלאדען פער־זאנען פון בלויז הונדערט פראצענטיגער „ארישער אפשטאמונג". בעזונדערס ווערען אויף די דאזיגע מיטינגען איינגעלאדען אויסלענדישע טוריסטען, וואס קומען איצט קיין א"י. אין סאמע ברען פון טוריס־טען־סעזאן, אויף קורצע בעזוכען. אויך מאטראסען און בעאמטע פון די שיפען, וואס שטעלען זיך אפא אין חיפה ווערען איינגעלאדען צו די מיטינגען וועלכע טראגען א כאראקטער פון עפענטליכע „אויס באהמען" פאר געסט און טוריסטען.

אויף די דאזיגע מיטינגען ווערען געהאלטען פאליטישע נאצי־רעדעס און עס ווערט געפיהרט אנ'אפענע היטלער־פראפאגאנדע. די א"י־רעגירונג ווייסט פון די דאזיגע מיטינגען, אבער זי מאכט זיך נישט וויסענדיג וועגן דער נאצי־פראפאגאנדע, וואס ווערט אויף די דאזיגע מיטינגען געפרעדיגט.

די יודישע פרעסע איז ארויס מיט א ווארנונג אז אויב די רעגירונג וועט נישט אננעהמען קיין מיטלען געגען די דאזיגע מיטינגען, איז פערהאן א געפאהר, אז די עפענטליכע רוהה אין לאנד זאל געשטערט ווערען.

אנ'אויפנאהמע לכבוד די געסט פון פוילען צום מזרח־יריד

תל־אביב, (יט"א) לויט דער איניציאטיוו פון דער א"י־פוילישע האנדעלס־קאמער און דער „התאחדות עולי פולניה" איז דא פארגעקומען אנ'־אויפנאהמע לכבוד די געסט פון פוילען, וואס זע־נען געקומען צום מזרח יריד. אין דער אויפנאהמע האבען זיך בעטייליגט לערך 400 פערזאן. צווישן אנדערע זענען געווען אנוועזענד פרעזעס ל. לעווי־טע, ריכטער מ. פרידע, באנקיר ר. שערעשאווסקי און דער פוילישער קאנסול אין תל אביב ה' לו־קאשעוויטש.

בעגריסונגס־רעדעס האבען געהאלטען דער פארזיצער פון דער האנדעלס־קאמער ה' משה שלוש, פארזיצער פון התאחדות עולי פולניה ה' לערנער, פארשטעהער פון תל־אביבער האנדעלס־קאמער ה' גורעלסקי, פארשטעהער פון די אינדו־סטריעלער ה' טענענבלאט און די רבנים עוזיעל און אהרנסאן. אלע רעדנער האבען אנגעוויזען אויף דעם אנטייל פון פוילישען יודענטום אין דער אויפבוי־ארבייט פון א"י און אויף דער נויט־ווענדיגקייט פון א פערשטארקטער האנדעלס־פער־קעהר צווישען פוילען און א"י.

דער הונגער־שטרייק פון די „אונלעגאלע" טוריסטען אין ירושלים'ער תפיסה

ירושלים, (יט"א) איינינע „אונלעגאלע" טוריסטען, וואס זענען ארעסטירט און איינגעזעצט געווארען אין ירושלים'ער תפיסה, האבען ערקלערט ווי די יט"א האט שוין מיטגעטיילט, א הונגער־שטרייק.

צווישען די ארעסטירטע געפינען זיך אויך די פוילישע יודען ווילי גינזבורג פון לעמבערג און א. ברעגמאן פון ווארשא.

די ארעסטירטע פאדערען אדער מען זאל זיי דעפארטירען, אדער מען זאל זיי ערלויבען בלייבען אין לאנד.

Skład Sukna i Kortów E. i L. KAHAN

PIOTRKOWSKA 80.

Skład Konsygnacyjny Starzyckiej Manufaktury S. A.

צוליב וואס קומט הערבערט סעמיועל קיין א"י

ירושלים. (יט"א) די פראגע צוליב וואס דער ג. נציב הפליון סער הערבערט סעמיועל קומט איצט קיין א"י רופט ארויס גרויס אינטערעס אין גאנצען יודישען ישוב. עס ווערט אנגעוויזען, אז זיין רייזע מוז האבען א בעזונדער בעדייטונג פון פאליטישען אינטערעס.

סער הערבערט סעמיועל וועט אנקומען קיין חיפה צוזאמען מיט זיין פרוי דעם 14 טען מאי. דער בעריכט פון לאנדאן, אז ער קומט קיין א"י צו שרייבען א רייה ארטיקלען פאר א לאנדאנער ענגלישער צייטונג, רופט ארויס אין לאנד בלויז א שמייכעל. דער דאזיגער בעריכט פערשטארקט נאך דעם גלויבען, אז די רייזע פון סער הערבערט סעמיועל קיין א"י — די ערשט זינט ער האט פערלאזט דאס לאנד אלט העכסטער פארשטעהער פון דער מאנדאטען־מאכט — מוז זיין פון וויכטי־גער פאליטישער בעדייטונג. און מוז האבען צו טון מיט די פלענער, וואס ענגלאנד האט פאר א"י אין דער נאהענטסטער צוקונפט.

הערבערט סעמיועל וועט ביי זיין אנקומען קיין א"י פערברענגען עטליכע טעג אין חיפה מיט זיין זוהן עדווין און זיין שנור הדסה, וועלכע וואוינען אין א"י. פון חיפה וועט ער צוזאמען מיט זיין פרוי מאכען א לענגערע רייזע איבער דעם עמק און דאן ערשט וועט ער קומען קיין ירושלים.

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149־07

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען, מענער־שוועכע־בעהאנד־לונג און סעקסועלע בעראטונג.

אלע ארט אנאליזען.

נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 ביי־טאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען.

טראצקי איז נאך אלץ היימלאז

פאריז, 3 (ספ. טעל.)

טראצקיס בעמיהונגען ביי די מלוכות פון פערשידענע לענדער צו בעקומען א מעגליכקייט צו וואוינען, האבען נישט געגעבען קיין פאזיטיווע רעזולטאטען.

איצט בעמיהט זיך טראצקי צו בעקומען וואוין־רעכט אין דרום־אמעריקא.

ארעסטירט א דייטשען שפיאן אין פאריז

פאריז, 3 (ספ. טעל.)

דא איז ארעסטירט געווארען איינער פון די אקטיוויסטע דייטשע אגענטען א געוויסער קראוס, וועלכער האט געפיהרט שפיאנאזש אין פראנקרייך.

דער ארעסטירטער ווערט בעשולדיגט, אז ער האט געפרובט אונטערצוקויפען פראנצויזישע אפיצירען, כדי ארויסצובעקומען וויכטיגע מיליטע־רישע דאקומענטען.

דעלעגאציע פון א"י־רעגירונג צו דער מאנדאטען־קאמיסיע

ירושלים (יט"א) די א"י־רעגירונג האט בע־שלאסען צו שיקען איהר הויפט־סעקרעטאר מר. הארטהארן האלל, צו דער זיצונג פון דער מאנ־דאטען־קאמיסיע פון פעלקער־בונד, צו פערטרעטען די א"י־אינטערעסען פון דער מאנדאטען־מאכט. צו־זאמען מיט מר' האלל וועט אויך אפפאהרען קיין גענף דער יודישער געהילף־סעקרעטאר פון דער א"י רעגירונג ה' מענוראק

א שטאט־קווארטאל פון פוילישע יודען אין תל־אביב

תל־אביב (יט"א) אין תל־אביב ווערט איצט געפלאנט אויסצובויען אין דרום־טייל פון שטאט א פירטעל פון פוילישע יודען. אין דעם שטאט־פירטעל, וועלכער וועט אנגערופען ווערען אויפ'ן נאמען פון איינעם פון די ציוניסטישע טוער אין מערב־גאליציען זאלען ווערען פארצעלירט 200 פלעצער פאר הייזער־בוי.

Dr.

Wajnberg

ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראז־קראנקהייטען

וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145

טעל. 126־02.

נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 6—8 אוו.

שלאסעריי־ארבייטן

ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען, מעטאל־בעארבייטונגען, מא־שינען־טיילען

פיהרט אויס בילינ

J. REDER, Łódź

קאנסטאנטינער 11/13

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל־ארצט פאר הויט־און געשלעכטס־קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245־21

נעמט אן פון 8—11 מיטאג און פון 5—9 אוונט

זונטאג פון 10—1 ביי טאג.

אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען

אויערן, נאז און האלז־קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127־81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא־טארישעס פון 11—2 און פון 5—8 אוונט.

די שענסטע דרוק־ארבייט ווערען אויסגעפירט אין דער דרוקעריי

בראמבערג און בוים

פילסודסקיעגא 55 (פראנט)

ווי צ.ב.ש. רעכנונגען, בריפבויגען, קווי־טאנציעס, שטעמפעל־באנדעראלען, עטי־קעטען, חתונה־קארטען, וויזיט־קארטען, א.א. פינקטליך און סאליד אויסגעפירט.

3 מאי פייערונגען אין ווארשא און אין אויסלאנד

ווארשא. 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די פייערונג פון 3. מאי, האט א־ום גענומען אלע באציעס און אין די געבעט־הייזער פון אלע רעליגיעס זענען פארגעקומען פייערליכע גאטעס־דינסטען.

אין דער קאטעדרא „הייליגער יאן" איז אנוועזענד געווען דער מלוכה־פרעזידענט מאשטשיצקי. די מיטגלידער פון רעגירונג מיט'ן פרעמיער יענדזשעיעוויטש בראש, סיים־מארשאלעק שוויטאלסקי און אנדערע.

אין דערזעלבער צייט איז פארגעקומען א פייערליכע גאטעס־דינסט פון אלע מיליטערישע אפטיילונגען, באלדעם איז פארגעקומען א מיליטערישע דעפילאדע אויפ'ן מארשאל־פילסודסקי פלאץ.

10.45 פ״ה איז אויפ'ן פלאץ אנגעקומען דער מלוכה־פרעזידענט, וועלכער האט אויף א ספעציעלע טריבונע אויפגענומען די מיליטערישע דעפילאדע.

ווארשא. 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין די סינאגאגע איז פארגעקומען א פייערליכע תפילה לכבוד דעם 3. מאי.

אין ווילנא

ווילנע, 3 (טעלעפאניש). לכבוד דער 3.־מאי פייערונג אין ווילנא, זענען פארגעקומען פייערליכע גאטעס־דינסטען און אקאדעמיעס.

אין דער שוהל איז איינגעארדנט געווארן א פייערליכע תפילה.

אין אויסלאנד

[illegible], 3 (ספ. טעל.) די פוילישע קאלאניע האט דא איינגעארדנט אין קאסטשאל א פייערליכע תפילה, געווידמעט דעם 3. מאי.

ווארשא. 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) עס זענען אנגעקומען ידיעות פון פאריז, לאנדאן, בוקארעשט, רוים, בערלין, לייפציג, מאסקווע, ריגע, אז אין די ארטיגע קאטוילישע קאשטשאלען זענען פארגעקומען פייערליכע גאטעס־דינסטען אין צוזאמענהאנג מיט דער 3.־מאי־פייערונג.

אפיציעלער קאמוניקאט

וועגען די נעכטיגע געשעהענישען אין לאדז

וועגען די נעכטיגע געשעהענישען אין לאדז האט די שטאטישע סטאראסטווע אונז צוגעשיקט פאלגענדען אפיציעלען קאמוניקאט.

„בעתן אפריכטען די פייערליכע גאטעסדינסט אין דער קאטעדרע דורך זיין עמינענץ ביסקופ טאמטשאק צוליב דעם נאציאנאלען יום־טוב דעם 3 מאי, האט א גרופע מיטגלידער פון דער ענדעקישער פארטיי, איבערגעריסען די גאטעסדינסט דורך נישט ענטשפרעכענדען פערהאלטען זיך, מאכען פערשידענע אויסגעשרייען און זינגען, זיי האט זיך אבער נישט איינגעגעבען איבערצורייסען די גאטעסדינסט, וועלכע איז נארמאל פערענדיגט געווארען.

א חוץ דעם האבען מיטגלידער פון די ענדעקעס אין פערלויף פון טאג אין עטליכע ערטער פון שטאט געמאכט אוואנטורעס, פערטשעפענדיג די דורכגעהענדע יודען און אויסהאקענדיג די שויבען אין יודישע וואוינונגען. די פאליציי האט דורכגעפיהרט א גאנצע רייהע ארעסטען.

די אויספארשונג פיהרט דער פראקוראר ביים לאדזער קרייז־געריכט.

אפיציעלער קאמוניקאט

וועגען די נעכטיגע געשעהענישען אין לאסק

וועגען די נעכטיגע געשעהענישען אין לאסק האבען מיר בעקומען צוגעשיקט פאלגענדען קאמוניקאט:

„דעם 3 מאי האלב דריי מיטאג איז אויף קילינסקיעגא גאס אין לאסק אויסגעבראכען א געשלעג צווישען א גרופע יודען און א גרופע קריסטען, דערביי איז איין פערזאן ערנסט צושלאגען געווארען. דאן האט זיך צונויפגעזאמעלט א גרעסערער המון, וועלכער איז אוועק אין דער ריכטונג פון די הייזער, וואו ס'האבען זיך בעהאלטען די שולדיגע אין שלאגען.

נישט קוקענדיג, אויף דער באלדיגער אינטערווענץ פון דער פאליציי האט זיך דעם המון איינגעגעבען אויסצוהאקען די שויבען אין א רייהע הייזער.

די ארגאנען פון דער פאליציי האבען ליקווידירט די געשעהענישען, ליקווידירענדיג די שולדיגע אין שלאגען.

עלילת־דם־העצע אין נירענבערג

בערלין, 3 (יט"א טעלעגראפיש) די רייכספערטרעטונג פון די דייטשע יודען, האט ארויסגעשיקט א דעפעשע צום רייכסקאנצלער היטלער אין וועלכער ס'ווערט איבערגעגעבען, אז דער „נירענבורגער שטורמער" פערשפרייט אנ'אויסגאבע אין וועלכער די יודען ווערען בעשולדיגט אין א ריטועלען מארד. אין דער אויסגאבע ווערען געווארפען שוידערליכע בעליידיגונגען אויפן יודישען גלויבען און ענטהאלט העץ־אילוסטראציעס געגען יודען. אין דער דעפעשע פראטעסטירט די יודישע רעפרעזענטאנץ געגען בעליידיגען די יודישע רעליגיע.

רעשטען אנציגער און פאלטענס
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען איז צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט־וואוינונג.
קאנקורענץ־פרייזען! קאנקורענץ־פרייזען!

שפארען געלד דורך קויפען רעיעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראוויץ"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע ביליגע און רעיעלע קוועלע פון גוטען קידוש־וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

שרייבען שעהן און שנעל לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ל. בערמאן
אין 15 לעקציעס. די ערגסטע צובראכענע האנדשריפט ווערט אויסגעבעסערט אויף דער שענסטער ביוראווע שריפט, אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען א יודישען בריף אין 20 טעג, אפילו דעם, וואס קאן גארנישט שרייבען.
אל. 1-טער מאי 4, וואוינונג 21, ביי ליפשיץ.

פאראמעטער אבראמאווי
אדוואקאטעס וועגען פאדאטעק אבראמאווי, שרייבט דאס קאנצעסיאנירטע ביטשריפט־ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע און געריכטליכע ענינים פון
י. ח. בוזיך,
לאדז, אגראדאווא 3

STARSZY FELCZER
B. JOSKOWICZ
Północna 4, tel. 141-86
שטעלט טענליך פאקען מיט מיט פרישע קראוויאנקע
און גיט אויך ארויס בעשייניגונגען.
נעמט אן פון 8 – 11 פריה און פון 4—7 נאכמ.

Falaleum
אידעאלע כארניקעס אין וואוינונגען און אויף זומער־וואוינונגען
צום פרייז 50 גראשען א מעטער 100 c/m ברייט.
צו בעקומען אומעטום.

DR. MED. M. RUNDSZTAJN
ספעציאל־ארצט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
POMORSKA 7, tel. 127-84
נעמט אן פון 4 ביז אוונד.

„OMEGA" לעטשניצע
פון דאקט. ירים־ספעציאליסטען
גלובנא 9, טעל. 142-42
ס'ווערט אנגענומען אויפ'ן ארט, וויזיטען אין דער שטאדט. געבורט־הילף, ערצטליכע אנאליזען. קווארץ־לאמפען, רענטגען, דיאטערמיע.
אפאראטן און זאסטיקעס.
בעראטונג 3 זל.

Dr. J. NEUMAN
כירורג און גינעקאלאג
(פרויען־ארצט)
נעמט נישט מעהר אן אין דער לעטשניצע „Vita". נור אינדערהיים
פון 11.30 ביז 1 בייטאג און 7 ביז 8.30
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9 — 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען

Dr. med. S. KRYŃSKA
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
(פרויען און קינדער)
צוריקגעקעהרט
SIENKIEWICZA 34, tel. 146-10
נעהמט אן פון 10.30 ביז 12
און פון 3 ביז 4 נאכמיטאג.

געגען שווייס פון פיס
דאס בעסטע מיטעל געגען שווייס פון די פיס און אטשיסקעס, גאראנטירט זיים 20 יאהר, צום פרייז פון 20 גר. און 30 גר. איז נאר צו בעקומען ביי די צייטונגס־פערקויפער וועלניאזש, אלט־שטאט 1, צעגעלניאנא 1 און פיעטריקאווער 27, וואהנ. 37. היט אייך פאר נאכמאכונגען. אויך א גוט מיטעל געגען וואנצען.
פרייז 50 גראשען א פלעשעל.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
איז געווארען איבערטראגען
אויף 2 זשעלאזנא 2
(פיעטריקאווער 47)
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד,
זונטאג און הגאות פון 9–2 מיטאג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11—1 מיטאג און פון 3—4 נאכמ.
נעמט אן א פרוי־דאקטאר.

Dr. med.
WIKTOR MILLER
choroby wewnętrzne
spec. CHOROBY REUMATYCZNE i ARTRETYZM, fizykalna terapja
przeprowadził się Al. Kościuszki 13
przyjmuje od 4—6.
Leczn. „VITA" 12—1, tel. 146-11.

אדוואקאטעס
וועגען פאדאטעק אבראמאווי, אדראטשעניעס פאר איינציגע שפייזערס, שרייבט דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפט־ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע און געריכטליכע ענינים פון
ח. בערגהאלץ,
לאדז, פילסודסקיעגא 6.

לעכער ווערען אויסגענייט
ביי ג. נארדמאן
שרודמיעסקא 8.

w ŁODZI
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
Laboratorjum przy Aptece
Proszek „Glob"
Bobo - Glob
„Hebrolin"
„Uniwersal"
Mentopinol-Glob

Dr. med.
OŁ. ZADZIEWICZ
ספעציאל־ארצט פאר האלז, נאז, אויערען און קעהל־קאפ־קראנקה.
Piotrkowska 164
tel. 125-26.
נעהמט אן פון 4 ביז 8 אוונד.

Uwaga!

Polecam Sz. P. P. swój pierwszorzędny
Zakład fryzjerski
damski i męski,
który prowadzę pod hasłem
Czysto, dobrze i tanio.
Ceny rewelacyjnie niskie.
Proszę przyjść i przekonać się
Piotrkowska 17 w podwórzu.
Z poważaniem E. PIĘKNIEWSKI.

ראטעוועט אייער געזונט!!!
קראנקע אויף רופטורען (ברוך־קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־גומי־באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך־קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך־באנדאזשען.
אויך אויסגעקרימטע רוקן־ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל־גארסעטן אויף ביינער־שווינד־זוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל־אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס־מאדעלען, אויף זשילאקעס — גומי־זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס.
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל־ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אוים לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס־באהנהויף
בעמערקונג: דאס טראגען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג.. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק־בריף
(אין זעערס אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

וואס הערט זיך אין קאקעמייקע?

(פון אונזער קאקעמייקער קארעספאנדענט)

ווע׳ען די טראדיציאנעלע מנהגים אין קאקעמייקע, האב איך שוין אמאל געשריבען. אויב איך האב אייך אמאל געשילדערט די ימים־טובים און פייערליכקייטען אין קאקעמייקע, וועל איך אייך איצט איבערגעבען, ווי אזוי די קאקעמייקער זענען מקבל־פנים דעם שעהנעם חודש מאי.

דעם חודש מאי, ארדנען די קאקעמייקער איין יום־טובים, וועלכע בעשטעהען פון מעסטען די פה־חות: דער שטארקער שבת לאזט זיך דאן אין א געלע׳ אויף דעם שוואכערען שבת. אין א שעה־בעם טאג, די זון ברענט, די בעפעלקערונג שפאצירט אין די גאסען. די גאסען זענען איינגעהילט אין גרינס, און פלוצים טראך... טראך... ס׳הויבען זיך שטעקענס, ס׳פינקלען קינושאלעו, ס׳פלאצען שויבען. גאנצע מתנות לאזען זיך איבער די קאקעמייקער גאסען, אויסגעפוצטע יונגע קאקעמייקער, ווי די ריזען, מארשירען פון ארט צו ארט, גאס צו גאס און בעגעגענען די א מיטגליד פון צווייטען שבת, לאזען זיך די קאקעמייקער מיט א ווילדען הורא און אייבס, צווייי, ליגט דער שוואכע אויסגעצויגען פערוואונדעט.

אזוי ווילדע׳ען די קאקעמייקעראין די גאסען און אין גערטנער. דאקטוירים פערבאנדאזשירען די צושעדיגטע, צו׳מזיק׳טע און די שטארקע קאקעמייקער קוועלען אן פון נחת און פון פרייד.

אין וואס בעשטעהט די שנאה פון דעם שטארקען שבת צום שוואכען? די שנאה בעשטעהט אין דעם, וואס דער שוואכער שבת איז פון אנ־אנדערען ראסען־אפשטאמונג. און דערביי איז דער שוואכער שבת זעהר א ריהרעוודיגער און ענערגישער און אין דעם בעשטעהט די קנאה פון די שטארקע צו די שוואכע.

דערנעהנטערט זיך דער מאי. גרייטען זיך ביידע שבטים: דער שטארקער גרייט אן קינדזשאלען און מעסערס, און דער שוואכער — וואטע, יאדינע, באנדאזשען א. אז. וו.

ס׳טרעפט אמאל, אז די שוואכע געבען א ווידערשטאנד, אבער דאס געשעהט נאר אין איינצעלנע פאלען.

אויף אזא אופן זענען די קאקעמייקער מקבל־פנים דעם שעהנעם חודש מאי.

א קאסמייקער.

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 41-32.
עמפפאנגס-שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו״ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

Dr. HELLER

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייז.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע״ נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84
קינסטלערישע לייטונג: מאריס לאמפע.

אויפטריטען פון די בעריהמטע ארטיסטען

ר. שושנה — און — מאריס לאמפע

צוזאמען מיט זייער ווארשעווער קינסטלער-אנסאמבל.

לעצטע 5 טעג! ווערט געשפילט דער סענסאציאנעלער וועלט-שלאגער

אורקע נאכאלניק׳ס דין טורע (אין 3 אקטען 9 בילדער)

היינט פרייטאג, 9.15 אוונט, מארגן שבת, 4.15 נאכמיטאג, (צו בילגע פרייזען), שבת, 9.15 אוונט. אינסצעניזירט: ר. שושנה. רעזשיסירט: מ. לאמפע. בינע-לייטונג: ק. גוטמאן

איילט צו זעהן די לעצטע פארשטעלונגען. בילעטען צו בעקומען אין טעאטער-קאסע.
אנאנס! אין קורצען נייעם! פרטים אין די ווייטערדיגע מודעות.

די פארוואהל-ארבייט

(א) בעכטען איז אונטער׳ן פארזיץ פון פרעזעס מאסקווא, פארגעקומען א פלענאר־זיצונג פון דער הויפט־וואהל־קאמיסיע. עס זענען ארומגערעדט געווארען ווייטערדיגע טעכנישע פראגען און פעסטגעשטעלט געווארען די אמט־שעהן פאר די וואהל־קרייז־קאמיסיעס.

אין בעזונדערע לאקאלען פון די קרייז־קאמיסיעס וועט [illegible] פארזיצער, די פערטרעטער און די מיטגלידער אמטירען טעגליך פון 5 ביז 10 א זייגער. דאס אמטירען אין די וואהל־קרייז־קאמיסיעס וועט זיך, לויט׳ן רעגולאמין, אנהויבען פונ׳ם 13. מאי.

ה. י.

אויסגעבערענט די אויגען

(א) אויף קאמיעננא גאס האבען אומבעקאנטע פערשוינען אויסגעבערענט די אויגען ביי דעם דורכגייענדען משה אפאליאן פון קאמיעננא 2.

דער בעפאלענער האט געמאכט א געוואלד און די אנפאלער זענען בעת׳ן טומעל אנטלאפען.

דעם אומגליקליכען האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל.

9-טע סימפאניע

דעם קומענדיגען מיטוואך אוונט קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל דער לעצטער סימפאנישער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון בעליבטען דיריגענט ה׳ יוזעף זאקס.

עס וועט אויפגעפיהרט ווערען די אונשטערבליכע קונסט-ווערק פון וועלט-בעריהמטען בעטהאווען — די 9-טע סימפאניע.

ROXY קינא

היינט און פאלג. טעג
די גרעסטע ווינער מוזיק. קאמעדיע א.ג.

קעניגליכע יאגד

אין די הויפט-ראלען:
Suzi Launer
Leo Slezak
Georg Aleksander

אויסער׳ן פראגראם:
קלאנג-צונאבע.

אנהויב אין געוועהנל. טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

אלטע יודישע לאקאטארעז ווערען עקסמיטירט ווערען פון זיינע הייזער

האט געשוואוירען ביים קבר פון זיין ווייב א רייכער יודישער הויזווירט

אין לאדז איז פאראן א יוד, א געוועזענער בלאכארזש, איצט א שטיינרייך, פערמאגט איינציגע דריי זיגע הייזער, א ציגעלניע און א גרויס פאלוואר׳ק. גע־קומען איז ער צום פערמעגען אויף פאלגענדען אופן:

מיט יאהרען פאר דער מלחמה האט אין שייבלערס ראיאן געהאט א גרויס הויז אן איינזאמער רוסישער יוד, ביי וועמען דער הערמאנטער איצטיגער גביר האט דעמאלט געארבייט אלס בלאכארזש, דער ווירט האט זיך זעהר גוט פערהאלטען מיטן בלאכארזש אזוי ווייט, אז ר׳האט איהם געמאכט פאר דין גאנצען פערטרויאונגס־מאן.

מאכט זיך א מעשה אז מ׳פאקט דעם ווירט ביי א שפיאנאזש־פערבר׳עך, און ער ווערט פערשיקט אויף לאנגע יאהרען קאטארגע. בכדי אויסצומיידען א דראהענדע אין אלעכע פאלען קאנפיסקאציע פון פערמעגען, שרייבט ער בעצייטענס איבער דאס הויז אויף דיין פערטרויאונגס־מענש, דעם בלאכארזש. און דער לעצטער ווערט אזוי קאפ־ווייטא, דער פאקטישער בעל־הבית פון הויז.

יאהרען זענען געפלויגען. די מלחמה איז אויסגעבראכען. ס׳איז אנטשטאנען אנ׳איבערקעהרעניש אין רוסלאנד און דער ווירט איז בעפרייט געווארען. אנ׳אפגעריסענער, אנ׳אויסגעשעפטער האט ער זיך נאך חדשים־לאנגע וואנדערונגען קוים דערשלעפט קיין לאדז. דא האט ער זיך געטראפען געהמט שוין א סוף צו זיינע וואגלעגישען און ליידען, ער וועט צוריק איבערנעהמען זיין הויז און רוהיג און זארגלאז קאנען אויסלעבען זיין רעשטעל בעשערטע יאהר׳ען.

ווייזט אבער אויס, אז דער יוד האט געהאט א טעות אין חשבון, ווייל אזוי ווי דער בלאכארזש האט איהם נאר דערזעהען האט ער מיט איהם נישט געמאכט קיין ציגעס, נאר אנ׳עבאזט ביים קאלנער און ארויסגעווארפען פון אלע טרעפען. דער יוד האט וועלטען איינגעלייגט, ס׳האט אבער גארנישט געהאלפען. פון עגמת נפש האט דער יוד בעקומען א הארץ־אטאק און ר׳איז אוועקגעשטארבען.

דער בלאכארזש איז געבליבען ביים פערמעגען ר׳איז געווארען וואס אמאל רייכער, דאס רייכטום האט איהם אבער קיין גליק נישט געגעבען ווי לויט עפעס א קללה זענען איהם די קינדער איינס נאך אנדערע אויס געשטארבען. די טעג איז איהם אויך זיין ווייב אפגעשטארבען.

ווי אלע אויפגעקומענע גבירים איז ער אויך א ביטערער, הארצלאזער לעבנש. פאר א גילדען איז ער פעהיג צוואנציג מענשען צו לאזען אויסשעכטען.

א שווערע מלחמה האט דעריבער די קהלה געמוזט פיהרען מיט דעם פערשוין ביז ס׳איז איהר געלונגען ארויסצורייסען פון איהם א פאר הונדערט זלאטעס, פאר זיין ווייבס קבר. די לוויה איז ענדליך פארגעקומען, אויפ׳ן בית־החיים ארויסקומענדיג האט אבער דער משפחה די קרקע נישט געפאלען. פאר א שעהנערע קרקע האט די קהלה געפאדערט מעהר געלד. דער בלאכארזש האט קיין גראשען נישט געוואלט דערלייגען.

א גאנצען טאג זענען פארגעקומען די האנדלעניש. ס׳איז דערגאנגען צו גרויסע סקאנדאלען. דער מת איז דערווייל געבליבען ליגען. קוים מיט צרות האט דער אכזר בעווילגט צו צאהלען צוויי הונדערט זלאטעס און די קרקע איז איבערגעטוישט געווארען. שפעט ביינאכט איז פארגעקומען די קבורה.

דערפאר וואס די קהלה האט געוואגט פון איהם ארויסצורייסען איבעריגע צוויי הונדערט זלאטעס, האט ער געשוואוירען ביים קבר, אז אלס נקמה וועט ער באלד נאך דער שבעה עקסמיטירען פון זיינע הייזער אלע יודישע לאקאטארען.

ארגוס.

Dr. med. JULJUSZ KOKOTEK

אינערליכע קראנקהייטען
אינפעקציאנס-קראנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט-פערגיפטונג א.ז.וו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונט.

דער אריער-פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

(101

דער שליח איז אוועק, פריצי האט פון וואנען פענסטער אויס זיך ארומגעקוקט איבערן וואקזאל געווארפען נאך א בליק אין שטעטעל, ער האט זיך נישט פארגעשטעלט, אז ער זאל נאך אמאל דא צוריקקומען, ער האט נישט געקויפט קיין בילעט נאך דרעזדען, דאס האט ער געטון, אויף יעדענפאלס אפשר קוקט איהם אימיצער נאך, אדער אפשר זעהט אימיצער צופעליג וואוהין ער איז געפאהרען, ער איז דאך איצט געווען אין דער ראל פון א פערדעכטער, פון א גנב וועלכער האט בעגנבעט מלוכהשע דאקומענטען און דאס האט געשמעקט מיט זעהר מיאוסע קאנסעקווענצען ביי די נאצים, ווי אידעל ס׳האבען געזאלט זיין די סיבות פון פריצים „פערברעכענס״

קומענדיג קיין דרעזדען איז פריצי נישט געגאנגען דירעקט צו זיך אהיים מיט זאכען, לאזען און העלען, לויט דעם ווי ער האט זיך פריהער אנגעזאגט, זענען זיי אלע געווען געפאקט און פערטיג צום אפפאהרען, איבעריגענס האט דער דעטעקטיוו שוין געהאט אלץ צוגעגרייט, אז דער אפפאהר זאל פארקומען בשלום

פריצי איז גלייך אוועק אין דער צוקערביע „אסטאריא״, עלף א זייגער האט דארט געדארפט זיין דער לייטענאנט בעהמע מיט 50 טויזענד מארק און דער אונבעקאנטער שטורמיסט, פריצי איז געווען הונדערט פראצענט זיכער, אז בעהמע וועט קומען און וועט ברענגען דאס געלד, דער ענין האט פאר איהם געהאט א קאלאסאלע בעדייטונג, ער האט בכלל זיך נישט געקענט מיט אייגענע הענד בעגראבען. בעזונדערס איז דא געווען אויסגעוועהלט א גוטער מאמענט, ווייל דאס איז געווען ערב די פייערליכקייטען און דער באנקעט וואס האט געזאלט לכבוד איהם פארקומען אין אולם, דאס איז געווען ערב די פערעפענטליכונג פון די צוויי פראטאקאלען: פון אדוואקאט סאמועל הערץ און פון היינריך זאקס, פריצי האט רוהיג געווארט אין דער צוקערביע, ס׳איז נאך געווען א האלבע שעה פאר עלף. בעהמע איז אין דעם מאמענט אריינגעקומען אין דער צוקערביע, ער איז געווען אין א מונדיר פון א שטורמיסט נאך פון א העכערער ראנגע ווי דער אונבעקאנטער איז געווען, ער האט געוואלט אימפאנירען, ער האט געוואלט, אז מיט דער הינטערגער וויזיט זאל זיך שוין אלץ פערענדיגען, אז ער זאל שוין מעהר נישט קענען שאנטאזשירט ווערען, בעהמע איז גלייך צוגעגאנגען צו פריצין, און אהן ערלויבניש זיך אוועק געזעצט נעבען פריצין

— איך בין ספעציעל אהערגעקומען האט פריצי ווי זיך פערענטפערט, כדי צו זיין אנ׳עדות פון דער געשלאסענער טראנזאקציע, דאס איז פאר איך גיבסטיג, כדי איהר זאלט שוין מעהר נישט שאנטאזשירט ווערען

— האט איהר שוין אמאל געהערט אזא אומגליק. האט בעהמע געזאגט, דאס איז דאך שרעקליך ביי אונזער אי... א ... האט געזאלט עפעס עהנליכעס פאסירען

— נאר ביי אונזער ארדנונג, הער לייטענאנט בעהמע, פריהער האט דאס אין דייטשלאנד ווירקליך נישט געקענט פאסירען

— ווירקליך, איהר זענט גערעכט, צו אונז אין דער בעוועגונג האבען זיך אריינגעכאפט נישט געוואונשענע עלעמענטען, דאס וועט אבער מיט דער צייט אויסגעראטען און בעזייטיגט ווערען

— פונדעסטוועגען פערשטעה איך דאס נישט, ווי אזוי קען אזא מענש האבען די דרייסטקייט צו קומען שאנטאזשירען אין דער צייט ווען איהר זענט איינגאנצען אונשולדיג, אין דער צייט ווען יענער אפערירט מיט פאלשע דאקומענטען

בעהמע האט זיך נישט געכאפט אויף דער דאזיגער פראגע און האט נישט געוואלט דערויף צו ענטפערען, ס׳איז איהם געווארען אונהיימליך אויפ׳ן געמיט

— פערשטעהט זיך, אז דאס אלץ וואס ער זאגט איז נישט אמת, אבער ווען איך וועל מאכען א סקאנדאל דערפון וועט מען קודם כל רעדען וועגען מיר, קיינער וועט נישט גלויבען און צעהן וועלען יא גלויבען, ס׳איז גלייכער, אז איך זאל פערטושען דעם ענין

— אבער דאס קאסט דאך צופיל געלד, 50 טויזענד מארק איז נישט קיין קלייניקייט. דאס איז דאך א פערמעגען

— ס׳איז פערפאלען, דער כבוד פון א מענשען איז טייערער ווי 50 טויזענד מארק

— ווען מען האט עס, האט פריצי בייזוויליג געזאגט

— פערשטעהט זיך, ווער ס׳האט נישט דער קען וועגען דעם אפילו נישט רעדען, האט זיך בעהמע געוואלט אפקוויטירען מיט פריצים בייזוויליגקייט

— אין דעם אויגענבליק איז אריין געקומען דער אונבעקאנטער שטורמיסט, ער האט א קוק געגעבען אויפ׳ן זייגער, ס׳איז געווען צוויי מינוט פאר עלף, דער שטורמיסט איז צוגעגאנגען צו בעהמען

— דעם דאזיגען עדות האט איהר שטענדיג מיט זיך? האט ער געזאגט

— דאס איז נישט מיין עדות, איך האב זיך בעכטען און אויך היינט זיך מיט איהם צופעליג געטראפען

— ס׳איז מיר אלץ איינס, אויב איך האב זיך שוין דעצידירט אויף צו לאזען איבערקויפען פון אייך, וועל איך שוין אנדערש נישט מאכען, איהר קענט זיך האבען הונדערט עדות אויך

— אלזא, וואס האבען מיר לאנג צו ברייען, גיט אהער דעם דאקומענט, און איך וועל אייך אויסשטעלען א טשעק אויף דער אפגעמאכטער סומע

— קיין שום טשעק האט דער אונבעקאנטער שטורמיסט געזאגט, איך מוז האבען מזומנים אויפן טיש, אנדערש וועט גארנישט ווער׳ען פון דעם גאנצען ענין

— איך האב זיך געריכט דערויף, האט בעהמע געזאגט און האב מיטגענומען מזומנים, איך האב די 50 טויזענד מארק ביי זיך אין טאש

— איהר קענט עס צעהלען דא ביים טישעל קיינער דארף דאך נישט וויסען וועגען וואס מיר אונטערהאנדלען

— ניין, דאס וויל איך נישט, איך וועל בעשטעלען ביים קעלנער א בעזונדער קאבינעט, דארט וועלען מיר פיבאליזירען דעם ענין

— בין איך דאך איבעריג, האט פריצי געזאגט און זיך געוואלט אויפשטעלען פון ארט

— פערקעהרט קומט מיט אונז האט בעהמע אויף יעדען פאל געזאגט, איהר ווייסט סיי־ווי־סיי אלץ און פאר אייך איז נישטא מעהר וואס זיך צו היטען

— אלע דריי זענען אוועק אין א בעזונדערען קאבינעט און דארט האט בעהמע אויסגעצעהלט 50 טויזענד מארק און בעקומען דעם דאקומענט, בעהמע האט איהם נישט געגעבען אין טאש, נאר ארויסגענומען א שוועבעלע און אויפ׳ן ארט אונטערגעצונדען דאס פאפיר, אז ס׳זאל דערפון קיין שום שפור אפילו נישט בלייבען.

(פארטזעצונג קומט)

ביי פערדיאוננס-שוועכע
רעגולירט דאָס נאַטירלעכע ביסערוואַסער
Francisżka Józefa
פאַרטרעפלעך די אַזוי וויכטיגע דאַרם-טעטיגקייט; צו פער-לאַנגען אין אַפּטייקן און סקלאַד-אַפּטעטשנעס.

באַרטשינסקי'ס בילדער-אויסשטעלונג

די פּראַכטיגע בילדער-אויסשטעלונג פון'ם בעריהמטען קינסטלער הענעך באַרטשינסקי איז פּראָלאָנגירט געוואָרען ביז'ן קומענדיגען זונטאָג איינשליסליך.

די דאָזיגע אויסשטעלונג, וואָס האָט אַרויס-גערופען אַ שטאַרקען אינטערעס צווישן די קונסט-ליבהאָבער פון אונזער שטאָט, האָט גרויס דערפאָלג און ווערט שטאַרק באַזוכט.

די אויסשטעלונג פון אונזער טאַלאַנטפולען בן עיר איז ווערט באמת געזעהען און באַוואונ-דערט צו ווערען!

איבערגעפאָהרען אַ יונגעל

(2) ערב דער מיליטער-דעפילאַדע איז געלי-טען איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן'אויטאָ אויף פּיעטרקאָווער, נעבען נומער 114 דער 11-יאָהריגער וולאַדזשימיעזש קינאַטאָווסקי (פון ווי-סאָקאַ 35).

אין אַ געפעהרליכען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

זעלבסטמאָרדע'

(א) אויף באַראָנאַ 1 האָט זיך געסם'ט מיט יאָדינע דער אַרבייטסלאָזער יוזעף גורסקי.

אויף קאָנשטאַנטינאָווסקיעגאָ 3 האָט דאָס זעלבע געטון די 42-יעהריגע אַרבייטסלאָזע און היימלאָזע פּראַנטשישקאַ ראַקאָווסקאַ.

מ'האָט זיי ביידען אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

אויף פאַלודניאָווע 40 האָט זיך מיט אַ רע-וואָלווער-שאָס גענומען דאָס לעבען דער שווער-קראַנקער קאָנסטאַנטי שלעטער.

אין דער טורמע אויף קאָפּערניקאַ 29 האָט אַראָפּגעשלונגען אַ טערמאָמעטער דער אַרעס-טאַנט סטעפאַן סטאַשיאַק, וועלכען מ'האָט אויסגע-מאָסטען די טעמפּעראַטור, ווייל ער האָט דער-קלעהרט, אַז ער איז קראַנק. מ'האָט אַ'הם תיכף איבערגעפיהרט אין שפּיטאָל, וואו ער איז אָפּע-רירט געוואָרען.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 4-טען מאַי 1934

7 צייט-סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7,25 גראַ-מאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,55 הויז-ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, קאָמוניקאַט, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12,05 מוזיק, 12,30 ידיעות, 12,33 מוזיק, 12,55 ידיעות, 3,05 עקספּאָרט, קאָמוניקאַט, 3,20 מוזיק, 4,20 איבערזיכט, 4,35 קאָנצערט, 5 פּיראַל-קאָנצערט פון שמעון באַקמאַן, 5,30 רעפּעראַט, 5,50 רעפעראַט, 6,10 מוזיק, 6,55 פּאָסט קעסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאָן, 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8,02 פעליעטאָן, 8,15 מוזיק, שמועסען, 8,20 קאָנצערט, 9,30 קאָנצערט, 10,40 מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11,05 טאַנץ-מוזיק.

* * *

פון אויסלאַנד

8 שטאָקהאָלם – קאָנצערט, 8,15 מינכען – קאָנצערט, 8,15 דאַווענטרי – מוזיק פעסטיוואַל, 8,45 רוים – אָפּערע פון וואגנער, 9 בעראָמינ-סטער – „קראַסין ראַטעוועט איטאַליע"–אוידיציע פון וואַלאַ.

שבת, ד. 5-טען מאַי

7, צייט-סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7,25 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,55 הויז-ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, קאָמוניקאַט, 11,57 צייט-סיגנאַל, 12,05 דזשעז-מוזיק, 12,30 ידיעות, 12,33 דזשעז-מוזיק, 12,55 ידיעות, 3,05 עקס-פּאָרט, קאָמוניקאַט, 3,20 פון די סטודענטען. 3,35 נעבען לופט-און גאַז-אַנגריפען, 3,40 אוי-דיציע פאַר קראַנקע, 4,20 לעקציע פראַנצויזיש, 4,35 גראַמאָפאָן, 4.50 דזשעז-מוזיק, 5,15 רעפע-ראַט, 5,35 רעפּאָרטאַזש, 5,07 פערשידענעס, 7,25 פּאָעזיע, 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8,02 שאָפּין-קאָנצערט, 8,35 פּאָסט-קעסטעל, 8,50 מוזיק, 9,50 געזאַנג-רעסיטאַל, 10,20 קאָנצערט, 11 ידיעות קאָמוניקאַטען.

אין אויסלאַנד

7 פּראַג, אָפּערע, 7,30 לאָנדאָן, „אליהו" אָראַטאָריום פון מענדעלסאָן, 8,10 לייפּציג אָפּערע „באָקאַטשאָ", 8,20 דאַווענטרי רעפּאָרטאַזש, 8,25 דאַווענטרי, רעפּאָרטאַזש, 8,55 מיילאַנד, אָפּערע.

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת
אגרויסער טעאַטער-יום-טוב
פייערליכע ערעפנונג פון זומער-סעזאָן
אין רעפּרעזענטאַבעל-טעאַטער
„ראזמאיטאשטשי"
27 צעגעלניאַנאַ 27
אונזער דעוויז:
דאָס שענסטע פון שענסטען,
דאָס בעסטע פון בעסטען.
היינט, פרייטאג און מארגען, שבת
9.30 אוונט פינקטליך
קומט דער גאנצער לאדזער טעאטער-עולם צו דעם
גראנדיעזען קבלת-פנים
פון דעם גרויסען גאסט

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת
איבעראשענדע טעאטער-סענסאציע
דעם, פון וועלכען איהר האָט אַזוי פיל געהערט. דעם יורישען שעוועליער, דעם פלאַם פייערדיגען, צאַפּלדיגען, זינגענדיגען, טאַנצענדיגען, פייפענדיגען בוף-קאָמיקער
פסח'קע בורשטיין
צוזאַמען מיט דעם בעוואוסטען כאַראַקטער-קאָמיקער יעקב פישער
אימפאזאנטע פרעמיערע!
גרעסטע אַמעריקאַנער הומאָרפולע פּיעסע אין 3 אַקטען, 20 שלאַגער-נומערן
איינס שענער פון צווייטען
א חתונה אין שטעטל
א חתונה אין שטעטל האָט אַן'אוצר פון עכט יודישען הומאָר און האַרציגע נגינה
צוזאַמען מיט די בעסטע וואַרשאַווער סטאַר-אַרטיסטען לויט א. ב.:
בורשטיין פסח, הערבסט סארל, וויינשטאק שמחה, זילבערמאן לאלא, יאקובאוויטש לאלא, לעמבערגער גרשון, נאטאן שמחה, נאטאן נעמי, נאטאן אידא, ספיוואק דוד, פישער יעקב, פרידעס עמיל, צוויליך ישעיה, ראטמאן מאשקא, רובין דארא, רייזער אנעטא, שדאווסקי מרדכי.
פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. זעלמאן.
עפעקטפולע אויסשטאטונג! רעזשי: פסח בורשטיין.
מארגען, שבת, 4<u>30</u> נאכמיטאג
ספעציעלע פארשטעלונג איינהייטס-פרייזען
פון 50 גר. ביז 1<u>70</u> <u>ערשטע רייה</u>
א חתונה אין שטעטל
מיט פסח'קע בורשטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 פריה ביז 2 און פון 5 נאָכמיטאָג. שבת — אַ גאַנצען טאָג.

נעכטיגע פאַרלעזונג פון זאב זשאבאטינסקי

ביי אַ פול געפּאַקטען פילהאַרמאָניע-זאַל איז נעכטען פאָרגעקומען די פאָרלעזונג פון רעוויזיאָ-ניסטישען פיהרער זאב זשאַבאָטינסקי א. ד. ט. „סטאָווסקי" פּראָצעס, פּעטיציע, ציוניסטישע פאָנ-דען.

דער עולם האָט זשאַבאָטינסקין געמאַכט אַ שטורמישע אָוואַציע. אַ גענויעם באַריכט פון דער פאָרלעזונג וועלען מיר ברענגען.

זדונסקאוואליער אין לאדז

אין אייגענעם לאָקאַל אויף פּילסודסקיעגאָ 50 איז פאָרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די זדונסקאַ-וואָליער אין לאָדז. די פערזאַמלונג האָט געעפענט דער פּרעזעס זילבער-בערג און אָפּגעגעבען אַ באַריכט פון דער ביזאיצ-טיגער טעטיגקייט: פון דער גמילת חסדים-קאַסע, מעדיצינישער הילף און יורידישער הילף. ביים פעראיין איז אויך געגרינדעט געוואָרען אַ פּראָיעק-ציע.

די וואַהלען האָבען געגעבען פאָלגענדען רעזולטאַט: פּרעזעס פייביש זילבערבערג, וויצע-פּרעזעס הענעך בענדעט, סעקרעטאַר אברהם הערש פינקעלשטיין, קאַסיר אַליע זיגמונד, דוד לייב בליצבלאו, יחיאל שטערן, קאַנדידאַטען מאַטעל שייעווימש דור גרינשפאַן, יעקב דוד יאַמניק. רע-וויזיאָנס-קאָמיסיע יצחק לענטשיצקי, יעקב משה בענעדיק, הענעך מאיר מאַשקאָוויטש, קאַנדידאַטען בערעל דיאַמענט, משה מיכעלזאָהן. די פערזאַמעלטע האָבען פערלאַנגט אַז עס זאָל געמאַכט ווערען אַ התחלת ספר תורה. די פערוואַלטונג וועט קור-צענס בעריכטען ווען די התחלה וועט פאָרקומען.

אַרויסגעפאַלען פון אַ פענסטער

(א) אויף זאַוואַדזקאַ 42 איז אַרויסגעפאַלען פון אַ פענסטער פון ערשטען שטאָק די 13-יעה-ריגע זאָפיא באַסקע.

אין אַ שווערען צושטאַנד מיט אַ צושמעטער-טען שאַרבען און צובראָכענעם פוס האָט מען דאָס קינד אָפּגעפיהרט אין אַננאַ-מאַריאַ-שפּיטאָל.

אַ מנוול פערגוואַלדיגט אַ 14-יעהריגע שילערין

(2) אויף טרעמבאַצקאַ 58 האָט אַ געוויסער אַלעקסאַנדער קאָוואַלסקי פערנאַרט צו זיך אין שטוב די 14-יעהריגע שילערין סטאַניסלאַוואַ זשי-מאָווסקאַ און זי פערגוואַלדיגט.

דאָס אומגליקליכע מיידעל האָט מיט אַ געוויין דערציילט פאַר'ן לעהרער, וואָס מיט איהר איז געשעהן, און מ'האָט דעריבער נעכטען דעם שענדער אַרעסטירט

עס ווערט געפיהרט אַן'אויספאָרשונג.

פון יודישען טעאַטער „פילהאַרמאָניע"

היינט פרייטאָג, מאָרגען שבת נ. מ. און 9 אָווענד, ווערט געשפּילט די לעצטע פאָרשטע-לונגען פון אורקע נאָכאַלניק'ס דין טוירע מיט די אַרטיסטען ר. שושנה, מ. לאַמפּע, ש. לאַנדוי, ש. וויינטרויב, מ. קליין, נ. רייכענבערג, ל. ראָזענ-בערג, נאָוואַ-ווי, י. גרינשפּאַן, ח. פאָדערמאַן ד. האַמבורגער, ס. בעזמאַן, ה. באַלבירסקי, וו. ניי-הויז, און אַנדערע.

בקרוב קומט פאַר אַ פייערליכע פאָרשטעלונג לכבוד אונזער בן עיר זלמן זילבערצווייג רעדאַק-טאָר פון טעאַטער-לעקסיקאָן.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
„MUZA"
(dawn. „Luna")
היינט פּראַכטיגע פּרעמיערע!
די קעניגין פון חן און שעהנהייט
LILJAN HARVEY
אין דער שענסטער קרעאַציע,
מאָנומענטאַלען פילם א. נ.
„די קעניגין און איך"
אַלס פּאַרטנערען:
Charles Boyer, Pierre Brasseur.
אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע.
אָנהויב פון די סעאַנסען: 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג – 12 אַ זייגער בייטאָג. פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג.

היינט — דעביוט פון פסח'קע בורשטיין אין ראזמאיטאשטשי

היינט, פרייטאג, הויבט אן גאסטראליר'ן אין יודישען טעאטער „ראזמאיטאשטשי" דער באליבטער אקטיאר פסח'קע בורשטיין.

בורשטיין שפילט אין לעצטען יאהר אין פוילען, און אומעטום האט ער געהאט א גרויסען ערפאלג.

אין לאדז האט בורשטיין געשפילט אין דער מלחמה-צייט. פון דא איז ער אפגעפאהרען קיין אמעריקע, וואו ער איז זעהר פאפולער געווארען. ער קומט איצט קיין לאדז מיט א פולשטענדיג ביי'עם רעפערטואר און מיט א גוטע טרופע.

מען געדענקט נאך געוויס בורשטיינס קופלעטען: „א יאלד אין קאפעלוש", „זיבען טעכטער", „דאס פאסיקל" א. אנד. זיינע היינטיגע קופלעטען פארמאגען אויך וויץ מיט אנגענעהמע מעלאדיעס.

אויסער א זינגער איז ער אויך אן אויסגעצייכענטער אמאנט-פאט-שוישפילער און א גלענצענדער טענצער.

צו דער היינטיגער פרעמיערע וועט פסח'קע בורשטיין אויפפיהרען צום ערשטען מאל די אפערעטע „א חתונה אין שטעטעל", אין וועלכער עס בעטייליגט זיך אויך די באליבטע ארטיסטען שמחה נאטאן און יעקב פישער.

נאך אינטערעסאנטע פרטים וועגען „פאלאץ פון די סאוויעטען"

וואס ווערט איצט געבויט אין מאסקווע

(ענדע פון 6-טע זייט)

מאשינען און אינסטאלאציעס וועלען געמאכט ווערען אין סאוויעטען-לאנד. די שטיינער, די מארמארען, די בעפוצונגען, די קונסט-זאכען, די האלצשניטען — אלעס אהן אויסנאהם וועט זיין פון אייגענעם רייכטום און פראדוקציע. די אונטערנעהמונג וועט געבען ארבייט צעהנדליגער טויזענטער פרישע און גייסטיגע ארבייטער אין משך פון עטליכע יאהר (עס איז אויסגערעכענט אז די געבידע וועט מען פערענדיגען אין פערלויף פון פינף ביז זעקס יאהר). און דאס אליין האט א גרויסע בעדייטונג אין דער קאלקולאציע.

יעדענפאלס קוקען די אינזשינירען, וועלכע זענען צוגעטראטען צו דער ארבייט, מיט גרויס האפנונג און צוטרוי צו דער זאך. אייבער פון זיי, דער הויפט-אינזשיניער דער בעריהמטער ארכיטעקטאר שטשוקא האט ערקלערט אז ער איז גליקליך וואס איהם איז אויסגעפאלען זיך צו בעטייליגען אין אזא ריזען-אונטערנעהמונג, ער גלויבט אז ער וועט אין אלע ענינים פון בוי געפינען די גרעסטע מיטהילף פון דער רעגירונג, און אז דער פאלאץ וועט פערטיגט ווערען בישט שפעטער ווי עס איז פאראויסגעזעהען אין פלאן.

שטשוקא און נאך איין אינזשיניער העלפרייך פאהרען ארויס קיין אמעריקע, כדי אויפ'ן ארט צו שטודירען די טעכניק פון בויען וואלקען-קראצערס..

מעלדונגען

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, אפט. לאדז, וואלטשאנסקא 35, טעל. 53-121.

די נאהענטסטע אויספלוגען: שבת, דעם 5. מאי ה. י. קומט פאר אנ'אויספלוג אויף דער ארבייט אויסשטעלונג פון השומר הצעיר. זאמעלפונקט 10,30 פריה אויף פיעטריקאווער 110.

זונטאג, דעם 6. מאי ה. י. קומט פאר א טוריסטיש-עטנאגראפישער אויספלוג נאך קאזשמיעזש און לוטאמירסק. זאמעלפונקט 8,45 פריה אויפ'ן טראמוואי-אנהאלט אין זדראוויע. דער אויספלוג וועט געדויערן א גאנצען טאג.

אנפיהרער פר. רעד. זעלקאוויטש און האזענמאן אימפרעזעס: פרייטאג, דעם 4. מאי ה. י. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א ליטעראריש-קולטורעלער אווענד, געווידמעט די ארבייטען פון בעזונדערע סעקציעס. אנהויב פונקט 9 אווענד.

איינגאנג פאר מיטגלידער.

זונטאג, דעם 6. מאי ה. י. קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א חבר'ישער טיי-אווענד. איינגאנג פאר מיטגלידער און פע-בעטענע געסט. אנפאנג 6 א זייגער אווענד

מעלדונג פון דער ציונ.-רעוויזיאניסטישע ארגאניזאציע „גוש-העבודה", לאדז, נאוואמיעיסקא 22, (פטאשניקס שולע)

מארגען שבת 4 נאכמ. קומט פאר א פערזאמלונג פון „חוג-פעטיציע", ווי אויך א שיחת-חברים אויף אקטועלע ענינים און פרעסע-איבערבליק.

שבת 5,30 קומט פאר א פייערליכע עפענונג פון העברעאישען חוג א. ב. „פנה עבריה". אלע לאדזער רעוויזיאניסטען, וועלכע בעהערשען אין א געוויסער מאס די העברעאישע שפראך ווערען געבעטען צו קומען.

זונטאג, דעם 6. ה. ח. 9 אווענד קומט פאר א קעסטעל-אווענד אד"ט: „אונזערע איינדרוקען פון זשאבאטינסקיס דעפע-אט".

מאנטאג, דעם 7. ה. ח. 9 אווענד קומט פאר דער ערשטער אווענד-קורס פון העברעאיש פאר אנפענגער. פאר די לעקציעס וועט נישט גענומען ווערען קיין שום אפצאהל

פון דער „קרן תל-חי"-קאמיסיע ב' „גוש העבודה"

אלע חברות און חברים, וועלכע האבען נאך נישט גענומען מאטעריאל פאר דער ל"ג-בעומר אקציע ווערען געבעטען זאפארט אפצונעהמען די טאשען-פושקעס און אנדערע מאטעריאלען פאר „קרן תל-חי".

ארטאפעדישער אנשטאלט

פראטעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס-איינלאגען געגען פיס-שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 281-81

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO"

זשעלאנא 2-4

היינט און פאלגענדע טעג!

1) גרויסע פאסצינירענדע דראמע

„6 שעה ליעבען"

אין די הויפטראלען Warner Baxter, Mirjam Jordan, John Boles

שפאנענדער אינהאלט! ארטיסטיש שפילען!

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

היינט און פאלגענדע טעג!

2) סענסאציאנעלע קרימינעלע דראמע

קעניגין פון דער אונטערוועלט

אין די הויפטראלען Joan Grawford i Robert Armstrong

פילם פון לעבען פון רעכטלאזע מענשען.

פרייזען פון די פלעצער אויפן ערשטען סעאנס — 50 גר. און 54 גר. אויף די איבעריגע סעאנסען — 54 גר., 85 גר. און 1.09 זל.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta № 12
tel. 175-10
נעמט אן פון 11-1 און פון 7-8 אוונט.

Dr. med.
L. SZAROGRODER
choroby wewnętrzne
przeprowadził się
na ul. ANDRZEJA Nr. 27
telefon 182-06.
Przyjęcia od 6-8 w.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערע פאר איבערגע-מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי און אויף נייע היטען צו 3.50
געדענקט די אדרעס
Modystka „TOLA"
23 Żawadzka 23
II wejście parter

Odlewnia Żelaza „FERRUM"

Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.

זעמטליכע אבגוססען פון גרויען אייזען מעכאנישער ווערקשטעל
די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט
די אייוועז זענען טעטיג אלע טאג

ברוך-קראנקע!!!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם איז גאנץ פוילען בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

אין דער ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ספעציעל פאר אלערטע ברוך-קראנקע (רופטורען) ביי מענער, פרויען און קינדער, ווי אויך פאר אלערארט קאליקעס און פעהלערן פון גוף. אלע ליידענדע אויף די שווערסטע, פערעלטערטסטע און געפעהרליכסטע ברוכען ווערען מיט דעם גרעסטען ערפאלג, אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער געהיילט.

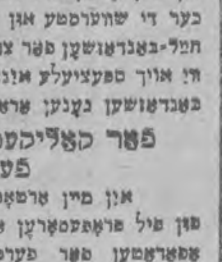

Dyr. J. Rapoport

ברוך-ליידענדע!

פערלאזט נישט די קראנקהייט,

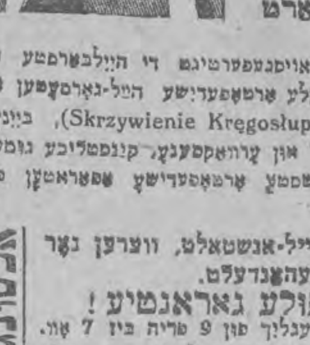

— ווייל דער ווינקעל-ברוך אז מען פערנאכלעסיגט ווערט ער גרויס ווי א מענשען-קאפ, און עס פעלט ארויין אין דעם כים איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה. פון פערדרייען זיך די קישקעס קאן מען ווערען ברענדיג און שטארבליך. — ספעציעלע ארטאפעדישע גומי הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען שנעל און זיכער די שווערסטע און נעפערהליכסטע ברוכען ספעצ. ארטאפ. הייל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!

אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די הייל-בארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביינער-שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע, קינסטליכע גומענע הענט (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאט-פיס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג!

אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!

ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.

עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסא-כאריך).

אכטונג!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז

Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאנקזאגונג.

הערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאנק דעם גרויסען און איינציגען ארטאפעד. ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פראנט, פארטער, פאר זיין וואונדערבארע און ערפאלגרייכע היילונג צו אונזערע זעהר שווערע קראנקען-פעלע האט דיר. ספעצ. ה' י. ר. מיט וואונדער בעוויזען דערמיט, וואס אהן שום מעסער-אפעראציע האט ער אונז פאלשטענדיג אויסגעהיילט אזוי, אז מיר פיהלען זיך אמגעטמען און מיר בלייבען איהם בעסטענס דאנקבאר און זעהר גערן ערלויבען מיר אונזער דאנק-בריף אין דער פרעסע צו פערעפענטליכען.

אלתר משה העשעס, רב אין אפאטאוו, העניק פיליאן קויפמאן אין לאדז, י. זילבערשפין, לאדז, הערמאן ערנארד לעברעכט, לאדז, ד"ר מ. מארגענראטה, אפעלאציע-ריכטער.

Warszawskie Towarzystwo Pożyczkowe
na ZASTAW RUCHOMOŚCI Spółka Akcyjna Oddział w Łodzi
(L O M B A R D)

טיילט מיט, אז דעם 23-טען מאי 1934 און אין די ווייטערע טעג פון 10 א זייגער אינדערפריה, וועט פארקומען אין לאדז אויף זאכאדניע 31 א ליציטאציע פון משכנות, וועלכע זענען נישט פראלאנגירט געווארען אין דעם געהעריגען טערמין. די נומערן פון די משכנות, וואס אונטערליגען דער ליציטאציע וועלען פערעפענטליכט ווערן אין „קורייער לודזקי" ד. 13. מאי 1934 אין נר. 129 און וועלען ארויסגעהאנגען ווערן אין ביורא. די משכנות, וועלכע וועלען נישט פערקויפט ווערען אויף דער ליציטאציע אין ערשטען טערמין, וועלען פערקויפט ווערען אין צווייטען טערמין, אנהויבענדיג פון דעם 25-טען מאי 1934, די פראצענטער דארפען איינגעצאלט ווערען פאר'ן 13-טען מאי 1934, ווייל נאך דעם טערמין וועלען די משכנות-אייגענטימער צוצאהלען די קאסטען פון דער מלוכה-מינצערייי, כדי פעסטצושטעלען די פראבע און פאר די אנאנסען.
1758

עלעגאנטע דאמען און הערען

טראגען

לוקסוס-שיך

נאר פון **L. ODERBERG**

דיפלאמירטער צעך-מייסטער

אין לאדז, פיעטריקאווער 17

לעצטע מאדעלען! שעהן און עלעגאנט!

צוגענגליכע פרייזען!

20 פראצענט ביליגער!

זעהר וויכטיג ביילעס פאר דער יודישער בעפעלקערונג!

איך דער לאנגיעהריגער בעשטעלטער פאכמאן פון יודישע לאנגע מלבושים, האב געעפענט א געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

אויף אגראדאווא 5

וואו איהר בעקומט מיט 20 פראצענט ביליגער ווי איבעראל און פיין גאראנטירטע בעשטעלטע ארבייט.

מיט אכטונג ה. ליסנער, אגראדאווא 5.

די וועלט-בארימטעסטע דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז 75% קראנקהייטען אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.

א קראנקער מאגען איז די וויכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטן, — פאראומרייניקט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-ווערקלונג.

ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA

ווי עס האבן פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע, זענען א ליכט דורכרייניקונג-מיטל. פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונג-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און וועקן דעם אפעטיט.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמארוידן-ליידן, רעמאטיזם און ארטעריעסקלעראזיס.

די פרייז פון א שאכטל 1.50 זל.

א דאפעלט-שאכטל 2.50 זל.

צו בעקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל.

וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריק-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 70-137

געדענקט דעם אדרעס

Teatr „ALHAMBRA" Rewji
34 Przejazd 34.

פון היינט און פאלגענדע טעג! **„MAJOWE NIEDYSKRECJE"** פון היינט און פאלגענדע טעג!
עס נעמען אנטייל די בעסטע קינסטל. קרעפטען: Janina Madziarówna, Wincenty Łoskot, Włodzimierz Boruński,
רעוועלערס=כאר „Deja" Duet taneczny Popielewska i Fabjan, H. Petrykowska, J. Darski, M. Lewiński,
אנהייב אין נעה. טעג 8.45 און 9.45, שבת, זונטאג און יום-טוב 5 נאכמ. אייגטריט נאך יעדען נומער. פערקלענערטע פרייזען פון די פ'עטער פון 54 גר. ביז 1.00 זל.

ADRIA
1 גלובנא 1

היינט און פאלג. טעג! צום ערשטען מאל אין לאדז! היינט און פאלג. טעג!
„דער שונא אין בלוט"
גרויסער פילם וועגען ליבע און הייראט.
פאספארטוס און הנחה=בילעטען אונגילטיג. פאספארטוס און הנחה=בילעטען אונגילטיג.

METRO
2 פוזשעיאזד 2

קלאנג=קינא CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינטגרויסע פרעמיערע! די גרויסע זיטען=דראמע פון VICKY BAUM א. ג. היינט גרויסע פרעמיע רי
„צום שאנד=סלופ"
רעזשי: Paul Sloane אין די הויפטראלען: דאס באליבטע פארל NANCY CARROLL i GARY GRAND
אויסערן פראגראם: FOX קלאנג-צייטונגען און די נייעסטע פילם-נייהייטען פון P.A.T. דער זאל איז ווענטילירט. אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)

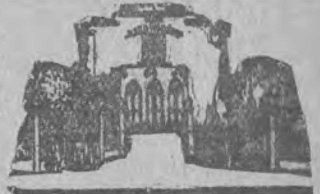

היינט און פאלגענדע טעג

„וואהנזיניגע נאכט" אין ZOO
אין די הויפטראלען: LORETTA JOUNG i GENE RAYMOND
פרייזען פון די פלעצער: I — 1.09 זל. II — 90 גר. III — 50 גר. הנחה=קופאנען צו 70 גר.
נעכסטער פראגראם: „גרויספירשטין ALEKSANDRA" אין דער הויפטראלע: Marja Jeritza

קלאנג=קינא „RAKIETA"
SIENKIEWICZA 40
tel. 141-22.

היינט און פאלגענדע טעג!
מענער האבען געשטרעבט נאך איהר..
זי האט איהם בעשאנקען מיט געפיהל..
נור האט געליבט איינעם...
„פרוי ORCHIDEA"
רעזשי: Dupont אין די הויפטראלען: JUNE KNIGHT i NEIL HAMILTON
נעכסטער פראגראם: „גרעפין מאנטע קריסטא".

קלאנג=קינא=טעאטער SZTUKA
קאפערניקא 16

היינט און פאלגענדע טעג! איך וויל זיין אזעלכע, אזוי ווי דו ווילסט מיך האבען GRETA GARBO אין דעם גרויסען פילם
אלס וואס פארע ווילסט מיך האבן
נעכסטער פראגראם: „ULICA" מיט Sylvia Sidney. דער זאל איז גוט ווענטילירט. אנהייב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג

AMOR
פאמארסקא 89, טעל. 248-05

היינט גרויסע פרעמיערע! יעדער יוד מוז עם זעהען! גרויסער פילם-מייסטערווערק פון די צייטען פון דער יודישער הערשאפט אין ירושלים
„בן=הור" איז דער הויפטראל Ramon Novarro
קאמף פון יודען מיט רוים. נקמה און נצחון פון דעם יוד בן=הור איבער די רוימער. אויסערדעם: 2 אקטיגע קאמעדיע
נעכסטער פראגראם: „TRADER HORN" אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

א גרויס פראנטאווע צימער, באלקאן 2 פענסטער, אפצוגעבען שקאלנא 10, וו. 15. 1807

א צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען ביליג אוועקצוגעבען, צו ערפאהרען קילינסקיעגא 18 וו. 30. 1807

איבערצוגעבען פון זאפארט אהן אפטרעט-געלד א פולקאם איינגעריכטעט קליין געוועלב אויף סאדא-וואסער אין צענטרום, צו ערפאהרען אין פערפומעריע 11. ליסטאפאד (קאנסטאנטינער) 13.

פרייע פאסטענס

א ריכטעווער און א פאמאצניק-ריכטעווער ווערען געברויכט ביי קאמפען=מאכער מייסטער טענענבוים, פיעטריקאווער 79.

איין דאמען-שניידערן זוכט אין קוואליפיצירטע פאדרעגטשנע ווי אויך לערן-מיידעל. 11 ליסטאפאד 46 וו. 29. 1811

א מעדעל צו ערשט קלאסיגע קינדער-קאנפעקציע-ארבייט ווערט געזוכט אל. קאשטשושקא 41 אין געוועלב. 1810

עס ווערט געברויכט איין ארבייטער אויף האנד P. D. מיט האנדוועסעל, פאמארסקא 25 וו. 76. 1810

ס'איז נויטיג א קוואליפיצירטע פארקויפערין אין א מלעטשארניע פון זאפארט זאוואדזקא 26, פרייס.

וואוינונגען געטיילט, איבערגעארבייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5, שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערע איינגענג אויף מאנאטליכען דירה-געלד, געוועלבער, בעשעפטען, און פאבריקס-לאקאלען, דינגט און פערדינגט הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאך דורך דער איינציגער פערמיטלונגס=ביורא „פאלאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד.
Biuro „Polońruch" Piotk. 81 w podw. tel. 132-10.
טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אוונד.

אנ'ענצעלנע שטוב מיט עלעקטרי אין צווייטען שטאק צו פערמיטען פילסודסקיעגא 26 שלאמאוויטש. 1812

צו פערמיטען א מעבלירט צימער פאר 20 זל. א חודש אל. 1 מאי 20 רעכטער איינגאנג וו. 40, אויך קען זיך מעלדען א יונגעל אדער א מעדעל צו לייכטע ארבייט באלד געצאהלט. 1814

א קליין מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען פאר א יונגענמאן צו שלאפען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער גאס 16 וו. 30.

א שטוב מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען זאפארט צו פערדינגען פילסודסקיעגא 18, וו. 29.

פאלעסטינא! א ווילע אין א גוטע געגענד וויל איך אויסטוישען אויף ערד אין פאלעסטינא אדער פערקויפען, אפערטען אונטער „ווילע". 1835

לעכער און געוואלדריסען אין דאמען- און אין הערן-גארדעראבען ווערען קינסטליך פערשטאפט, נישט צו דערקענען, צו זעהר ביליגע פרייזען. נאד-לודקא 12, אין נייעם הויז, אין דער קינסט-שטאפעריי.

PATEFON z 55 płytami skrzynkowy, mahoniowy w dobrym stanie, okazyjnie do sprzedania za 120 złotych. Telefonować 148-11.

בריליאנטען! גאלד, זילבער, לאמבארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען יובילער מ. מיזעס, פיעטריקאווער 30.

ראקאלען!

צו פערמיטען 2 צימער און קוך, 3 צימער און קוך, 4 צימער און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען פראנט 1-טער שטאק, צו ערפאהרען בושאזשינער 11 ביים ווירט.

א קאלאניאל-געוועלב מיט א וואוינונג צו פערקויפען, זגערזשער 124. 1840

מארקיזעס צו וויסטאוועס, מאשינען און געוועהנליכע צו ביליגע פרייזען פיהרט אויס ק. ארנער שלאסעריי-ווערקשטעל 11 ליסטאפאד 14. 1831

צו בעקומען שייטלען מיט פאריזער שריגדען ביי פרוי ראזענבערג קאמיענגא 5 2-טער הויף 2 שטאק, 1833

צו אלע אפאל=סוחרים פון לעדער-שטיקלעך! צו ווענדען זיך קאנסטאנטינער 43 ווידאווסקי. 1837

איך זוך צו קויפען א 3 פעדים-דיגען אבערלאק זינגער'ס אין גוטען צושטאנד. צו ערפאהרען סאלנא 10 וו. 13 בעקערמאן. 1800

צו פערקויפען א קראפט-פע-דע 140 צענטימעטער ברייט אין גייעם צושטאנד. צו ערפאהרען קילינסקיעגא נומער 60, קליינמאן. 1826

איך נעם אן צו ראהען (קראצען) אלע סוויטער=זאכען און הענדשקעס אויף קראפט און אויף האנד זעהר ביליג וואסקאדניא 56 מנחם פינטשעווסקי. 1818

עלעקטרישער מאטאר 3/4 k. m. פירמא סיעמענס שוקערט, צו פערקויפען אירא שיענקעוויטשא 3/5. 1835

איך זוך א פאסטען און בין א פאכמאן אין האנדעל מיט 5000 זל. קויציע, אפערטען אונטער F. O. 1820

פערשידענעס

וויכטיג פאר גאלאנטערי-סוחרים און פריזיער! איך בעזיץ אויף לאגער שטעקעס צו האר דאמסקע און מענסקע צו ביליגע פרייזען. ג. קרישטאל נאדלודקא 2 רוג נאוואמיעסקא פראנט געוועלב. 1799

א ווארשעווער קוואליפיצירטער שטריקער רעגולירט גלאטע מאשינען אויף אלע סארטען ארבייט 11 ליסטאפאד 24 פארטער לינקס וו. 11. 1778

צו פערקויפען א שלאף-צימער, עס-צימער, קארידאר און קוכען-מעבעל ביליג פאסט ניי. גלייכצייטיג צו פערדינגען פון זאפארט א וואוינונג, בעשטעהענד פון 4 צימערן און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, ערשטער שטאק גדאנסקא 67 וו. 16 פון 12 ביז 4 נאכמ. בעמערק. דאס מעבעל קען מען קויפען בעזונדער ווי אויך קען מען דינגען בעזונדער די וואוינונג.

פייערלעש-אפאראטען פארשריפטליכע נייע און גענוצטע פאר פאבריקען און ווארשטאטען, ווי אויך פילונגע פון אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. באטשאן פאמארסקא 25 רעכטע אפ. 1 איינגאנג 1 שטאק וו. 28.

אנאנסען-פרייזן פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60 4
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . 18 . . .
אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז מיט צושטעלען א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיני. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
יט
4
אייר תרצ"ד

מאי

זון-אויפגאנג 4.02
זון-אונטערגאנג 7.40

ליכט-צינדען: 6,48

נעכטיגע 3-מאי-פייערונג אין לאדז

(2) אין שייכות מיט דער נעכטיגער 3-מאי-פייערונג איז די גאנצע שטאט געווען דעקארירט מיט פאהנער און מיט גרינס.

בעכטען 10 אין דערפריה זענען פארגעקומען גאטעסדינסטען אין אלע היגע געבעט-הייזער, ווי אויך אין דער אלטשטעטישער שוהל.

א פערטעל 2 א זייגער איז פארגעקומען די גרויסע מיליטער-דעפילאדע, וואס איז אויף פעטריקאווער 104 אפגענומען געווארען דורכ'ן וואיעוואדע הי' האוקע-באוואק און גענ. מאלאכאווסקי.

אין דער דעפילאדע, וואס האט געדויערט א שעה צייט, זענען אדורך: די האנאראווע קאמפאניע פון 28-טען קאניאווער שיסער-פולק מיט אנ'אר-קעסטער, דערנאך, — די סקוטען מיט פאהנער, סטשעלצעס-אפטיילונגען, פ. וו.-אפטיילונגען פון באהן-און-פאסט-בעאמטע, פרויען-ארגאניזאציעס, פ. א. וו.-אפטיילונגען, אויבערשלעזישער פערבאנד פון אויפשטענדיגע, דעלעגאציע פון לעגיאניסטען און האלערטשיקעס מיט פאהנער, רעזערוויסטען-פערבאנד רעזערוו-אפיצירן, יכ"ו און קאלאניאל-ליגע, פייערלע-שער-אפטיילונגען, רויטער און ווייסער קרייץ, מיט-גלידער פון פוילישען און יודישען מאטאר-, און מאטאציקל-קלובען, לאפ"פ — אין גאז-מאסקעס, און דעקארירטע אויטאס.

נאך דער דעפילאדע האבען זיך די רעזערוויסטען פערזאמעלט אויפ'ן פרייהייטס-פלאץ ביים קאשטשוש קידענקמאל, וואו עס זענען געהאלטען געווארען רעדעס, און ס'איז געלעגט געווארען א קראנץ.

עס זענען אויך פארגעקומען פייערליכע פאר-שטעלונגען אין די פוילישע טעאטערס.

* * *

אין דער אלטשטעטישער שוהל איז בעכטען פארגעקומען א פייערליכע תפילה צוליב דעם נאציא-נאלען פוילישען יום טוב.

צו דער דאזיגער תפילה זענען געקומען: דער וואיעוואדע באוואק, גענעראל מאלאכאווסקי, סטאראסטא פאדאבינסקי, פארשטעהער פון דער פינאנץ-קאמער — ביידער, פארשטעהער פון קרייז-געריכט די פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה בראש מיט פרעזעס מינצבערג און סעקרעטאר באדעל, של-לער פון די יודישע שולען און א גרויסער עולם.

דער חזן וויבאגראד האט אפגעריכט די תפילה און דאן האט געהאלטען א גרויסע רעדע דער פרעזעס מינצבערג, דער פרעזעס האט גערעדט וועגען דער בעדייטונג פון דער קאנסטיטוציע פון 3. מאי וועגען דער איצטיגער ווירטשאפטליכער לאגע אין פוילען און וועגען דער פאציפיסטישער פאלי-טיק, וואס עס פיהרט די רעגירונג פון מארשאל פילסודסקי.

דאן איז פארגעקומען א צווייטע גאטעסדינסט פאר די יודישע זעלנער פון לאדזער גארניזאן, מיט א גרויסער רעדע איז ארויסגעטרעטען דער פעלד-ראבינער גאלדשטיין.

אין אלגעמיינעם צוג האט אנטיילגענומען דער יודישער אינוואלידען-פערבאנד, דער לעגיאן א. ב. פון בערעק יאסעלאוויטש, פיל יודישע רעזערוויסטען דער פעראיין פון געוו. יודישע קעמפער פאר פוי-לענס בעפרייאונג א. א.

אנ'אפערע מיט הויזען

און איצט וועט ער מוזען הויזען איז תפיסה

אין זומער 1929 האט די לאדזער איינ-וואוינערין מינדעל ווייצמאן געוויילט אויף זומער-וואוינונג אין קאלע. דארט האט זי זיך בעקענט מיט א געוויסען פישל ראגאווי, וועלכער האט זיך פאר איהר פארגעשטעלט אלס קאוואליר. ווי ס'איז שפעטער פעסטגעשטעלט געווארען האט ראגאווי אין ענגלאנד געהאט א ווייב) אין א צייט ארום האבען זיי ביידע געזאלט חתונה האבען. די ווייצ. מאנס מוטער האט אבער צו ראגאווין נישט געהאט קיין ספעציעלען צוטרוי און האט איהם נישט גע-וואלט פערטרויען איהר טאכטערס נדן פון 8,000 זל. דאמאלס האט ראגאווי פארגעשלאגען צו מאכען בשותפות א געשעפט, אויף אויסצואַרבייטען הויזען אויף עקספארט קיין ענגלאנד. די פרוי ווייצמאן האט אין געשעפט אריינגעלייגט 8000 זל. און איהר שוואגער אייזיק ווארשאווסקי 12,000 זל.

אין סעפטעמבער 1929 איז קיין לאדז אנ-געקומען ראגאווי'ס א ברודער יעקב. באלד איז קיין ענגלאנד ארויסגעשיקט געווארען דער ערשטער טראנספארט הויזען (2600 פאר) מיטן טראנספארט איז מיטגעפאהרען ראגאווי. אין עטליכע טעג ארום איז איהם נאכגעפאהרען אייזיק ווארשאווסקי. צו-ליב דעם אבער וואס ער האט נישט געהאט קיין בעשייניגונג, אז ער פאהרט געשעפטליך, האט מען איהם קיין ענגלאנד נישט אריינגעלאזט. ווער-שאווסקי איז פערבליבען אין אסטענדע 7 טאג און דאן זיך צוריקגעקעהרט קיין לאדז.

אין א צייט ארום איז קיין לאדז אנגעקומען ראגאווי, ער האט זיינע שותפים ערקלעהרט, אז דער טראנספארט איז אנגעקומען מיט גרויס פער-שפעטיגונג, און דער הויזען-טראנספארט איז קאליע געווארען, ער — ראגאווי בעמיהט זיך, צו בעקו-מען א ענטשעדיגונג. ער האלט אבער אז מ'דארף זיך דערמיט נישט אפשרעקען, נאר ווייטער ארביי-טען, ראגאווי האט אריינגעלייגט 100 ענגלישע פונט און אויף 300 האט ער אויסגעשטעלט טשע-קעס.

פאר דעם געלד האט מען געקויפט סחורות און אויסגעארבייט פרישע 1500 פאר הויזען.

צוזאמען מיט'ן טראנספארט איז אפגעפאה-רען קיין ענגלאנד פישל ראגאווי און באלד נאך איהם איז אויך יעקב ראגאווי נעלם געווארען אז מ'האט זיי נישט געקאנט אויסגעפינען.

אין עטליכע חדשים זענען די ראגאווים ווידער געקומען קיין פוילען.

אזוי ווי די טשעקעס זענען צוריקגעקומען פראטעסטירטע, ווייל ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען אז זייערע אויסשטעלער האבען קיין שום באנק-קאנטא נישט געהאט, האט זיך מיט דעם ענין פערנומען דער פראקוראר.

די וואך איז פארגעקומען אין היגען קרייז-געריכט דער פראצעס נעגען דעם 30 יעהריגען יעקב ראגאווי, איהם האט פערטיידיגט אדוו. ליל-קער. און ער איז פערמשפט געווארען אויף 18 חדשים טורמע.

יובל-פייערונג פון מ. דארגושאנסקי

גרויסער ערפאלג פון אויבערקאנטאר ישראל אלטער

מיטוואך אווענד איז אין „פילהארמאניע" פאר-געקומען די 40-יעהריגע יובל-פייערונג פון בעליב-טען דיריגענט און מוזיק-קריטיקער מ. דארגושאנ-סקי.

די פייערליכקייט איז געעפענט געווארען דורכן רעד. לאזאר פוקס, וועלכער האט אין א לענגערע רעדע אנגעוויזען אויף די גרויסע פערדינסטען פון יובילאר און אין נאמען פון פערלאג „נייער פאלקס בלאט" איהם בעגריסט און איבערגעגעבען א שעה-נע מתנה.

רעדעס וועגען יובילאר האבען דאן געהאלטען דיר. פערלמאן און ד"ר ברוידע.

מיט א בעגריסונגס-רעדע איז אויך ארויסגע-טרעטען דעפוטאט דיר. וואלטשינסקי, וועלכער האט אין וואַרעמע ווערטער געלויבט דעם בעל-היובל פאר זיינע פערדינסטען אויפ'ן מוזיקאלישען געביט, און איהם געווינשען נאך לאנגע יאהרען פרוכטבארע טעטיגקייט.

צום סוף האט דער יובילאר אין איינדרוקפולע ווערטער אלעמען געדאנקט. דערמיט איז פערענדיגט געווארען דער אפיציעלער טייל.

נאך א קליינע הפסקה האט זיך אנגעהויבען דער קאנצערט-טייל.

דער געמישטער כאר פון „הזמיר" און סינאגאגע אונטער דער ליטונג פון פראפ. זאקס, האט געזונגען א ספעציעלען שיר געווידמעט דעם יובילאר.

דאס קינדער-כאר פון דער סינאגאגע האט דאן אונטערגעטראגען דעם, בעל היובל, זייער לעהרער און דיריגענט, א מתנה א זעלטען שעהן דיריגיר-שטעקעלע.

נאכדעם האט קאנטאר ישראל אלטער, צוזאַ-מען מיט'ן כאר, געזונגען אונטער דער אנפיהרונג פון יובילאר דארגושאנסקי, אנ'איינדרוקפולע קאמ-פאזיציע פון יובילאר, וואס איז דורכ'ן עולם אויפ-גענומען געווארען מיט גרויס בעגייסטערונג.

לויט'ן פראגראם האט ווייטער אין קאנצערט, דער אויבערקאנטאר ישראל אלטער, וועלכער איז ספעציעל געקומען פון האנאווער געזונגען אייניגע תפילות. דער קינסטלער האט דעם טויזענד-קעפיגען עולם ענטציקט מיט זיינע געזאנגען. דער עולם האט איהם ממש נישט ארויסגעלאזט פון דער עסט-ראדע.

מיטגעהאלפען צום ערפאלג האט דער מענער-קינסטלער-כאר פון „הזמיר" און דער יוגענט-כאר פון דער סינאגאגע. דיריגירט האבען: דער יובילאר און דיריגענט זאקס. ביים קלאוויר איז געזעסען דיר. טעאדאר רידער.

דער גראנדיעזער יובל-קאנצערט האט זיך ביי א געהויבענער שטימונג פערענדיגט ארום 1 ביינאכט.

שפעטער איז אין הי' בערנהיימ'ס באר-רעסטא-ראן (פעטריק. 62) פארגעקומען א באנקעט, און דער עולם האט זעהר גוט פערבראכט ביז פארטאג.

איבערגעפאהרען א יודיש יונגעל

(א) אויף זגערזשער גאס 11 איז איבערגע-פאהרען געווארען דורך אנ'אויטא דער 12-יעהרי-גער מארקוס פריליך (פון פולנאצנא 4).

פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אהיים.

פאבאר פון יאהרגאנג 1913

היינט פרייטאג, דעם 4-טען מאי ה. י., 8 אין דערפריה דארפען זיך שטעלען צו דער מילי-טער-איבערזיכט פאר דער פאבאר-קאמיסיע, נומ. 1 (פיעטריקאווער 89) די פאבאר = פליכטיגע פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

I L Ł M N O P R S Sch Ś

פאר דער פאבאר = קאמיסיע, נומער 2 (פיעטריקאווער 89) קווער-אפיצינע, צווייטער שטאק, די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פונ'ם 1-טען קאמיסאריאט מיט די אנפאנג-אותיות:

E F H Ch I J

פאר דער פאבאר = קאמיסיע נומער 3 (פיעטריקאווער 165) די פאבאראווצעס פון יאהר-גאנג 1912, קאטעגאריע B, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

A B C D E F G H Ch I J

מארגען, שבת, דעם 5 ד. ח. פון 8 אינ-דערפריה, דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר=קאמיסיע נומער 1 (פעטרי-קאווער 89, פארטער) די פאבאראווצעס פון יאהר-גאנג 1913 פון 2 קאמיסאריאט, מיט די נעמען:

Sz T U W Y Z Ź Ż

פאר דער=פאבאר-קאמיסיע נומער 2 (פעטרי-קאווער 89, 2=טער שטאק) די פאבאראווצעס פון 1913, פון 1=טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

K L Ł

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (פעט-ריקאווער 165) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912, קאט. B פון 3-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

K L Ł M N O P R

די פאבאראווצעס דארפען האבען ביי זיך א פערזענליכען דאקומענט, אדער אנ'אויטענטיש-קייט-שיין מיט א פאטאגראפיע, א רעגיסטראציע-שיין, אנ'אדראטשעניע-קארטע, א שול-שיין און א פאך-בעשטעטיגונג.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ש. יאנקע-לעוויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימא-נאווסקיעגא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 9), ס. האמבורג (גלובנע 50), ל. פאוולאווסקי (פעטריק. 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

וויכטיג פאר אלע!
לאמפען-פאבריק
א. ריידער
פילסודסקיעגא 66 (ווסכאדניא)
טעל. 167-64
נעהמט אן צו פערניקלען, פער-זילבערן (פלאטערירען), אקסידי-רען און ז. וו. אלערליי זאכען פון הויזליכען געברויך (ווי לעמפעל, גאפעל א. ז. וו.) ווי אויך פון טעכנישען געברויך.
! פרייזען צוגענגליך
! אויספיהרונג סאליד
פאבריקס-לאגער:
פילסודסקיעגא 56, טעל. 167-64

צום פריהלינג
בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון דער נייעסטער אין- און אויסלענדישער קאסמעטיק,
ווי: פערפומען, פודערן, טואלעט-זייפען, קרעמען, זעמטליכע קעל-נישע און בלומען-וואסערן
די איבערצל = בעקאנטע
קאנקורענץ-פערפומעריע פון
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5, tel. 175-92.
בעמערקונג: פאר ענגראסיס-טען בעדייטענדער ראבאט.
בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער פראגראם!
מוזיקאלישער גלאנגס-פילם פון ווינער פראדוקציע מיט'ן אנטייל פון וועלט-בעריהמטען
Alfred Piccavera
א. נ.
„די פאסירונג אם לידא"
(Das Abenteuer am Lido)
ס'נעמען אנטייל דער בעניאלער קאמיקער Nora Gregor און Szakael
אויסערן פראגראם:
„זיין עקסעלענץ סוביעקט"
אנהייב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12 בייטאג

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

די גרינע קאטשקע

פון ז. מאוד

גייט א גרינע קאטשקע
מיט א ברייטער באן;
וואלט זי שמעקן טאבאק —
האט זי נישט מיט וואס.

קאטשקע גרין,
ברייטע באן,
און מע ווייסט נישט
וואס איז דאס.

גייט די גרינע קאטשקע,
גייט ארום און קייט;
וואלט זי בראקן לאקשן —
האט זי נישט קיין צייט.

קאטשקע גרין,
ברייטע באן,
און מע ווייסט נישט
וואס איז דאס.

דרייט זיך אום די קאטשקע,
דרייט זיך אהן א זין;
וואלט זי גיין שפאצירן —
האט זי נישט וואוהין.

קאטשקע גרין,
ברייטע באן,
און מע ווייסט נישט
וואס איז דאס.

דרייט זיך אום די קאטשקע,
קוואקעט זי און טראכט;
וואלט זי זינגען שירה —
איז שוין באלד פארנאכט.

קאטשקע גרין,
ברייטע באן,
און מע ווייסט נישט
וואס איז דאס.

טראכט די גרינע קאטשקע
וואס עס זאל זיין;
וואלט זי מאכן קידוש —
האט זי נישט קיין ווין.

קאטשקע גרין,
ברייטע באן,
און מע ווייסט נישט
וואס איז דאס.

דאס פייגעלע

פון שמואל פיערט

— וואס איז דיר? — האבן איינגע פייגע־לעך געפרעגט זייערן א חבר, וועלכער איז נאך א שפאציר צוריקגעקומען פע״זארגט און פער׳האגעט.

— א שטארקע וויטאג דריקט מיין הארץ — האט דאס פייגעלע געענטפערט — אט דאס וואס מיינע אויגן האבן געזעהן אויפ׳ן שפאציר איז געווען שרעקליך, שרעקליך! און ס׳איז בלויז דא איין מיטעל, וואס קען שטילן מיין וועהטאג, אבער קיינער, קיינער קען מיר דאס מיטעל נישט געבען.

— אט דארט אין יענעם ווייטען הארי־זאנט — האט איין פייגעלע אנגעוויזען אין דער ווייטקייט וואו דער הימעל האט זיך אראפגעלאזט צו דער ערד — דארט וואוינט אן אלטער מאן וועמעס קלוג־שאפט און וויסען ס׳האט קיין גרענעץ נישט. געה צו איהם אפשר וועט ער וויסען ווי אזוי צו שטילען דיין וועהטאג.

דאס פייגעלע האט זיך אויפגעהויבען און אוועקגעפלויגען.

צוגעקומען צו דעם ארט וואו מ׳האט אנגע־וויזע והאט עס געטראפען א קליין הילצער׳ן שטיבעלע פון וועלכע ס׳איז ארויסגעקומען אן אלטער גרויער מאן, זיין גרויע קאפ האט שוי זפון שוואכקייט געציטערט, זיין ברייטער שטערן איז פון דער עלטער געווען פיל מיט קנייטשען און אויף זיין פערגעלט פארביג פנים איז געווען צוגאסען די חכמה פון א פילאזאף.

— וואס איז דיין פערלאנג? — האט דער אל־טער מאן געפרעגט.

— ליבער מענש, מ׳האט מיר געזאגט אז דיין וויסען און קלוגשאפט האט קיין גרענעץ נישט, בין איך געקומען צו דיר דו זאלסט מיר העלפען, ווייל א שמארקער וועהטאג דריקט מיין הארץ, און איך וועל איהם לאנג נישט קענען אריבערטראגען.

— אין וואס בעשטעהט דער דאזיגער וועהטאג?

— איך וויל ווערען א מענש.

דער אלטער און גרויער מאן איז געווען איבער־ראשט פון דעם פייגעלעס פערלאנג, און מיט א אומפערשטענדליכער מינע האט ער א הויב געטאן מיט די אקסעל און אריינגעקוקט דאס פייגעלע איך שטוב, דא האט ער עס צוגעפיהרט צו א גרויסען געשליפע־נעם גלאז און געהייסען אריינקוקען.

דאס פייגעלע האט זיך איבערגעבויגען איבער דעם גלאז און דערזעהען א פרעכטיג בילד: מעכטיגע פאלאצען מיטוואונדערבארע בעפוצונגען האבען זיך געבאדען און געטונקען אין א טויזענט־קאליריגע־נדי גער ליכט, וואו יעדען זאל בעוונדער האט געבליאס קעט און געפינקעלט דאס גאלד און זילבער פון די מענשען וואס האבען זיך דארט געפונען. פריי פון יעדער זארג און צרות האבען בעפוצט און בעהאנ־גען מיט דימענטען און בריליאנטען געטאנצט, געגע סען, געטרונקען, געהוליעט און געשיכורט פון פרייד און פערגעניגען.

— האסט געזעהען? — האט דער אלטער מאן געפרעגט דעם פייגעלע.

— יא.

— איצט קוק ווייטער.

דאס פייגעלע האט ווידעראמאל אריינגעקוקט אין גלאז און ס׳האט פאר זיך דערזעהען די שרעק־ליכע בילדער וואס ס׳האט בעגעגענט אויפ׳ן שפא־ציר: מענשען, פערחושכטע, און פערוויסטע זעבען געשמאבע ביי מאשינען וועלכע האבען מיט זייער ווילדען געוויש אריינגעוואר׳פען אין א פינצטערער קעלט.

און אט זעען אויפגעשמאנענע גאסען, שטיבען, מענשען אלערליי, פרויען און קינדער וועלכע האבען פון הונגער און דחקות זיך געוואלגע׳ט אויף די וועגען און אין מיסט.

— נו, די ווילסט נאך ווערען א מענש? — האט דער אלטער פילאזאף געפרעגט מיט א איראנישען שמייכעל.

— יא! — האט מיט אנטשלאסענקייט געענט פערט דאס פייגעלע.

דער אלטער און גרויער זקן איז נאך מעהר איבערראשט געווארען פון דעם פייגעלעס ענט־שלאסענקייט און ער האט דעם פייגעלע געזאגט:

— אידער איך וועל דיר געבען די מעגליכקייט צו ווערען א מענש קענסטו אויסקלייבען צו וועמען דו ווילסט געהערען: צו די רייכע אדער צו די ארימע.

— צו די ארימע — האט דאס פייגעלע גלייך געענטפערט.

אויף דעם פארביג־פערגעלטען פנים פון דעם גרויען פילאזאף האט זיך אויסגעדריקט די זעלבע אומפערשטענדליכע מינע, ער האט א ווײלע גער־טראכט, געפרובט מיט דיין קלוגשאפט פערשטיין, וואס ס׳האט בעוואוינען דאס פייגעלע צו אזא וואונש און ער האט דאס נישט געקענט בעגרייפען און א צייטערגער האט ער געפרעגט:

— זאג מיר, פארוואס ווילסטו דווקא געהע־רען צו די ארימע?

— ווייל דער וועהטאג: וואס דריקט מיין הארץ — האט דאס פייגעלע געענטפערט — הע״ווילען צו ווערען א מענש און כדי צו קענען פערבעסערן און פערשעהנערען דאס לעבען פון די ארימע און ליידענדע.

א מעשה׳לע

עס איז געווען אין דרויסען שיין,
בין איך געגאנגען אין וואלד אליין;
האב איך געהערט ווי בערען ברומען,
האב איך אויסגעשריען מיין מאמעס נאמען.

בעהם איך לויפען, לויף און לויף,
בין איך קום צו א הויף;
קלאפ אן האסטיג אין א טיר,
און קיין ענטפער קומט צו מיר.

רוף איך, שריי איך, שטארק און הויך,
מיט דעם לעצטען ביסעל כוח...
וועקט מיך מאמע: „שטיי אויף שנעל"! —
און פון מיין מעשה ווערט א תל...

ב. פוגאטש.

פראגעס און ענטפערס

— אלעמען בעגייט דאס,
אלעמען בעקליידט דאס,
און אליין גייט דאס
מיט־ערנאקעט.
— א נאדעל.

— א קאפ אהן הער,
מילך אהן איטערס.
— א הערינג.

— א ווייס מויל
און שווארץ ווי קוהל.
— א פאן.

— א בייטע פלי
פול מיט לעכער.
— א זיב.

— עס הענגט אויפ׳ן וואנט
א קרעציגע האנט.
— א ריבאייזען.

בעליידיגטע געפיהלען

(ענדע פון דער 9. זייט),

דעמאלט, ווען מען ווייסט וואו יענעמס וואונדען זער־בען — דעמאלט קאן מען זיי פערבינדען, יעדען קוועטשט עפעס; מעג מען אמאל אויסהערען, וואו ס׳ע קוועטשט א מענשען. אט, זעהסטו, איך בין דא; איך בעקלאג זיך נישט. דא וועל איך בלייבען און דא וועל איך אומקומען.

— דו ביסט אנדערש; רעדסט נישט ווי אן־אמת׳ער רעוואלוציאנע״קע.

— מיר שטעהען דערווייל ביי א גרויסען אנהויב בערע, איך ווייס עס. פא״איאהרען אין דער צייט זענען מיר אהע״ געקומען; פא״איאהרען אין דער צייט האב איך געפיהרט שטיינע״ און ברע־טער פאר א שטוב; די שטוב איז שוין אלט צעהן חדשים. אויב דאס איז דערווייל דאס גרעסטע, וואס איך האב אויפגעטון — שטעה איך ביים סאמע אנהויב. איצט בראנעווע איך. ווידער דאס אייגענע שטיקעל פעלד; אמת, שוין א בעקאנט שטיקעל פעלד; איך פערשטעה שוין בעסער ווי צו בראנעווען — אין דאס אלץ? מיט וואס איז מיין לעבען דערהויבען געווארען? מיט וואס איז דיין לעבען בערע, דערהויבען געווא״ען? ביילקע שרייבט מיר, ווי די א״בייטע״ אין כארקאוו און מאסקווע זענען ווי ביי״געבוירענע; מוטיגע; מיט האפענונג פול; בויען סאציאליזם... מארשירען אין געשלאסענע רייהען... און מיר דא אין פעלד — ווען ס׳קומען איצט נישט אן קיין איבערוואנדערער און הויבען נישט אן דאס, וואס מיר האבען גע־טון פאראיאהרען, וואלט מיר דער פריהלינג נישט בידוא געווען, אבער איך זעה פארט, ווי זיי טוען דאס ני״יגענע, וואס מיר האבען פאראיאהרען גע טון, זעגען אויף דעם אייגענעם פונקט, וואו מיר זענען געווען, אויף זיי, אז איך קוק, זעה איך, אז מיר האבען זיך נישט גע״יהרט פון ארט.

בערע האט געלאזט לאבען רעדען. איהם איז ליב געווען צו הערען איהרע רייד. איהר פאר־וואורף, אז ער איז טרוקען מיט די איבערוואנדע־רער, גענומט ער אויך אן פאר גוט, ווייל דאס וואס זי האט גאר וואס געזאגט, איז ריינער אמת. דאס איז דאך דיין טענה. אז אזוי ווי מען בויט איצט. יעדער׳ער פאר זיך — טויג עס אויף כפרות, ער וואלט איצט בעדארפט אפענטפערען לאבען, נאר איהם איז ליב, וואס זי רעדט מיט פייגע רייד; זי טראכט ווי ער — כאטש מעגליך, אויף די אלע פראגען האט זי נישט קיין קלארען ענט־פער... ער, נאר ער ווייסט אויף קלאר, און וואס די גאנצע צרה שטעקט. און אפשר ווייסט זי אויך — טראכט ער, ער דערקענט, אז פאר די לעצטע זעקס וואכען, וואס ער איז נישט געווען, האט זי א סך געטראכט; האט זיך א סך געביטען.

איהם קומ׳ן אויפ׳ן זינען לאבע פאראיאהרען פריהליבג, ווען ער האט נאך זי אזוי ווינציג גע־קענט; ווען ער האט געקוקט אויף איהר מיט א כסדר׳דיגען חשד; ווען ער האט נישט געגלויבט אין איהרע רעוואלוציאנע״ע רייד; איהם האט אויס געוויזען, אז דאס מיידעל, וואס הייסט לאבע און וואס קומט ארויס פון א גביר׳ישע״ שטוב — זי טוט איבער איהרע כוחות אלץ, וואס זי טוט, כדי זיך אויסצופיינען, כדי מיט דער אייגענער פלייצע פערשטעלען איהר טאטען, דעם קאנט״־רעוואלוציא־נער, איצט איז דאס א סך אנדערש, איהרע איצ־טיגע רייד זענען אויפריכטיגע רייד; ער פיהלט דעם אמת, אין זיי. ער האט חשק אריינצודריגען אין די פרטים פון איהר לעבען אין די לעצטע עט־ליכע וואכען און ווייסט נישט פון וואס אנצו־הויבען;

עס איז ענטשטאנען א שטילשווייגען, זי האט איהם, אהן ווע״טער, געבעטען, ער זאל זיך צוריק אנידערזעצען. ער האט עס געטון, ער האט זיך געזעצט זייט ביי זייט נעבען איהר.

— האסט נאך א סך צו בראנעווען?

— וואלט הייגט געענדיגט, ווען דו קומסט נישט.

— פארוואס טוט עס נישט דער טאטע דייבער?

— איך וויל איהם נישט צווינגען צו טאן דאס, וואס איהם איז דערווידער.

— איך פערענטפער איהם נישט, איך ווייס, אז ער געהט דא נישט, איצטער וועט ער אפשר דא געפינען אביסעל מענשען, וואס וועלען איהם מיטפיהלען.

— זיי זענען דא פאראן, הא.

— אוודאי זענען זיי פאראן....

בערע האט אנגעקוקט לאבען, עפעס האט ער געפארשט אין איהר פנים.

— וואס קוקסטו מיך אזוי אן, בערע? האב נישט קיין מורא, לאבע איז דערווייל אין קיינעם נישט פערליבט.... אפילו אין בערע קאוואלסקין איז זי אויך נישט פערליבט, זי ווייסט, אז ער וואלט זי בעהאנדעלט ווי זיין אייגענער ברודער האט זיין געליבטע בעהאנדעלט... די רעוואלוציע האט א סך וויכטיגע זאכען צו פערזארגען און האט נאך נישט געהאט קיין צייט צו לערנען דעם מאן, ווי אזוי ער זאל זיך בעגעהן מיט דער פרוי. וואס ער האט ליבגעקריגען — צי זאל ער זי בעהאנדלען ווי אהונט דער ציג, צי ווי א האן דער הין....

בערע האט נישט געענטפערט. ער האט אין לאנגס רייד געשפירט בייזקייט.

ער האט זיך נישט געריהרט פון ארט ביז לאבע האט דערגרייכט צום ראנד פון איהר פעלד, פערקירעוועט די פערד און פערצויגען צוריק.

ווען זי האט זיך דערנעהנטערט צו איהם, האט ער זיך אויפגעהויבען, איבערגענומען ביי איהר די לייצעס און געזאגט:

— טראכט נישט לאבע, פון דער שטאט; דא איז שעהן, וואו א יעדער פריהלינג ברענגט א נייעם אנהויב.... לאז מיך לאבע, איך וויל זעהן, צי איך געדענק נאך ווי אזוי מען בראנעוועט...

אנ׳עצה פון א פריינדין

(ענדע פון דער 10. זייט)

איין אוונט איז קלארא געקומען אהיים, אנ־אומרוהיגע, א צעשרויפטע, זי האט, ענדליך, נאכגע געבען מאריסען און צוגעזאגט צו קומען מארגען צו איהם אהיים. דאס הארץ האט געציטערט אין איהר פאר שרעק און זי האט אין זיך געזאגט אז אויב זי טוט מאריסען צוליב, איז עס נאר אויף צו להכעיס לעאנען, וואס האט די לעצטע צייט זי איגנאנצען פערנאכלעסיגט און האט אויף שטה׳ן לאנג פערשפע טיגט צו קומען אהיים עסען.

דעם אוונט איז לעאן געקומען אהיים שפעטער, ווי געוועהנליך. קלארא האט איהם געוואלט לויפען אנטקעגען און איהם אריינשרייען אין פנים אריין ווערען איהר איפע־זוכט, ווענען איהר פיין, ווערען זיין ליבע, וואס ער פערשוועבדט אויף אן אנ־דערער... אבער לעאן איז אריין אין הויז אן אויפ־געלייגטער, א פריילי־כער ווי זי האט איהם שוין לאנג נישט געזעהען, און האט ארויסגעפלאצט:

— איך האב געזיגט, מיין ליבע קלארא! קאנסט מיר גראטולירען. איך האב דיר ביז איצט גארנישט געזאגט וועגען דעם, ווייל איך האב מורא געהאט, אז עס וועט זיך מיר נישט איינגעבען, און איך האב דיך נישט געוואלט ענטוישען. אבער הייבט איז אלץ אונטערגעשריבען. איך בין געווא״ען א גלייכער שותף מיט די בערנארדס, זיי האבען אנגענומען אלע מיינע בעדינגונגען. איך האב געמוזט ארבייטען מיט זיי גאנצע טעג, איינטעהען מיט זיי, איבעררייד׳ען זיי, אבער הייבט בין איך מיט זיי פארטיג געווא״ען. מאר־גען אוונט, זעבען מיר איינגעלאדען צו זיי און דו וועסט אלץ הערען...

ער האט זי ארומגעכאפט און גענומען זיך דרעהען מיט איהר איבער׳ן צימער. א שטיין איז אר רונטער קלאראן פון הארצען; לעאן האט, איבערסטעס, זי נישט פערראטען. ער האט זי נאך אלץ ליב ווי פריהער... האט ער אבער טאקע גארנישט גע־זעהען? — האט זי זיך באלד געפרעגט, — האט ער טאקע גארנישט געוואוסט פון דער ליבע וואס זי האט געפיהרט מיט מאריסען? האט ער טאקע גאר נישט געזעהען? איז ער טאקע געווען אזוי נאריש?

עס האט איהר פערדראסען אויף זיך, וואס זי האט גאר געקאנט גלויבען, אז לעאן האט זי געבארט, באלד אבער האט זי זיך געכאפט, אז כאטש די איי־פערזוכט האט זיך אפגעטון פון איהר, האט אבער די פריהערדיגע ליבע צו איהר מאן זיך אלץ נישט אומגעקעהרט צו איהר. דער אנדערער האט שוין צופיל געהאט גערעדט צו איהר וועגען זיין ליבע...

זי האט מעהר נישט געקאנט זיך בעגעהן אהן דעם אנדערען, אהן דעם נייעם געפיהל, וואס ער האט אויפגעוועקט אין איהר, אהן די בעגעגענישען מיט איהם... איצט, ווען זי איז מעהר נישט געווען איפערזיכטיג אויף איהר מאן, האט זי ערשט אנגע־הויבען פיהלען, ווי שטארק זי איז געווען צוגעבונדען צו מאריסען, זי האט נישט געקאנט זיך אפזאגען מיטאמאל פון די ביידע געפיהלען, וואס האבען די לעצטע צייט אויסגעפיהלט איהר לעבען: אי פון דער איפערזוכט, אי פון דער ליבע... זי וועט געהן, זי וועט זיכער מארגען געהן צו מאריסען אהיים, צו פערברענגען מיט איהם אוינג־אויף־אויג אין זיין אינטימער בהלשע״ וואוינונג...

RATUJCIE WŁOSY!—

używajcie znany balzam Mag. Paździerskiego. „MAG Nr. 1" usuwa radykalnie łupież, zapobiega wypadaniu włosów.

Cena zł. 3.—

„MAG Nr. 2" (nie farba) stopniowo przywraca siwym włosom pierwotny kolor.

Cena zł. 3.—

Sprzedaż w aptekach, drogerjach i perfumerjach.

W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos", Łódź, Piotrkowska 60.

Fabryka kosmetyczna „Pharmachemia" Bydgoszcz.

די לאַגע פון די יודען אין פוילען

גרויסע אויפנאַהמע פאַר פּראָפ. ד״ר משה שאַר איז לאָנדאָן. — רעדעס

פון הרב-הכולל ד״ר הערץ, פּראָפ. נאָרמאַן בענטוויטש א. א.

לאָנדאָן (יט״א) דאָ איז פאָרגעקומען, לויט דער איניציאַטיוו פון דער פעדעראַציע פון יודישע הילפס-אָרגאַניזאַציעס אין ענגלאַנד, אַן אויפנאַהמע לכבוד ראַבינער פּראָפ. ד״ר שאַר, וועלכער ווײַלט איצט אין לאָנדאָן, וואו ער וועט זיך אַלס פאָרשטעהער פון פוילישען יודענטום, בעטייליגען אין דער סעסיע פון בעראַטונגס-קאָנגרעס ביים אויבער קאָמיסאַריאַט פאַר דייטשע פליטים-ענינים.

דעם פאָרזיץ אויף דער אויפנאַהמע האָט געפיהרט דער רב-הכולל פון ענגלאַנד ד״ר יוסף הערץ, וועלכער האָט בעגריסענדיג דעם גאַסט ערקלערט צוו. אַגד.:

ד״ר שאַר איז אַ גרויסער געלעהרטער, אַ גרויסער ראַבינער און אַ גרויסער פּראַקטישער טוער, מיר בעגריסען איהם אָבער בעזונדערס צוליב דער גרויסער ראָל, וואָס ער שפּילט אין איצטיגען קריזיס. ער איז אַהערגעקומען צו בעטייליגען זיך אין בעראַטונגען, וואָס זענען גערופען געוואָרען דורך׳ן אויבער-קאָמיסאַריאַט פאַר פליטים-ענינים.

די ווירטשאַפטליכע לאַגע פון פוילען קען נישט טראָגען די אָנשטרענגונג אויסצוהאַלטען נאָך 7000 פליטים. פוילען איז אַ לאַנד פון טאָלעראַנץ. אין יאָהר 1264 האָט פוילען געגעבען דעם יודישען קהל אַ טשאַרטער, גאַראַנטירענדיג איהם לעבען, פרייהייט און גלייכע בירגער-שאַפט — אַ טשאַרטער, וואָס איז געווען אַן אמת׳ער מיילען-שטיין אין דער געשיכטע פון ציוויליזאַציע. עס זענען געווען מיספערשטענדענישען, פוילען האָט אָבער פאַרדינט די דאַנקבאַרקייט פון יודען.

פּראָפ. נאָרמאַן בענטוויטש בעגריסט דעם גאַסט און זאָגט צוו. אַגד.: איך האָב קיינמאָל נישט געזעהן אַזאַ אָרימקייט, אַזאַ קאַמף פאַר עקזיסטענץ, ווי י׳, וואָס כ׳האָב געזעהן אין וואַרשע און אין די קלענערע שטעט פון פוילען. און דאָך איז עס דאָס פוילישע יודענטום, וואָס גיט בעגייסטערונג, דעם גאַנצען וועלט-יודענטום, אַ בעגייסטערונג, וואָס האָט אויפגעבויט דעם א״י-ישוב.

מר. מאַקדאָנאַלד און איך האָבען געפיהלט, אַז הגם עס איז אַ שוידערליכער קריזיס, איז עס אָבער דאָך אַ גרויסע שעת הכושר פאַרן יודענטום. מחמת די אינטערנאַציאָנאַלע עפענטליכקייט האָט שוין אָנערקענט דעם גלות אַלס אַ פּראָבלעם. דאָס יודישע פאָלק מוז זיך אָבער אַליין ראַטעווען. דאָס גלות-פּראָבלעם האָט פעראייניגט דאָס יודישע פאָלק אויף דער גאַנצער וועלט. עס איז קלאָר געוואָרען, אַז זיין האָפנונג האָט דאָס פאָלק אין א״י, עס איז נישט עהרליך, מיינט פּראָפ. בענטוויטש, אָנצוגרייפען די בריטישע רעגירונג פאַר׳ן שליסען די אימיגראַציע-טויערען.

דער חכם פון די ספּאַניש-פּאָרטוגעזישע קהלות ד״ר משה גאַסטער זאָגט צוו. אַגד.: מיר מוזען ראַטעווען די פליטים פון מאָראַלישען אונטערגאַנג פונקט ווי פון עקאָנאָמישען חורבן. מיר דאַרפען זעהען, אַז אַ גרויסע סומע זאָל בעשטימט ווערען פאַר פויליש-יודישע פליטים פון דייטשלאַנד. מיר מוזען ראַטעווען זייער יודישקייט און בלייבען טריי צו זיך גופא. אונזער פאָלק, וואָס טריבקט זיך אין אַ ים פון אונטערגאַנג מוז אויסגעשטרעקט ווערען אַ העלפענדע האַנד.

ראַבינער ד״ר שמואל דייכעס זאָגט צוו. אַגד.: אַז אין אַ געוויסען זין איז דאָס פוילישע יודענטום דער וויכטיגסטער יודישער קיבוץ אין דער וועלט, וואָס שטעהט צווישען סאָוויעטען-רוסלאַנד און דעם נאַצי-דייטשלאַנד. א״י איז נישט די גאַנצע פראַגע, ווייל מיר ווילען נישט אויפגעבען אונזערע רעכט, אַלס בירגער פון די פערשידענע לענדער, צו וועלכע מיר געהערען, רעכט, אויף וועלכע מיר מעגען האָבען אַנשפּרוך ווי אַלע אַנדערע מענשליכע וועזענס.

דער פוילישער גענעראַל-קאָנסול אין לאָנדאָן, וו. האָלאַניצקי, האָט בעגריסט אין נאָמען פון דער פוילישער רעגירונג פּראָפ. שאַר׳ן און אויסגעדריקט דער פעדעראַציע פון יודישע הילפס-אָרגאַניזאַציעס אַ דאַנק פאַר איהר אַרבייט אין פוילען. זייט זיין באַמביציע אין ענגלאַנד, זאָגט דער גענעראַל-קאָנסול, האָט ער צוזאַמענגעאַרבייט מיט דער פעדעראַציע און אויף איהרע עמפעהלונגען בייגעהאָלפען פיל פוילישע טראַנסמיגראַנטען. די דאָזיגע אַרבייט וועט ער פאָרטזעצען. די שטעלונג פון דער פוילישער רעגירונג צו די פליטים פון דייטשלאַנד איז גוט בעקאַנט, און די ציפער 7000 רעדט פאַר זיך גופא. דער גענעראַל-קאָנסול ענדיגט מיט אויסדריקען די האָפנונג פון אַ האַרמאָנישער צוזאַמענאַרבייט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען און דער רעגירונג פאַר זייער געגענזייטיגער טובה-וועגען.

מיט אַ לענגערער רעדע האָט אויף די בעגריסונגען געענטפערט פּראָפ. משה שאָר, וועלכער זאָגט צוו. אַגד.:

די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען איז בעזונדערס שווער געטראָפען געוואָרען דורך דעם עקאָנאָמישען קריזיס — און די נויט פון די יודישע מאַסען איז שנעל געוואַקסען, נישט בלויז עס איז געפאַלען ביז׳ן דלות-ניווא דער לעבענס-סטאַנדאַרד, נאָר עס איז נאָך אַריינגעטרעטען דער בעאונרוהיגענדער פאַקטאָר, וואָס די יודישע בעפעלקערונג האָט נישט קיין פרישע אויסבליקען צו מאַכען אַ לעבען.

עס זענען וועגען דעם דאָ בעלעהרענדע סטאַטיסטישע ציפערן. שוין אין 1931 האָט די סטאַטיסטיק בעוויזען, אַז 100 טויזענד יודישע משפחות, ד. ה. אַ דריטעל פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, האָט נישט די מעגליכקייטען זיך אויסצוהאַלטען. היינט האָט די דאָזיגע צאָהל דערגרייכט די דערשרעקענדע ציפער פון 200 טויזענד. אין ביאַליסטאָק האָבען נאָך פסח-הילף זיך געווענדעט 15 טויזענד יודישע משפחות, אין לובלין — 16 טויזענד, דערונטער פיל, וואָס זענען נאָך ניט לאַנג אַליין געווען מנדבים מיט אַ ברייטער האַנד. אין בריסק איז די צאָהל פסח-הילף-זוכער געווען 7000, ד. ה., כמעט גענוי אַ דריטעל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין דער שטאָט. אין די קלענערע שטעט לעבען טויזענדער אויסשליסליך פון דער הילף פון די גמ״ח-קאַסעס, וועלכע גיבען הלוואות מאַקסימום ביז 100 זל. און די גמ״ח-קאַסעס שטעלען צו סטאַטיסטישע ציפערען, לויט וועלכע עס לעבען פון די דאָזיגע הלוואות נישט ווייניגער ווי 120 טויזענד משפחות, ד. ה. אַ האַלבער מיליאָן נפשות.

אין די שטעט און שטעטלעך לעבען יודען אין קאָמפּאַקטע מאַסען, אומעטום הערשט נויט און דלות, יודישע קינדער ליידען שוידערליך. 75 פּראָצענט פון די יודישע שול-קינדער אין פוילען האָבען קיינמאָל נישט געהאַט די געלעגענהייט צו טרינקען מילך, זיי האָבען זאָגאַר נישט גענוג ברויט צו דערהאַלטען זייער נשמה.

וואָס זענען די סיבות פון דער דאָזיגער האַרצ-רייסענדער לאַגע? ערשטענס, און דער עיקר האָט דער ווירטשאַפטליכער קריזיס אויפגעטרייסעלט די יסודות פון דער יודישער עקזיסטענץ אין פוילען.

אין אַ בעדייטענדער מאָס איז די לאַגע פון די יודען שטאַרק בעשווערט געוואָרען דורך דער אַלגעמיינער עקאָנאָמישער פּאָליטיק פון דער פוילישער רעגירונג, וועלכע שטרעבט צו ברענגען אונטער איהר אייגענער קאָנטראָל די גאַנצע פוילישע עקאָנאָמישע סטרוקטור, דורך שאַפען מאָנאָפּאָלען אָהן ריקזיכט אויף די ספּעציעלע בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג. אַ טראַגישער בייישפּיל דערצו איז דער גורל, פון וועלכען עס זענען בהדרגה געטראָפען געוואָרען די יודישע האַנדווערקער און בעלי-מלאכה. פאַר דער מלחמה און אין די ערשטע יאָהרען נאָך דער מלחמה איז פאַר די יודען אין פוילען געווען אָפען דאָס גאַנצע געביט פון האַנדווערקער-בעשעפטיגונג. היינט ווערען אָבער דורך פערשידענע פּאָליטיש-עקאָנאָמישע פאַקטאָרען, די יודישע האַנדווערקער בהדרגה אַרויסגעשטויסען פון דער ווירטשאַפטליכער סטרוקטור. אין 1929 האָבען יודען בעטראָפען 39 פּראָצענט פון האַנדווערקערשטאַנד אין פוילען. אין געוויסע געביטען פון לאַנד איז די פּראָפּאָרציע געווען בעזונדערס הויך. דורך פערשידענע שריט איז דער פּראָצענט-זאַץ שטאַרק געפאַלען, און דער עיקר דורך דער פעראָרדנונג, וואָס פאָדערט, די האַנדווערקער זאָלען בעזיצען געוויסע דיפּלאָמען, וואָס געבען דאָס רעכט אָנצושטעלען געזעלען. דאָס בעקומען אַזעלכע דיפּלאָמען קומען אָבער אָן מיט גרויסע שוועריגקייטען און יודישע האַנדווערקער האָבען בעקומען בלויז אַ נישטיגע צאָהל דיפּלאָמען.

דער רעדנער שטעלט זיך דאַן אָפּ אויף דער ירידה פון יודישען קליינהאַנדעל אין פוילען, וואָס האָט אויסצושטעהן אַ פערניכטענדע קאָנקורענץ מצד די קאָאָפּעראַטיוון.

אויך אין דער אינדוסטריע געהט אַ פּראָצעס פון יודישער ירידה, דאָ ווירקט שווער די הויכע שטייער-בעלאַסטונג, וואָס גרייכט ביז 33 פּראָצ. בעת די לאַנדווירטען צאָהלען בלויז 12 פּראָצ.

אין רעזולטאַט פון די אַלע פאַקטאָרען געהט די פּויפּעריזאַציע פון דער יודישער בעפעלקערונג שנעל פאָרווערטס. בעזונדערס שווער איז די לאַגע פון דער יודישער אינטעליגענץ, וועלכע ווערט בע-וואולה׳ט אין געביט פון פאָסטען-בעזעצונג אין רעגירונגס- און מוניציפּאַל-אינסטיטוציעס.

עס איז גענוג קלאָר, אַז דער גאַנצער עקאָנאָמישער באַזיס פון יודישען לעבען אין פוילען מוז האָבען פעסטערע פונדאַמענטען, דאָס איז בויט וועבעדיגערווייז אַן אַרבייט אויף יאָהרען, דערווייל טאָר מען אָבער נישט פערגעסען וועגען דער תיכף-דיגער הילף פאַר די יודען אין פוילען, און עס איז לעבענס-וויכטיג, אַז דער קליינער סוחר און האַנדווערקער זאָלען געשטיצט ווערען מיט קליינע הלוואות. אין דער היבזיכט — האָט פּראָפ. שאַר פערענדיגט — וועלען פוילישע יודען קיינמאָל נישט פערגעסען די הילף, וועלכע עס האָט פיל יאָהרען געלייסטעט די לאָנדאָנער פעדעראַציע פון יודישע הילפס-אָרגאַניזאַציעס.

CASINO

אַ פילם, וואָס האָט איבעראַשט די וועלט!

קעניגין קריסטינא

GRETA GARBO
John Gilbert
Lewis Stone

רעזשי: **R. MAMOULIAN**

אויסערן פּראָגראַם: רעפּאָרטאַזש פון מינ. בּאַרטעל׳ס בעזוך אין פוילען.

ביז 6.30 זענען די פרייזען פערקלענערט.

אָנהייב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בייטאָג

פרייקאַרטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווע 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג.

סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ-אַנאַליזען

נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוונד.

Dr. Wołkowyski

4 ציגעל-גאַס 4, טעל. 90-216

נעהמט אָן אין הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע

אויפנאַהמס שעה׳ן פון 8—1 מיטאָג און 5—9 אָוונד.

טוריסטען = אָפּטיילונג

ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען אויף די **לעצטע**

טוריסטען-רייזע צום מזרח = יריד

ד. 14-טען מאַי

מיט דער שיף „POLONJA"

ספּעציעלע פּרייזען-ערמעסיגונג

סוחרים און פאַבריקאַנטען קאָנען בעפרייט ווערען פון דער קאָנסולאַר-קויציע.

די ווייטערדיגע גרופּען-רייזעס וועלען פאָרקומען נאָרמאַל יעדע צוויי וואָכען דורך קאָנסטאַנץ („פּאָלאָניאַ") צוגעטיגעל דורך טריעסט.

אָנמעלדונגען אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29, טעל. 28-127.

GIMNAZJUM MĘSKIE

z prawami Gimnazjów Państwowych

oraz **SZKOŁA POWSZECHNA**

Tow. Szerz. Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46/48, tel. 106-64.

עס ווערען אָנגענומען נייע שילער.

אין דער פאָלקס-שולע איז דער שכר לימוד 15 זל. אַ חודש.

ביים אָנהויב פון שול-יאָהר עפענען מיר אַ מוסטערהאַפטע **פרעבעל-שולע** פאַר קינדער (יינגלעך און מיידלעך) פון 3 ביז 6 יאָהר.

די פרעבעל-שול וועט זיין איינגעאָרדענט לויט די נייעסטע פאָדערונגען און וועט געפיהרט ווערען דורך אַ גלענצענדע לייטערין.

אין דער פרעבעל-שולע איז דער שכר לימוד **12 זל. אַ חודש.**

די קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג (אויסער שבת) פון 9—2 בייטאָג

אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט

ר. קאָוואַלסקי,

11 ליסטאָפּאַד 26, טעל. 59-132

ווי אויך דער זוהן ז. קאָוואַלסקי, פּעטריקאָווער 62 טעל. 93-243 — עלטסטער אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט בעגרינדעט אין יאָהר 1895 עמפּפעהלט פאַר קראַנקע אויף ברוכען, נאָרמאַלען אויף זעטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אַלערליי אָרט פּראָטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקריפּלונגען, נאָך-שפּאַר אַציאָנס-בויך-פּאַסען אויף נערקעס, אויף אָרטאָפּעדען זיך פון מאָגען ווי אויך אַנלאַגען אויף פּלאַטפוס א. ז. וו.

דער אַנשטאַלט ווערט אונטער פערזענליכער אָבכטענישער ליטונג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פאַר גענצליכע אויסקורירונג פון פערעלטערטע פערקריפּלונגען.

Dr. ŁAGUNOWSKI

Piotrkowska 70 i róg Traugutta

Telefon 181-83.

choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.

Gabinet Roentgenoleczniczy.

Przyjmuje od 8^30 do 10 1 — 2^30, do 6. od 8^30 w. w niedziele i święta od 10—1

Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr.

S. Kantor

ספּעציאַליסט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען (סיפיליס און טריפּער), היילט מענער = שוועכע וואָרינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129-45

נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אָוו., זונטאָג און יום-טוב פון 8—2 נאָכמ.

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען.

Dr. med. J. PIK

Al. Kościuszka 27 tel. 175-50

נערווען-קראַנקהייטען.

ספּעציאַליסט פון נערווען-קראַנקהייטען און סעקסועל-נערווען-ליידען.

עמפּפאַנגס-שעה׳ן פון 5—7 נאָכמ.

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראָלאָג

ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין-קראַנקה.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

מודעה. ברוך-קראַנקע! קריפּעל!

ליידענדע אויף פערשידענע ביין-פערקרימונגען פון גוף (הויקערס)!

!! לעזט אויפמערקזאַם !!

נאָך לאָדז איז געקומען צום 1-טען מאָל דער אמת׳ער וועלט-בערימטער ספּעציאַליסט **ORTOPED**

NATAN RAPAPORT

פון ווין מיט לאַנגיאָהריגער פּראַקטיק

און נעמט אָן פון 9 אַ זייגער פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3—7 אָוונד

איז לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23 (פריהער נאַסכאָדניאַ 23)

ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונט ווערען אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע! ראַטעוועט אייער געזונט כל-זמן ס׳איז נאָך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי אַ מענשען-קאָפּ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ׳קען בראַנדיג ווערען.

אַ הילף און אַ רפואה! דורך מיין מאָדערנע ערפינדענע ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע ברוכען און בעזייטיגען **ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע** ביי אַנפאַנגס-ברוכען. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר **ד״ר האָפּפאַ, ד״ר העססינג און קאַללאַס.** געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פיס ווי אויך שמערצענדע פלאַטפיס, פאַר אַמפּוטירטע איינגעלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאָלאָן-אַרבייט).

פאַר דאַמען נאָך אָפּעראַציעס קינסטליכע ברוסטען.

ביים צופּאַסען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד.

געדענקט די אַדרעס:

אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגאָ 23.

בעמערקונג: די אויפנאַהמען פון קראַנקע קומען פאַר פון זונטאָג דעם 6-טען מאַי ד. י. פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3—7 אָוונד.

צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פון רבנים און צדיקים.

מ'טאר עס נישט באגאטעליזירען!

די בייטש, וואס איז געווענדעט ספעציעל געגען יודען

די ביי־געבוירענע יודענפרעסערישע יוגענט־ארגאניזאציע „נארא" האט געדארפט ארויסרופען ביי אונז מעהר קאנצענטרירטען אויפמערק, ווייל דאס איז א בייטש, געווענדעט ספעציעל געגען יודען.

אפילו דער צווייטער טייל פון איהר נאמען, דער ראדיקאליזם, וואס זאגט כלומרשט אן א קאמף געגען דעם גרויס־קאפיטאליזם בכלל, וועט מסתם אויך זיך אויסגיסען מיט זיין גאנצען גיפטיגען שוים אויף די קעפ פון דער יודישער בורזשואזיע, וועלכע איז ווייניגער ווידערשטאנדפעהיג. פונקט ווי ביים סדר פערזוכט מען פריהער א שטיקעל קארטאפעל כדי יוצא צו זיין די מצווה פון „כרפס" און נאכדעם, צו „שולחן עורך", דערלאנגט מען ערשט די אמת'ע פארציע שמעקעדיגע קארטאפעל, אזוי וועלען אויך די האזיגע חברה צוערשט אנבייסען מיט א יודישען בורזשוי, כדי יוצא צו זיין די מצווה פון ראדיקאליזם, און נאכדעם וועט מען זיך ערשט נעהמען צום אמת'ן אנטיסעמיטישען טייל פון דעם פראגראם צום „להשמיד ולאבד" פון אויבען ביז אונטען, אהן אונטערשיד.

און אז מ'דארף מורא האבען פאר אט דער מגפה איז קיין ספק נישט.

אמת, פוילען איז נישט גלייך צו דייטשלאנד, קודם כל איז זי נישט אזוי פארביטערט און פער־יאושט, ווי יענע פארשפילטע און געשטראפטע מדינה אז זי זאל מוזען אנקומען צום ראדיקאלסטען מיטעל, צום היטלעריזם, און שנית איז יודען דא נישט אזוי גוט ווי דארטען, יודען פערנעהמען דא נישט דעם אויבען אן אין דער ליטעראטור און קונסט, אין געזעלשאפטליכע און מלוכהשע אמטען, זענען בכלל נישט גוט סיטואירט, און אויב עמיצען וואלט אייגעפאלען צונויפטרייבען אין פוילען אלע יודישע ריכטערס, און פראקורארען, יודישע העכערע און מיטעלע מלוכה־בעאמטע, יודישע פיהרערס פון כל'ערליי מלוכהשע אינסטיטוציעס, ווי באהנען, פאסט און טעלעגראף, מעטאל־גרובען, כדי זיי צו רודפן, וועט דייער צאהל זיין אזוי נישטיג קליין, לגבי די דריי מיליאן יודען און די 27 מיליאן נישט־יודען, אז עס וועט פשוט זיין א חרפה צו ווייזען זיך פאר לייטען מיטן דאזיגען אביעקט פון די אנטיסעמיטישע רע־פרעסיעס.

אבער דאך זעהט מען בעשיינפערליך ווי דער באדען אין פוילען ווערט פון טאג צו טאג אלץ מעהר מוכשר פאר די זוממען פונ'ם דאזיגען באר־בארישען אנטיסעמיטיזם. אט די בעשאפונג פון דער נייער פארטיי בעווייזט דאך עס אמבולטסטען.

ראשית קען אמאל די שטאלצע פעריסענקייט פון א יונגען געווינער זיין שעדליכער, ווי די אפ־הענגיגקייט, דער יאוש פון אן אלטען פערשפילטער. דער טריאומף פון געווינס ענטוויקעלט אן א שיער די אפעטיטען צו ווייטערע טריאומפען. און וואס מ'קען נישט דערגרייכען אויפ'ן אויסערליכען פראנט, זוכט מען אינעווייניג, ביי זיך אליין, אויסמאלענדיג זיך קינסטליך אן'אינעווייניגסטען שונא, וועמען צו בע־קעמפען, צו בעהערשען, צו בערויבען און פערטיי־ליגען, און ס'קען אפט געמאלט זיין, אז די גייציג־קייט און גיריגקייט פון אזא איינעם זאל זיין נאך שטארקער ווי פון יענעם אומגליקליכען פעילירער, וועלכער וואלט זיך אפשר בעפרידיגט מיט'ן קלענ־סטע הנחות, אבי מ'זאל איהם נאר נישט ארויס־ווארפען אינגאנצען פון געזעלד...

און ווידער זעהען מיר דאך שוין איצט, ווי ס'איז בכלל גרויס די שנאה־קנאה אפילו צו אונזער ארעמקייט און נישטיגקייט.

אויב ס'איז נישטא אין פוילען קיין גרויסע ארבייטסלאזיגקייט אין שטאט, איז אבער פארהאן א ריזיגע ערדלאזיגקייט און ברויטלאזיגקייט אין דארף, דער שטעטעלשער ייוד, וואס עסט נאך אביסעל ווארעמס צי פון זיין פראצע, צי פון זיין ווייטער הילף איז נאך א מאגארך געגען הונדערטער טויזענטער גארנישט האבענדיגע פויערים, און די דארפישע יו־גענט ווארפט ארויס פון זיך יעהרליך, גאנצע לעגיאנען פריש־צאפלדיגע אויסגעבילדעטע יונגע קאנדידאטען אויף אינטעליגענטישע מחיה'ס, צי ביי א פולט, צי ביי א טויבאנק, און קאנקורענץ מיט יודען פעהלט נישט.

בפרט נאך אז יודען בעפרידיגען זיך דאך נישט מיט דער איצטיגער סיטואציע, זיי קעמפען דאן פאר א בעסערען עתיד, פאר רעכט אויף ארבייט און פר־נסה, פאר רעכט אויף לעבען און אטעמען צוגלייך מיט אנדערע — גענוג סיבות פאר קאנפליקטען.

און טאמער וועלען מיר זיך טרייסטען מיטן גע־דאנק אז אין דייטשלאנד האט דאך געדויערט צעהן יאהר פון זינט היטלער האט געשאפען זיין יודענפרע־סערישע פארטיי, ביז ער איז געקומען צו דער פאק־טישער מאכט איבער דער גאנצער לאנד, איז עס אויך א פאלשע האפענונג, ווייל דייטשלאנד האט פאק־טיש מורא געהאט פאר דער וועלט, און זי האט גע־פרובט כלערליי תחבולות אויסצוווייכען ביי דער וועלט אביסעל פערגרינגערונג, אבי נישט אנצוקומען צום ראדיקאלסטען מיטעל, מיט אנ'עכט דייטשער פינקטליכקייט איז די דייטשע מלוכה־פיהרערשאפט געגאנגען מיד ליד פון לינקס אויף רעכטס, פון ראטענוי, צו שטרעזעמאן, צו ברינינג, צו פאפען, ערשט א קורצע צייט פארן לעצטען אקט האט נאך פרעזידענט הינדענבורג געקלאפט אין טיש, אז ער וועט היטלערן צו דער מאכט נישט דערלאזען, ביז 18 מיליאן דייטשען האבען דעם שטובען־מאלער אויף די פליגלען פון זייער בעגייסטערונג געבראכט צו דער ממשלה.

אין פוילען קומט די שנאה, נישט פון נויט, נאר פון אנדערע סיבות, און זי האט שוין פאר זיך א לעבעדיגען היסטארישען מוסטער, און זי קען זיך פער־שפרייטען אן [illegible] איבערקערעניש אין דער מלוכה, אז א חילוף־גברא, נאר פשוט דורך א גייסטיגער עפידעמיע, וואס שלעפט אריין אלע פרישע מאסען, בעכטען גרינע העמדלעך, הייבט געלע, מארגען ווייסע. נישט דער מונדיר איז וויכטיג, נאר דאס הארץ, וואס קלאפט אונטער איהם, און דאס דאזיגע הארץ קלאפט אלץ מיט מעהר שנאה צו אונז. מיר זעהען עס מיט די אויגען, מיר פיהלען עס אויף אונזערע קערפערס.

מוזען מיר זיין גרייט, אז די כוואליע וועט פלייצען שטארקער, אימפעטיגער, מאוימדיגער, און מיר מוזען קעגען דעם אננעמען מיטלען.

קודם כל מוזען מיר דאס פראבלעם אוועקשטעלען, נישט לאזען איהר פערנארקאטיזירען מיט חלשות טראפענס אנדערע פאליטישע פאליאטיווען און פאל־שע רעצעפטען. און נאכדעם מוזען מיר זוכען די עצה, ווי צו ראטעווען זיך.

אין פלוג זעהט עס אויס, אז די בעסטע עצה וואלט געווען א יודישער צוזאמענפאהר אין פוילען. אבער אויב איטליכער כלל־טוער, איטליכער „גואל ישראל" זאל קומען צום דאזיגען צוזאמענפאהר מיט זיין „סגולה בדוקה", מיט זיין רעצעפט, וואס ער גיט אונז איין שוין יאהרענלאנג, וועט דער אויפטו פונ'ם קאנגרעס זיין בלויז דאס, וואס עס וועט, ווי א מעגאפאן, קאנצענטרירען און פערשטארקען דעם כוח פון אונזערע ווידער־אנאנדען, אונזער צושפליטער־רונג אין מיינונגען, און קיין שום ממשות'דיגעס וועט דערפון נישט ארויסקומען.

צוליב דער זעלביגער סיבה קען נישט צושטאנד קומען קיין יודישער וועלט־קאנגרעס און קיין גרעסע־רען זינען וועט אויך נישט האבען דער פוילישער קאנגרעס.

דא איז אבער די צרה שטארק און באהענט און מאהנענדיג און רופענדיג און מ'קען זיך פון איהר נישט אויסדרייען. דא איז א ישוב הדעת אומבעדינגט נויטיג, און אונזערע ניגודים מוזען געבראכט ווערען צו אנ'אלגעמיינער קוואליפיצירונג און דעפינירונג. דא מוז דעריבער אפריהער אדורכגיין א ברייטע עפענטליכע דיסקוסיע, אונזערע נאציאנאלע פער־זארגערס פון כלערליי מינים מוזען מפשפש זיין אין זייערע מעשים און מחשבות, אפגעבען זיך און אונז א דין וחשבון פון די תורות, מיט וועלכע זיי האבען אונז געשטאפט.

די טיפסטע רעוויזיע מוז אדורכגעפיהרט ווערען אויפ'ן גאנצען פראנט, ווייל ווי די שאלה וועט אוועקגעשטעלט, אזוי מוז קומען דער ענטפער; בייזע צייטען—בייזע לידער; בייזע רעפריינען, די אנלויפענדיגע כמארעס טארען מיר נישט באגא־טעליזירען!

פ. ס.

אייראפא איז קריגס־אוניפארם

זעהר אינטערעסאנטע אויספיהרונגען פון אנ'אמעריקאנער זשורנאליסט וועגען זיין שטודיום־רייזע איבער אייראפא

דער בעקאנטער אמעריקאנישער זשורנאליסט ניקערבאקער איז יעצט נישט לאנג ארומגעפאהרען איבער גאנץ אייראפא. ער האט זיך געשטעלט א ספעציעלען ציל: איבערצייגען זיך אויפ'ן ארט אויף וויפיל עס זענען רעאל די דראהונגען פון א קריג. ער האט דערצו געשמועסט מיט מיניסטארען און מיט געוועהנליכע מענשען פון דער גאס, ער האט בע־זוכט אמוניציע פאבריקען און שפעקען, ער האט גע־זעהען מיליטערישע פאראדען און די לאנגע רייהען פון ארבייטסלאזע פאר די אומזיסטע קיכען. דער רעזולטאט פון דער דאזיגער געוויסענהאפטיגער אונ־טערזוכונג איז א סעריע פון צוואנציג ארטיקלען, וועלכע ווערען איצט געדרוקט אין דער פראנצויזישער צייטונג „ל'ענטראנסיזשאן".

אייראפא, זאגט ניקערבאקער, האט אנגעטאן א מיליטערישע פארמע. פון 45 מיליאן געזונדע מאנס פערשוינען אין עלטער פון 15 ביז 49 יאהר טראגט יעדער דריטער מאן א שינעל. זעקס מיליאן מענשען זענען אנגעטאן אין גרויע, בלויע אדער כאקי־קאליר מונדירען, אין ברוינע העמדלעך און אין די אוניפאר־מען פון כלערליי ארגאניזאציעס. זעקס מיליאן זאל נאך פאראדירען איבער די גאסען, טראגען וואכע־דינסט ביי די גרענעצען און נעהמען אנטייל אין מאנע־ווערס.

ניקערבאקער טיילט איין אייראפא אין פינף לאגערען: פראנצויזישער, דייטשער, איטאליענישער, ענגלישער און נייטראלער.

אין פראנצויזישען לאגער, וועלכער איז דער מעכטיגסטער, געפינען זיך: פוילען, יוגאסלאוויען, רומעניען, טשעכאסלאוואקיי און בעלגיען אלץ לענ־דער, וועלכע זענען ארויס פון קריג בעפרידיגטע.

ארום דייטשלאנד גרופירען זיך די לענדער, וועלכע שטרעבען צו רעוויזיע: מלוכות, וועלכע ווי־לען צוריקבעקומען דאס, וואס זיי האבען אין קריג פערלוירען: עסטרייך, אונגארן און בולגאריען.

איטאליען איז איינזאם, ווייל איהר לאגע איז א בעזונדערע אין איהר מין: זי איז בעפרידיגט אין א טייל פון איהרע בעגעהרען, אבער נישט אין אלע. אין משך פון 10 יאהר ווערט איהר פאליטיק דיק־טירט פון דעם דאזיגען מצב.

צו די נייטראלע לענדער געהערען די שווייץ, האלאנד, שפאניען, די סקאנדינאווישע און די באל־טישע לענדער, קליינע מלוכות, וועלכע עס איז גע־לונגען נישט אריינגעצויגען צו ווערען אין קריג און וועלכע זענען גרייט צו טון אלצדינג, אבי אויסצו־מיידען נייע קאנפליקטען.

ענדליך ענגלאנד בילדעט דעם פינפטען לא־גער. דאס איז א לאנד, וואס לעבט אויסשליסליך פון איהר האנדעל, וואס איז פער־אינטערעסירט פאר יעדען פרייז אין אפהיטען דעם שלום. דער שליסעל צום גורל פון אייראפא ליגט סוף כל סוף אין לאנדאן.

וואס אנבעלאנגט סאוויעט־רוסלאנד, איז דער פערבאנד בעזארגט מיט די געשעהענישען אין ווייט־טען מזרח און האט נישט קיין חשק צו שפילען די ערשטע ראלע אין אייראפא. אבער אין דער נאהענ־טער צוקונפט וועט אויסקומען מיט די סאוויעטען זיך צו רעכענען. בעזונדערס פראנקרייך זעהט אין די סאוויעטען דעם צוקונפטיגען פערבינדעטען אין קינפ־טיגען קאמף מיט דייטשלאנד (מיר דערמאנען דעם לעזער דעם בעכטיגען ארטיקעל וועגען די געשפרעכען פון פראנצויזישען אויסערן־מיניסטער בארטו אין ווארשא, אז אין פראנקרייך האט מען געהאלטען שיער נישט פאר'ן הויפט־ציל פון דער רייזע צו איבער־צייגען פוילען אין דער נויטווענדיגקייט פון צו־זאמענארבייט מיט סאוויעט־רוסלאנד אלס דעם לאנד, וואס איז צומייסטענס פעראינטערעסירט אין קאמף געגען דייטשלאנד און אז בארטו האט זיך בעמיהט צו איבערצייגען די פוילישע פאליטיקער אין דער נויטווענדיגקייט אריינצוציהען די סאוויעטען אין פעל־קערבונד, די רעד.).

ניקערבאקער איז טיף איבערצייגט, אז אין פאל ווען עס זאל אויסברעכען א נייער קריג, וועט די גאנצע בעפעלקערונג פון אייראפא אויף א פאטאלען אופן אין איהם אריינגעצויגען ווערען. די מערב־צי־וויליזאציע, מיינט דער אמעריקאנער זשורנאליסט, וועט נישט אויסהאלטען אט דעם נייעם נסיון וואס וועט זיין פיל שטארקער פאר די פריהערדיגע. דאס פערשטייען אין אייראפא אלע: אין די שטעט און אין די דערפער, אין די מיניסטעריומס און אויף די גאסען. ביי דער געשפאנענער לאגע וועט קיינער נישט קאנען זיך אפהיטען ער זאל נישט אריינפאלען אין די שלאכטען.

אין איינעם פון די ארטיקלען ברענגט ניקער־באקער די מיינונג פון א פוילישען עקספערט וועגען דייטשלאנד, וועלכע שפילט די ראלע אלס הויפט־גע־פאהר פון א נייער מלחמה. דער עקספערט האט געזאגט:

אפילו אין פינף יאהר ארום וועט דייטשלאנד נישט זיין אזוי שטארק ווי עס איז געווען פאר'ן וועלט־קריג, אמת, דייטשלאנד קאן צו יענער צייט האבען אזוי פיל זעלנער ווי דעמאלט. עס זענען אבער פערהאן פיר סיבות, צוליב וועלכע דער דאזיגער מענשען־מאטעריאל קאן נישט ווערען איבערגעאר־בייט אין א רעגולערע ארמעע.

ערשטענס, דארף מען האבען פיל צייט אויף צו ארגאניזירען און פעראייניגען אין איין ארמעע אט די אלע מיליטערישע גרופירונגען.

צווייטענס, האט דייטשלאנד געוועהר בעהאל־טענס און יעדער אזא געוועהר איז פון נידריגערען סארט.

דריטענס, האט דייטשלאנד מוסטערען פון פער־שידענע געוועהרען, אבער כדי די געוועהרען זאלען זיין ווירקזאם, דארפען זיי אלע פראדוצירט ווערען אין ריזיגע מאסען.

פערטענס, אפילו ווען מען זאל אננעהמען, אז דייטשלאנד פראדוצירט געוועהר אין גרויסע סכומים, איז נויטיג פיל צייט דאס מיליטער זאל זיך אויס־לערנען בענוצען זיך מיט יעדען מין געוועהר און, דאס קאן מען נישט מאכען אין געהיים. א שטייגער אויפ'ן געביט פון אוויאציע איז דייטשלאנד ביז איצט געצוואונגען אויסצושולען איהרע פילאטען אין גע־היים.

ביי דערזעלבער מיינונג האלט מען זיך אין דער פוילישער פאליטיק. דער פאקט, וואס איז גע־שלאסען געווארען מיט דייטשלאנד, האט פאר פוילען געהאט א פראקטישע בעדייטונג, ווייל פוילען האלט אז די צייט ארבייט פאר איהרע ווענען.

נאך אינטערעסאנטע פרטים וועגען „פאלאץ פון די סאוויעטן"

וואס ווערט איצט געבויט אין מאסקווע

מיר האבען מיט עטליכע טעג צוריק געשריבען וועגען דעם, אז אין מאסקווע איז מען שוין צוגעטרע־טען צו בויען דעם גראנדיעזען „פאלאץ פון די סאָ־וויעטען" וועלכער דארף פעראייביגען די גרויסע רוס־לענדישע רעוואלוציע. אין דער אויסלענדישער פרע־סע געפינען מיר ווייטערדיגע פרטים וועגען דאזיגען איינציגען אין זיין ארט און גרעסטען בנין פון צוואנציגסטען יאהרהונדערט וועלכען עס שטעלען אויף די סאוויעטען.

די געביידע וועט האבען אין דער הויך 415 מעטער, דערפון וועט 330 מעטער פערנעהמען דער בנין גופא און 85 מעטער הויך וועט זיין די סטאַ־טוע פון לענינען, וועלכע וועט שטיין אויף דער גע־ביידע. כדי צו האבען א בעגריף וועגען דער גרויס פון דער דאזיגער סטאטוע, קאן מען מאכען אזא פער־גלייך. אין ווארשא איז פאראן א וואלקען־קראצער פון דער פערזיכערונגס־געזעלשאפט „פרודענשיעל". אט דער וואלקען־קראצער האט 16 שטאק. אין דער הויך, אלזא דער סטאטוע פון לענינען וועט דער דא־זיגער וואלקענקראצער דערגרייכען בלויז ביז צום פאס. און אין מאסקווע זאגט מען, אז אין דער אויסגע־צויגענער האנד פון דער סטאטוע וואלט לייכט גע־קאנט אריין א וואוינונג פון 2 צימערן. די סטאַ־טוע וועט מען זעהען פון אלע ווינקעלעך, פון מאסקווע סיידען זי וועט זיך געפינען אונטער די וואלקענס. ביינאכט, ווען די געביידע פון פאלאץ וועט בעלויכ־טען ווערען פון רעפלעקטארען, וועט מען די סטאטוע זעהן אויף א מרחק פון עטליכע צעהנדליג קילא־מעטער ווייט פון מאסקווע אין אלע זייטען.

אין דער געביידע וועלען זיך אין ערשטען גאנג געפינען דריי ריזיגע זאלען, איין זאל וועט זיין פאר צוואנציג טויזענד פערזאן. דער דאזיגער זאל וועט דינען פאר גאר גראנדיעזע פערזאמלונגען אין גאר פייערליכע מאמענטען עס הייסט אז דער זאל וועט נישט אפט בענוצט ווערען. דא וועלען פאר־קומען ריזיגע אינטער־נאציאנאלע צוזאמענפאהרען א.א. ווי גרויס עס וועט זיין דער דאזיגער זאל איז צו זעהען פון פאלגענדען פערגלייך: אין זאל וואלט געקענט אריין איינע פון די גרעסטע עגיפטישע פי־ראמידען און ארום וועט נאך בלייבען א ברייטער פאס, וואו מען וואלט לייכט געקאנט איינארדנען אויסאר־געיען.

דער צווייטער זאל איז אויסגערעכנט אויף זעקס טויזענד פערזאן, דא וועלען פארקומען די צו־זאמענפאהרען פון די סאוויעטען. פון דער קאמוני־סטישער פארטיי. דאס וועט זיין א טעאטער־זאל, דער גרעסטער אין דער וועלט. אויף דער בינע וועלען זיך קאנען בעוועגען עטליכע טויזענד ארטיסטען און סטאטיסטען.

דער דריטער זאל וועט זיין גרויס 2500 קוואַ־דראט־מעטער. אין דאזיגען זאל וועט זיך געפינען דער מוזעי פון דער רעוואלוציע. ארום די זאלען ווע־לען זיך געפינען אונצעהליגע פאיעס, קארידארען, איינגאנג ארויסגאנג, און דאס אלץ איז בעשטימט פאר ספעציעלע אויסשטעלונגען, צוזאמענפאהרען, דאס וועלען זיין די צימערן פאר די פרעזידיומס פון די צוזאמענפאהרען. די וואוינונגען פון פערסאַ־נאל, וואס וועט אדמיניסטרירען אין פאלאץ א.א.וו. דא וועלען זיך געפינען גרויסע סקלאדעס פאר די דע־קאראציעס פון טעאטער. די געביידע וועט בעדינט ווערען דורך דרייסיג ווינדעס.

עס איז אינטערעסאנט צו וויסען וויפיל עס וועט דארפען אפקאסטען די געביידע, קיין גענויער בודזשעט פון דער געביידע איז נאך נישטא. נאך מען רעכענט אז זי וועט אפקאסטען אנ'ערך א האלבען מיליארד זלאטעס. אין אונזער געלד. דאס איז נישט רעכענדיג די קינסטלערישע בעפוצונגען, איינאיינעם וועלען די קאסטען אויסמאכען בעדייטענד מעהר.

עס שטעלט זיך די פראגע, צי וועלען די סאָ־וויעטען אויסהאלטען אזא פינאנציעלע לאסט? דער רויף ענטפערט מען אין מאסקווע אז אויב די סאָ־וויעטען האבען בעוויזען אין משך פון א קורצער צייט גלייכצייטיג בויען א דניעפראסטראי, א מאג־ניטאגארסק און א קוזניעצק, אויב אין מאסקווע ווערט מיט דער גרעסטער פיבערהאפטיגקייט גע־בויט דער מאסקווער מעטראפאליטען (אונטערערדישע באהן) און אין אקטאבער פון'ם לויפענדיגען יאהר וועט דער מעטרא שוין אנהויבען צו פונקציאנירען — דאן איז זיכער אז אויך דער פאלאץ פון די סאוויעטען וועט געבויט ווערען און וועט פערענדיגט ווערען צו דער בעשטימטער צייט. בפרט זאגט מען דארט, אז דער פאלאץ וועט אין דער נאהענטסטער צייט נישט זיין די גרעסטע אונטערנעהמונג פון דער סאוויעטען רעגירונג, אט א שטייגער טראגט מען זיך צו בויען דעם וואלגא־סטראי, וואס איז בעדייטענד גרעסער און פאדערט נישט אנ'ערך גרעסערע מאטעריעלע מיטלען.

ביי דער אונטערנעהמונג פון פאלאץ איז פאראן נאך אנ'אויסרעכנונג. די גאנצע געביידע וועט גע־מאכט ווערען פון מאטעריאלען וואס זענען פאראן אין סאוויעטען־פערבאנד. אלע טיילען פון ריזיגען לאנד וועלען צושטעלען זייער חלק פארן בוי, די נויטיגע

(ווייטער זעה 19. זייט)

לאדז — 4 מאי 1934

נייער פאלקסבלאט

לאדז — 4 מאי 1934

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

וועלכע סאציאל־עקאנאמישע קלאסען — נישט יודישע — זענען מעהר אדער ווייניגער מסוגל צו אסימילירען פרעמדע נאציאנאלע עלעמענטען בכלל און יודען בפרט?

די פערשידענע גלות־ווינטען האבען אין אלע צייטען פון אונזער געשיכטע, פונקט ווי איצט פערוועהט, פערבלאזען יודישע זוימען פון אונזער אייגענעם אקער, פון אונזער אייגענעם נאציאנאלען תהום; די ווינטען האבען זיי פעריאגט און פערטריבען אויף פערשידענע שטיקער ערד, צווישען די פערשידענע נאציאנאלע און סאציאלע שיכטען — פרעגט מיר, זיך: וועלכער באדען האט פערדייעט, איבערגעזאפט אין זיך די פרעמדע פערבלאנדזשעטע זוימען און פערוואנדעלט דורך א נאטירליכען פראצעס אין „אייגענע" געוויקסען, און וועלכער באדען האט זיי, די פרעמדע זוימען אויסגעטריקענט, פרוכטלאז אויסגעשפייען אדער פערוואנדעלט אין א מין איינגעפארטיגער פרוכט, וועלכע איז נישט אייגען, און נישט אינגאנצען פרעמד, כאטש יעדער ווייסט אז די פרוכט איז א אדאפטירטע, א איבערגעפלאנצטע און געדענקט פון וואנעט זי שטאמט...

(די באטאנישע וויסענשאפט ווייסט פון איבערפלאנצונגען, וועלכע ס'איז געלונגען זיך צו אדאפטירען און איבערווארצלען אין פרעמדע קלימאטען און באדענס, און פון אזעלכע וואס איז בשום אופן נישט געלונגען זיך פרוכטבאר צו אדאפטירען אויף א פרעמדען באדען נישט קוקענדיג אויף אלע עקספערימענטען).

ווען מיר רעדען פון באדען, מיינען מיר נישט די קלימאטישע בעדינגונגען, נאר די סאציאל־עקאנאמישע קלאסען, וועלכע זענען מעהר אדער ווייניגער פעהיג צו אסימילירען פרעמדע נאציאנאלע עלעמענטען.

אלזא פרעגען מיר זיך: איז די אלטע אייראפעאישע אריסטאקראטיע אדער די ביינע אייראפעאישע געלד־אריסטאקראטיע — א גינסטיגער באדען פאר יודישער אסימילאציע און אסימילאציע בכלל; זענען די מיטעלע קלאסען — העכערע און נידעריגערע — אסימילאציאנס־פעהיג? און איז דער פראלעטאריאט און דאס פויערטום מעהר אדער ווייניגער פון די העכערע פון די עקאנאמישע קלאסען, פעהיג צו אסימילירען פרעמדע נאציאנאלע עלעמענטען?

אז די העכערע סאציאלע קלאסען און שיכטען — איז נישט אזא גינסטיגער באדען פאר פרעמדע נאציאנאלע עלעמענטען, זעהען מיר שוין גענוג קלאר פון דעם פאקט וואס די יודישע בעוואוסטזיניגע אסימילאציע, וועלכע האט שטענדיג, ווי מיר ווייסען עס שוין, געזוכט זיך צו אסימילירען דווקא מיט די העכערע קלאסען, איז אזוי טראגיש דורכגעפאלען...

נאר וואס די העכערע עקאנאמישע קלאסען זענען נישט אסימילאציאנס־פעהיג איז, דוכט מיר, נישט שווער צו פערשטיין: ערשטענס, דערפאר ווייל זייער עקאנאמיק איז א אינדיווידואליסטישע און געבויט אויף קאנקורענץ, כל זמן, די יודען וואס ווילען מיט די זיך אסימילירען העלפען זיי פראבערען אייגענע און נאציאנאלע מערק, איז וואויל און גוט, לאזען זיי קאפירען און איבערנעהמען „זייער" אייגענע קולטור, רעליגיע, און אפט לעבען; אבער ווי באר עס ווערט זיי עקאנאמיש ענג, ווי באר די האר בען דעם פרעמדען עלעמענט אויסגענוצט, און די ווערען נאך קאנקורענטען אזוי דערזעהען זיי באלד דעם „פרעמדען" אין דעם זעלבען יודען, וועלכער האט זיך מיט זיי אסימילירט און איבערגענומען זייער שפראך, קולטור, רעליגיע און אפילו זייער פאטריאטיזם.

דער פראצעס איז אונז אלעמען גוט שוין בעקאנט: עקאנאמישע קאנקורענץ איז די הויפט סבה פון אנטיסעמיטיזם, אדער ריכטיגער — פון אנטי־אסימילאציע (אנטי שמדיזם).

אבער דאס איז נישט אלעס: מלכותא דרקיע כמלכותא דארעא — עקאנאמישער אינדיווידואליזם קול מיוורס אויך אידעאישען אינדיווידואליזם און נאציאנאליזם; א אינדיווידואליסטישע עקאנאמיק העלפט אויך שאפען אן אינדיווידואליסטישע וועלט — אנשויאונג.

איינער וואס קאנקורירט שטענדיג מיט זיין שכן מוז זיך (און זיין שכן) אויף פערשידענע אופנים — אויפריכטיגע און היפאקריטישע — איבעררעדען אז ער איז בטבע „קלוגער", פייגער פון זיין שכן, און ער דארף דעריבער לעבען בעסער, רייכער און פרייער ווי זיין שכן.

און פון לא לשמה קומט צום לשמה: די אינטעליגענץ — פילאזאפען, קינסטלער און דיכטער — וועלכע שטאמען און דינען ווילענדיג־נישט ווילענדיג די העכערע קלאסען (און זייער אייגענע עקאנאמיק איז דאך באך מעהר ווי דעם קלייטניקס געבויט אויף אינדיווידועלער קאנקורענץ) האט, א חוץ אלעם אנדערען, אויך א סך צייט צו גריבלען זיך אין די פערשידענע סאציאלע און נאציאנאלע ניואנסען און פערשידענהייטען; א סך מאל קען זיך דוכטען אז אונזער גאנצע קולטור מיט וועלכע מיר זענען אזוי שטאלץ, בעשטעהט הויפטזעכליך פון אזעלכע דינע האר־שפאלטענדיגע טעאריעס... מיר זענען אלע אזוי בעשעפטיגט אין זוכען פערשידענהייטען און נישט דאס אלגעמיין־מענשליכע און אז ס'וועט אזוי ווייטער אנגעהען וועלען מיר קומען צו א שטופע, ווען עס וועט קלינגען גוואלדיג אריגינעל און ביי, ווען איינער וועט קומען און זאגען, צום ביישפיל, אז אלע מענשען האבען בעזער,... אזוי איז אונזער גאנצע ראפינירטע קולטור קאנצענטרירט אויף פערשידענהייטען.

נאטירליך, שפילט אזא אינדיווידואליסטישע פילאזאפיע צו אונזער אינדיווידואליסטישע" און נאציאנאליסטישער עקאנאמיק.

ווען איין פאלק צוקריגט זיך עקאנאמיש מיטן צווייטען, אזוי געפינען זיך צעהנדליגער און הונדערטער פילאזאפען און טעארעטיקער, וועלכע דעקען אויף די הונדערטער געמיינע נאציאנאלע כאראקטער־שטריכען פונ'ם שכן, און דעם אייגענעם „אתה בחרתנו".

און אז דער אסימילירטער יוד ווערט איבעריג, א קאנקורענט, אזוי פערגעסט מען באלד אז ער האט די אייגענע שפראך, קולטור, רעליגיע און אז ער האט אפילו בייגעטראגען צו די אייגענע נאציאנאלע ווערטען און מען געפינט שוין צעהנדליגער „טיפע" פילאזאפישע ווערק, וועלכע בעווייזען ווי אנדערש דער יוד איז; ווי אומפע־דייבא" ער איז, ווי „צורזעצענד" ער איז און... אויס אסימילאציע, און א ביינער יודישער גלות הויבט זיך אן.

א קלאס, ווי הויך קולטורעל ער זאל נישט זיין, וואס זיין נשמה איז אינדיווידועלע קאנקורענץ קען נישט אסימילירען אויף לאנג פרעמדע עלעמענטען.

דערפאר אויך האט אפשר די אלטע אייראפעאישע אריסטאקראטיע מעהר אסימילירט יודען ווי די אזוי גערופענע ביינע אריסטאקראטיע, די גרויסע בורזשואזיע, ווייל די לעצטע לעבט מעהר פון קאנקורענץ ווי די ערשטע, די גרעסטע און אקטיווסטע אנטיסעמיטען זענען דאכט זיך, ארויסגעקומען נישט פונ'ם אדעל נאר פון די בורזשואזע און מיטעלע קלאסען, אז די מיטעלע קלאסען זענען גארנישט פעהיג צו אסימילירען יודען איז אוודאי און אוודאי קלאר יעדע איינעם.

און א חוץ די אויבענדערמאנטע מאטיווען באך צוליב אנדערע:

דער מיטעל־קלאס ווערט בעצייכענט אלס די חוט־השדרה פון יעדער נאציע: ריכטיגער איז אפשר צו זאגען, אז ער איז אזוי חוט־השדרה פון יעדען נאציאנאליזם.

אויסער דעם וואס ער ליידט און לעבט פון קאנקורענץ איז יעדער מיטעל־מאן פסיכאלאגיש א מענש, וואס האלט זיך אין איין ארויפארבייטען, וועלכער חלומט שטענדיג פון די העכערע טרעפלען פונ'ם געזעלשאפטליכען לייטער.

ס'רוב יודען געהערען צו זיין אייגענעם עקאנאמישען קלאס, און די יודישע באנקירען האט ער דאפעלט צו דריי־פאך פיינט: ערשטענס, ווייל ער איז א פרעמדער: צווייטענס ווייל ער האט איהם אזוי איבערגעיאגט און זיך שוין ארויפגעארבייט, און דריטענס, ווייל די גרויסע בורזשואזיע דריקט איהם, דעם קליינעם קרעמער אזוי שטארק צו (בעזונדער אין אונזער צייט) און אין יעדען יודישען באנקיר זעהט ער צעהן, און יעדען יודישען אייגענטימער פון א גרויסען געשעפט, זעהט ער צעהנדליגער, הונדערטער... ביז ער איז אזש גרייט צו ווערען א האלבער סאציאליסט — א פאשיסט — אבי צו בעקעמפען דעם „יודישען קאפיטאל"...

דער מיטעלקלאס איז עקאנאמיש און אידעאיש דער מיינסט אנטי־אסימילאטארישער קלאס.

ער איז פיל אנטיסעמיטישער און אנטי־אסימילאטארישער פון דער גרויסער בורזשואזיע, ווייל דער גרויסער קאפיטאל איז דאך ווי ס'איז בעוואוסט אינטערנאציאנאל, הגם ער קען זיין פערהעטעריש, אונטערשטיצען א פיסעל און אפפערען די יודישע אינטערעסען, ווען די אינטערעסען פון גאנצען סיסטעם וועלען שטעהן אין קאן.

די יודישע מיטעל־קלאסען

אין די לענדער פון מזרח־אייראפע

פון יעקב לעשצינסקי

א סך פערפלאנטערטער און אויך א סך ערנסטער איז די לאגע אין די מזרח־אייראפעאישע לענדער. וואו עס קומט ערשט דער דארפישער פויערישער קאנדידאט אויף אפצושלאגען ביי יודען זייער פרנסה. דער האנדעל איז דא אין א סך א גרעסערער מאס אין יודישע הענט, איידער עס, איז אין די מערב־אייראפעאישע לענדער. אזוי מאכען אויס יודען אין דייטשלאנד א וואטערע פינף פראצענט פון אלע הענדלער, און אין פוילען — גאנצע צוויי דריטעל. און ווי מאגע דאס זאל נישט קלינגען, נאר דאס איז א פאקט, אז דווקא אין די דאזיגע האלב־פארמערישע לענדער זענען די רעגירונגען א סך מעהר פערנומען מיט עקאנאמישע אויפגאבען, איידער אין די הויך־ענטוויקעלטע לענדער. די מלוכה האט דא איבערגענומען אין איהרע הענט א טייל פון דעם עקאנאמישען לעבען, א סך א גרעסערען טייל איידער אין די אלטע ענטוויקעלטע מלוכות.

מיר קאנען זיך דא נישט אפשטעלען אויף די אורזאכען וועלכע האבען געבראכט דערצו, אבער דער פאקט איז א פעסטגעשטעלטער און די יודען פון די דאזיגע אלע לענדער פיהלען גאנץ שטארק די קלאפ, וואס שיטען זיך אויף זייערע קעפ און וואס קומען פון דער רעגירונגס פערוואלטונג פון עקאנאמישע אונטערנעהמונגען, דאס ארויסשטויסען די יודען פון זייערע עקאנאמישע פאזיציעס, דאס נישט צולאזען די צו רעגירונגס און שטאטישע שטעלעס, און דאס פערגרעסערן זייער אנטייל אין די פראפעסיעס, — דאס אלץ ווערט דורכגעפיהרט מיט א סיסטעמאטישקייט און גרינדליכקייט וואס האבען זיך נישט צו שעהמען פאר דעם אויסגעהאלטענסטען פאשיזם.

אויך אין די דאזיגע לענדער פון מזרח־אייראפע איז די ארומיגע סאציאליסטישע בעוועגונג די איינציגע, וועלכע אנערקענט פרינציפיעל די יודישע גלייכבערעכטיגונג און איז גרייט צו שיצען די יודישע בעפעלקערונג פון פאגראמען. בלייבען דא, אין די דאזיגע לענדער, אהן דער סאציאליסטישער בעוועגונג דאס הייסט בלייבען אין א מדבר מיט באך ווילדע און באך צווייטערע וועלף. און די לאגע וואלט בעדארפט זיין, אז צווישען נאציאנאלען און קלאסען פערראט זאלען די יודען פון די דאזיגע לענדער שוין אוודאי און אויסקלייבען דעם קלאסען פערראט, — דאס הייסט, שטיצען דעם סאציאליזם וואס גאראנטירט די זייער פיזישע עקזיסטענץ און [illegible] אין דער „קומענדער" סאציאליסטישער געזעלשאפט, זאל זיין באך גרויסע און שווערע וועהטאגען פון אריבערגעהן צו ארבייט, אבער דווקא אין די דאזיגע לענדער קאן די יודישע בורזשואזיע אמווייניגסטען בעגעהן דעם דאזיגען קלאסען־פערראט, אויך זי איז פעמשפט צו זיין פולשטענדיג אפגעטיילט פון דער ארומיגע" וועלט, פולשטענדיג איינזאם און אליין.

אין מערב־אייראפע איז קיין יודישע" ארגאניזירטער ארבייטער־קלאס נישטא. עס איז אויך נישטא קיין יודישע סאציאליסטישע בעוועגונג. די יודישע בורזשואזיע, די מיטעלע אזוי גוט ווי די גרויסע, האט נישט געהאט אין די דאזיגע לענדער קיין חשבון מיט קיין יודישען סאציאליזם, עס זענען געווען א סך יודישע אנגעשטעלטע און יודישע געשעפטען אבער זיי האבען אויסגעמאכט א קליינעם פראצענט פון אלע לוין־ארבייטער" און זענען דעריבער בטל געווארען אין זייער גרויסער צאהל, קיין יודישער קלאסען־קאמף איז דארטען נישט געווען און האט נישט געקאנט זיין.

גאר אנדערש איז די לאגע אין די מזרח־אייראפעאישע לענדער, ביים יודישען קליינעם אייגענטימער, ביים קליינעם בעל־מלאכה, און קליינעם קרעמער ארבייטען כמעט אויסשליסליך יודישע ארבייטער, אויך ביי א גרויסען טייל מיטעלע קרעמער, מיטעלע בעל־מלאכות און קליינע פאבריקאנטען און ביי די גרעסערע קרעמער איז דער פראצענט יודישע ארבייטער גאנץ בעדייטענד.

די דאזיגע גרופען מאכען אויס דעם גרויסען רוב פון דער יודישער בורזשואזיע, און זיי שטעהען אין טאג־טעגליכען קאמף, און א קליינעם קבצנישען קאמף מיט זייערע ארבייטער. דער קאמף טראגט דא א מעהר פערביטערטען, א מעהר אויפגערייצטען, א מעהר פערזענליכען כאראקטער, ווי אין דער גרויס־אינדוסטריע; דער קאמף פון די ארבייטער ווערט ארגאניזירט און אנגעפיהרט פון דער ארגאניזירטער יודישער סאציאליסטישע" בעוועגונג. שטיצען דעם ארומיגען נישט־יודישען סאציאליזם קאן נישט די יודישע בורזשואזיע. מען זאל פריהער שטיצען דעם אייגענעם סאציאליזם, נאר דורך אייגענעם סאציאליזם קאן מען צוקומען צום נישט־יודישען סאציאליזם, דאס האט געוויס א גרויסע מעלה, וואריום די בעריהרונג מיטן סאציאליזם, די שותפות אין קאמף געגען דער פאשיסטישער רעאקציע וואלטען געווען נאטירליכער און אויך פרוכטבארער.

אבער ווי קאן מען שטיצען א קלאסען שונא מעג ער זיין אפילו א נאציאנאלער" שיצער. מיט וועלכען עס קומט אבער אויס יעדען טאג צו פיהרען א פערביטערטען קאמף פארן ביסען ברויט? דא געהט דאך נישט אין סאציאליזם, אלס א ווייטען אידעאל, וועלכער שיצט דיך פון דייבע נאציאנאלע שונאים שוין באלד, ווי דאס איז געווען אין מערב־אייראפע, ווען יודען פון בורזשואזען קלאס פלעגען שטימען פאר סאציאל־דעמאקראטען. דא בעקומט אז דער סאציאליזם ממשותדיגע פארמען און פאר'ט טאקע באלד ווייניגער מיט א שעה אין טאג ארבייט און מעהר מיט א פאר זלאטעס אין וואך פערדינסט, און דער קאמף ענדיגט זיך דאך נישט אין ווארשטאט אויך אין קראם ער ווארפט זיך דאך איבער אויף אלע לעבענס־ערשיינונגען, ביז דער קהלה און ביז דער פאמיליע, ווייל דער יודישער סאציאליזם רייסט זיך דאך אויך אריין אין אלע ווינקעלעך פון נאציאנאלען לעבען און ער איז נישט נאר א קלאסען־געגנער אדער שונא, נאר א סך מעהר: ער וויל דאך איבערנעהמען די פיהרונג און מאכט אין גאנצען יודישען לעבען.

און פון דער צווייטער זייט מוז דווקא דער יודישער סאציאליזם, דער סאציאליזם פון שוואכען, צובראקעלטען און צושטויסענען האנדווערקערישען און קרעמערישען ארבייטער־קלאס זיין ראדיקאל און עקסטרעם, ביי אלע פעלקער מאכט אויס דער ארבייטער קלאס פון דער גרויס־אינדוסטריע די גרעסטע מעהרהייט פון אלע ארבייטער. עס קאן דארט דעריבער דיך א רייד ווען א געמיינשאפטליכען פראנט מיט ראטווירטער קליינער און מיטעלער בורזשואזיע. ביים יודישען ארבייטער־קלאס, וועלכער איז אויף אכציג אדער ביי צוויג פראצענט בעשעפטיגט ביי דער דאזיגער גאנץ אדער האלב־ראבייטער קליינער און מיטעלער בורזשואזיע, הייסט דאך א געמיינשאפטליכער פראנט מיט די בעלי־בתים פשוט זיך אפזאגען פון זיך, זיך אפזאגען פון יעדען קלאסען־קאמף און פון יעדער סאציאליסטישער טעטיגקייט.

דער ראדיקאליזם און דער יודישער סאציאליסטישער בעוועגונג איז נישט דער פערדינסט אדער די זינד פון איהרע פיהרער, און אוודאי שוין נישט א רעזולטאט אדער סימן פון איהר שטארקייט, פונקט פערקעהרט, דאס איז א נאטירליכער רעזולטאט פון איהר שוואכקייט, פון איהר קליין בורזשואזיע" געטא אין וועלכער זי איז פערשפארט, פון דעם ענגען געסעל אין וועלכען איהר קומט אויס זיך צו ראנגלען מיט א שוואכער אדער ארימער אד־אן־און־וועהד־בורזשואזיע. זי איז, ליידער, זעהר ענג פערבונדען נאר מיטן דאזיגען שוואכען און איינציג־נאציאנאלען טייל פון דער יודישער בורזשואזיע. וואס'נו מיט דער יודישער גרויס־בורזשואזיע בעגעגנט זיך גארנישט דער יודישער סאציאליזם סיידען נאר ווען ער וויל געניסען פון די צדקה־געלדער. וועלכע די יודישע געלד־זעק ווארפען צו דער ארימער יודישער גאס, און דעמאלט געהט ער אויף קאמפראמיסען, זינדיגט ער, זינדיגט ער מיט דער בורזשואזיע ביי איין טיש און פערהאנדעלט.

עס בעקומט זיך אלזא, אזא ווידערשפרוך: די יודישע קליינע און מיטעלע בורזשואזיע איז די שוואכסטע, ווייל זי ווערט געפלאגט און געשלאגען נישט פון צוויי זייטען — פון גרויס קאפיטאליזם און פון ארבייטער־קלאס, — נאר פון דריי זייטען, אויך פון איהרע קלאסען־חברים פון דער נאציאנאלער מעהרהייט, פון דער הערשענדער נאציע. אבער דווקא דער דאזיגער שוואכסטער גליד פון דער בורזשואזיע וואס וואלט געוויס געדארפט דער ערשטער זוכען שוץ און טרייסט ביים ארבייטער־קלאס, דווקא דער דאזיגער געזעלשאפטליך, עקאנאמיש און נאציאנאל געשלאגענער און געפייניגטער קלאס קאן נישט פערראטען זיין קלאסען־באטור צוליב זייבע נאציאנאלע אינטערעסען.

ווען מען שטעלט אלזא, די פראגע וועגען א געמיינשאפטליכען פראנט פון ארבייטער־קלאס מיט די מיטעל־קלאסען, דארף מען געדענקען די בעזונדערע לאגע פון די יודישע מיטעל־קלאסען, מען דארף געדענקען אז צו אלע שוועריגקייטען און שטערונגען קומען צו אין יודישען לעבען א מאסע ספעציעל־יודישע ווידערשפרוכען, געגענזאצען און שטערונגען, וועלכע דאס מאדנע, צוקרימטע, טראגישע יודישע לעבען האט אויך אין דער היינטיגער געשאפען

שאול

ביבלישע דראמע
(פראגמענטען)

יודיש: פון פסח קאפלאן

— א. —

ווען שמואל איז געוואָרען אַלט,
האָט ער פאַר ריכטערס אויף ישראל
די זיינע ביידע זיהן בעשטימט,
יואל און אביה.
עס זענען אָבער די צווי זיהן
אין טאַטענס וועגען נישט געגאַנגען
די האָבען ליב געהאַט פערגעלטונג,
שוחד גענומען, משפט פעלשען.

און די עלטסטע פון ישראל
האָבען זיך צונויפגעקליבען
און צו שמואלן אַוועק
קיין רמה און צו איהם געזאָגט:
דו ביסט אַלט און דיינע זיהן
גייען נישט אין דיינע וועגען,
מאַך זשע איבער אונז אַ מלך
זאָל ער משפטן אונז אַלע,
לאָמיר זיין ווי אַלע פעלקער.
ענטפערט שמואל זיי און זאָגט:
אַט אַזוי וועט זיין דער שטייגער
פונ'ם מלך, וואָס איהר ווינשט זיך:
ער וועט צונעהמען די זיהן
ביי איך אַלע און זיי לאָזען
לויפען פאַר זיין ראַטוואָגען,
און בעשטימען זיי פאַר עלטסטע
איבער טויזענט, איבער הונדערט,
איבער פופציג, איבער צעהנער,
וועלען אַקערען זיין אַקער,
וועלען שניידען איהם דעם שניט,
וועלען שמידען איהם געוועהר
און געצייג פאַר רייטוואָגענער;
וועט פערנעהמען אייערע טעכטער,
איהם צו פרעגלען, קאָכען, באַקען,
און די פעלדער, און די גערטנער,
און די איילבערטען, די בעסטע
וועט ער צונעהמען ביי איך
און פאַר זיינע קנעכט פאַרטיילען,
און די דינסטען, און די קנעכט,
און די יונגען גאָר די בעסטע,
און די אייזלען וועט ער בעהמען,
זיינע אַרבייטען צו טון,
איטלעכס צעהנטען פון די שאָף
וועט ער צונעהמען ביי איך
און אַליין ווערט איהר איהם קנעכט —
שרייען וועט איהר פונ'ם מלך
וואָס איהר האָט זיך אויסדערוועהלט,
אָבער גאָט וועט איך נישט הערען.
גאָר ס'פאָלק האָט נישט געוואָלט
צוהערען צו שמואלס שטים
און די זקנים זאָגען: ניין,
נאָר א מלך ווילען מיר האָבען!
לאָמיר זיין ווי אַלע פעלקער,
זאָל אונז משפטן דער מלך
זאָל אונז פיהרען אין מלחמות!
האָט זיי שמואל אויסגעהערט
און געזאָגט: גוט, גייט אַ היים!

— ב. —

און געווען איז אין בנימין
איינער קיש, אַ מאַן אַ העלד,
און געהאַט האָט ער אַ זוהן,
יונג און שיין, געהייסען שאול,
פונ'ם גאַנצען פאָלק דער שעהנסטער
העכער מיט אַ קאָפּ פון אַלע.
און ביי קישן זיינען איינמאָל
אייזלען ערגעץ וואו פערקראָכען,
זאָגט ער שאולן זיין זוהן:
נעהם זיך איינעם פון די יונגען
און גיי זוך מיר אויף די אייזלען.
גייען די אַהער, אַהין,
און די אייזלען נישט געפונען
ביז זיי קומען אין לאַנד צוף,
רופט זיך שאול אָן צום יונג:
לאָמיר גיין צוריק אַ היים,
ווייל מיין טאַטע וועט פערלאָזען
זיינע דאגות פון די אייזלען
און וועט דאגהן וועגען אונז.
זאָגט דער יונג צו שאולן:
לאָמיר גיין אַט דאָ אין שטאָט,
דאָרט איז דאָ אַ מאַן פון גאָט,
און דער מאַן איז גאָר געאַכפּער'ט,
וואָס ער זאָגט, ווערט אַלץ מקויים,
אפשר וועט דער מאַן אונז זאָגען,
וואו מיר זאָלען ווייטער גיין.
רופט זיך שאול אָן צום יונג:
אויב מיר זאָלען גיין אַהינצו,
וואָס זשע ברענגען מיר דעם מאַן?
ס'איז דער ברויט אונז אויסגעגאַנגען,
קיין מתנה האָבען מיר נישט,
צו דערלאַנגען אַט דעם מאַן;
צי איז וואָס פאַראַן ביי אונז?
זאָגט דער יונג צו שאולן:
אַט פאַראַן ביי מיר אַ פערטעל
זילבער־שקל, וועל איך געבען
עס דעם מאַן פון גאָט, און ער וועט
זאָגען אונז, וואוהין צו גיין.
און פאַרצייטענס ביי ישראל
אַז ס'פלעגט עמיץ וועלען גיין,
פרעגען זיך אַ וואָרט פון גאָט,
פלעגט ער זאָגען: כ'גיי צום זעהער;
ווייל וואָס ס'הייסט ביי אונז היינט נביא,
פלעגט זיך דאַמאָלט רופען: זעהער.
רופט זיך שאול אָן צום יונג:
מיר געפעלט דיין וואָרט, מיר גייען!
און זיי גייען צו דער שטאָט.
נאָר ס'איז דאָ דער מאַן פון גאָט.

— ג. —

ווי זיי קומען פאַרן שטאָט,
זעהען זיי צוויי מיידען גייען
שעפּען וואַסער מיט'ן קריג,
און זיי פרעגען ביי די מיידען:
צי איז דאָ פאַראַן דער זעהער
און זיי זאָגען: יאָ, פאַראַן.
גיכער גייט אין שטאָט אַריין,
ווייל ער איז ערשט היינט געקומען
אויפ'ן פאָלק־שאַכט ביי דער במה.
ווי איהר קומט אין שטאָט אַריין,
וועט איהר אַנטרעפען איהם באַלד,
איידער ער גייט צו דער במה
ווייל דאָס פאָלק עסט נישט אָן איהם,
ער מאַכט ברכה אויפ'ן שאַכט,
נאָכדעם עסען ערשט די געסט.
גייט־זשע באַלד, וועט איהר איהם טרעפען.
זענען זיי אין שטאָט אַריין
און בעגעגענט שמואלן
גיי ער לאָזט זיך צו דער במה.

— ד. —

און גאָט האָט שמואלן פאַרטרויט
מיט אַ טאָג פאַר שאולס קומען:
כ'וועל דיר מאָרגען צושיקען
אַ יונגען מאַן פון לאַנד בנימין
זאָלסטו איהם זאַלבען פאַר אַ פירשט,
ער זאָל הערשען אויף ישראל.
איהם ראַטעווען פון פלישתים'ס האַנט,
ווייל ס'איז דערגאַנגען שוין צו מיר
דער שאַרפער וויי־געשריי מיין פאָלקס,
האָט שמואל שאולן דערזעהען.
און גאָט האָט שטיל איהם צוגערופען:
אַט איז דער מאַן, וואָס כ'האָב געזאָגט;
אַט דער וועט הערשען אויף מיין פאָלק
דערווייל האָט שאול זיך דערנעהנטערט
צו שמואלן אַזש ביזן טויער,
און פרעגט ביי איהם: זאָג, גוטער מענש,
וואו איז דאָ דאָס הויז פון זעהער.
ענטפערט שמואל: כ'בין דער זעהער
גיי פאַר מיר ביז צו דער במה,
וועט איהר עסען היינט מיט מיר;
מאָרגען פריה באַלייט איך דיר
און זאָג דיר אַלץ, וואָס דו פערלאַנגסט.
און זאָלסט נישט זאָרגען פאַר די אייזלען,
וואָס פערוואָרען זיינען שוין דריי טעג,
ווייל די זענען שוין געפונען;
און צו וועמען קומט די גאַנצע
פראַכט ישראלס, אויב צו דיר נישט,
צו דיין טאַטענס הויז־געזינד?
ענטפערט שאול איהם און זאָגט:
איך בין דאָך פון שטאַם בנימין,
פונם קלענסטען שטאַם ישראל'ס;
מיין משפחה איז די יונגסטע
צווישען אַלע אין בנימין, —
וואָס־זשע זאָגסטו מיר אַזוינס?
שמואל אָבער האָט גענומען
שאולן מיט זיין יונג צוזאַמען,
אין אַ קאַמער זיי געפיהרט
און געמאַכט פאַר זיי אַ פּלאַץ
אויבען אָן פון אַלע געסט —
דרייסיג מאַן געווען אין צאָהל.
רופט זיך שמואל אָן צום קאָכער:
גיב אַהער יענעם חלק,
וואָס כ'האָב דעמאָלט דיר געהייסען,
איבערלאָזען איהם ביי זיך.
און דער קאָכער נעהמט דעם שיינקל
מיט די גאַנצע פלייש אויף איהם,
לייגט פאַר שאולן אַנידער.
און ס'זאָגט שמואל: רוק זיך צו
אַט די פלייש פערבליבענע
און פאַר דיר געהיטענע
נאָך פון דעמאָלט ווען איך האָב
אויפ'ן שאַכט דעם פאָלק גערופען.
און ס'האָט שאול יענעם טאָג
לעבען שמואלן געגעסען.

— ה. —

שפּעטער האָבען זיי געגיידערט
פון דער במה ביז אין שטאָט
און ס'האָט שמואל נאָך גערעדט
אויפ'ן דאַך מיט שאולן.
און אויף מאָרגען אינדערפריה,
מיטן מאָרגענשטערן גלייך,
רופט נאָך שמואל שאולן
אויפן דאַך אַרויף און זאָגט איהם:
קום, און איך וועל דיך באַלייטען.
און ס'האָט שאול זיך געפעדערט,
און זיי זענען באַלד אַרויס,
ער מיט שמואלן צוזאַמען,
און אַוועק ביז היגטער שטאָט,
דאַמאָלט רופט זיך שמואל אָן:
זאָג דעם יונג, זאָל ער אַוועקגיין
(איז דער יונג אַוועק) און דו
בלייב דאָ, און הער פון מיר גאָטס וואָרט:

(סוף — פרייטאג)

מיין מאן איז משוגע געוואָרען!...

אדער: א מאן א באקסער

פון י. אבערזשאנעק

פאַלט אַ יודענע אַריין אין רעדאַקציע אַ צו־שויבערטע, אַ דענעווייטע מיט ביילען אויפן קאָפּ, מיט אונטערגעהאַקטע אויגען און בלויע צייכענס אויפ'ן פנים. די יודענע־וויינט מיט ביטערע טרעהרען:

— ליבע מענשען, ראַטעוועט מיין מאַן! מיין מאַן איז משוגע געוואָרען!

— משוגע געוואָרען? געווען געזונד און פריש און פלוצלינג משוגע געוואָרען? דערצעהלט, ווי אַזוי איז דאָס געשעהען?

— הערט אויס, ליבע מענשען, מיין אומגליק:

— געווען געזונד, ווי אַלע געזונדע, געגעסען, געטרינקען, געשלאָפען, גערעדט צו דער זאַך, גע־ווען ביים פולען פערשטאַנד. און פלוצים...

— וואָס איז געשעהען?

— פלוצים פאַלט ער די הייגטיגע וואָך אַריין אין דער שטוב מיט אַ צייטונג אין דער האַנד, טאַנצט פון שמחה:

— מזל־טוב, מזל־טוב!

פרעג איך איהם: — לייזערל, וואָס פאַרא מזל טוב? ס'איז דיר עפּעס אַרויס?

— וואָס אַרויס? ווען אַרויס? מיר האָבען אַ־וועקגעלייגט דעם דייטש.

— הע? וואָס רעדסטו? היטלער האָט אַ שוואַר־צען סוף איינגענומען?

— ע', האָט ער געענטפערט — נישט היטלערן אַליין, אָבער אַזוי גוט ווי היטלער, אונזער'ס אַ יאַטעל ראַטהאַלץ האָט דעם דייטש אַוועקגעלייגט ווי אַ גע־קוילעטען אָקס...

פרעג איך איהם: טאָ וואָס איז אויף דיר די שמחה? זאָל זיך ראַטהאַלץ פרעהען.

—צולאַכט ער זיך: גיי רעד מיט אַ יודענע, וואָס ווייסטו וואָס פאַרא בצחון דאָס יודישע פאָלק האָט אָפּגעהאַלטען איבער היטלערס רוצחישע באַנדעס! דאָס איז דאָך אַ נס מן השמים. ס'איז דאָך פונקט די אייגענע מעשה פון דוד מיט גלית; דער קליינער יודל האָט אַוועקגעלייגט דעם מחבל, גלית — דו פערשטעהסט?

—נו, דאָס הייסט ביי איך משוגע? ער רעדט דאָך גאָר צו דער זאַך? אוודאי איז דאָס אַ יודי־שער בצחון!

— וואַרט, וואַרט אַ מינוט, און איך וועל איך דערצעהלען ווייטער:

דעם זעלבען טאָג אין אָוונד קומט ער אַהיים אַ צעקאָכטער, וואַרפט פון זיך אַראָפּ דעם פאַלטען, טוט אויס, כ'בעט איבער אייער כבוד, די הויזען, און טוט זיך אָן אַ פּאָר קורצע מייטקעלעך, אויף די העמד טוט ער אָן אַ פּאָר גרויסע לעדערנע הענטש־קעס, שטעלט זיך אַוועק פאַרן שפּיגעל און הייבט אָן צו שפּרינגען און האָפּסען ווי אַ יונגע קאַץ.

פרעג איך איהם: לייזע'ל, וואָס איז דאָס?

ענטפערט ער מיר:—גאָלדע פּעסע, איך ווער אַ באַקסער!

— ביזט משוגע, צי חסר דעה? וואָס הייסט, דו ווערסט אַ באַקסער? דו פערגעסט אַז דו ביזט אַ קראַנקער, צעבראָכענער מענש, קוים וואָס דו האָסט די נשמה אין דיר. דו האָסט גאָר פערגעסען אַז דו האָסט לונגען וואָס פייפען ווי אַ לאָקאָמאָטיוו, און אַ מאָגען, וואָס קאָן נישט לעבען אָהן אַ וואַר־רעם.פלאַש? דו, אַזאַ צעבראָכענער שאַרבען, וואָס האַלט זיך קוים אויף די האַלצענע גאָלעס, געהסט ווערען אַ באַקסער? אַ באַקסער דאַרף דאָך זיין אַ יונג מיט געזונטע יריים, און, דו האָסט צוויי לולבים!

לאַכט ער זיך אויס: „נאַרישע יודענע! איך האָב דאָך אַלעס, וואָס אַ באַקסער דאַרף האָבען.

אַ באַקסער דאַרף האָבען אַ ווייכע נאָז און איך האָב אַ נאָז ווי פּוטער.

אַ באַקסער דאַרף האָבען אַ האַרטען בויך און איך האָב טאַקע שטיינער אויף די נירען, אַז דער דייטש וועט מיר געבען אַ זעץ אין בויך אַריין, וועט ער אַנטרעפען אויף אַ שטיין, און די האַנד וועט איהם ספּוכביעט ווערען ווי אַ באַלעם...

אַ באַקסער דאַרף האָבען דאַרע פינגער, און איך האָב טאַקע פינגער ווי זאַפּאַלקעס...

אַ באַקסער טאָר נישט האָבען צו טון מיט ווייבער און איך האָב טאַקע נישט וואָס צו טון מיט ווייבער...

אַ באַקסער מוז היטען די ציין מ'זאָל די איהם נישט אויסהאַקען, איך האָב דע־פּאַ־ קיין מורא נישט, פאַרן מעטש, וועל איך מיר אַרויסנעהמען ביידע גימענס און באַסטאַ!...

— לייזערל, האָב איך צו איהם געזאָגט, מאַך דיך נישט נאַריש. ביזט אַ טאַטע פון קינדער. ביזט אַ מאַן פון אַ ווייב. זעה בעסער, זאָלסט האָבען פרנסה. אויף אַ קוואַרטעל דירה־געלד.

נו, איז ער עס געוואָרען אין כעס: פרנסה, זאָגסט דו? אַ קוואַרטאַל דירה־געלד? אַז איך וועל אם ירצה השם זיין אַ באַקסער וועט מען דאָך שאַרען געלד מיט לאָפּאַטעס. וואָס פעהלט מיין פשיאַטשעל מאַקס בער? ער האָט אַנימאָלטע דעם דייטש שמעלינג'ען געבען איין טרימאַסק אין די ציין אַריין, און ער איז שוין פערזאָרגט מיט פרנסה.

און וואָס פעהלט קאַרנעראַ'ן און שאַרקי'ן? דעמפּסעי'ן און קאַרפּאַנטיער'ן? דעם מינדסטען פון זיי איז ווילער פון דעם גרעסטען לאָדזער פאַברי־קאַנט; די לאָדזער פאַבריקאַנטען געבען סחורה, און בעקומען וועקסלען און זיי, אַז זיי פערלאַנגען סחו־רה" בעקומען זיי כסף. כסף ממש — מיליאָנען פער־דינען זיי דאָך מיט דעם ביסעל צען־האַקעריי...

הייבט שטעל דיר פאָר, אַז איך, וועל ווער'ען דער "מייסטער פון פוילען" וואָס דאָ וועט זיך אָפּטון. די צייטונגען וועלען זיין פול, מ'וועט דרוקען מיינע פּאָטאָגראַפיעס, דו וועסט דיר זיצען אין קינא און וועסט מיך זעהען אויפ'ן ליילעך. ווי אַזוי איך וואַלטשע מיט אַ דייטש, מיט אַן ענגלענדער, מיט אַ פראַנצויז און אפשר מיט אַ נעגער.

וואו איך וועל קומען, וועט מען מיר מאַכען אַ וואַרט:

— דאָ געהט דער יודישער העלד.

דאָס איז דער בעריהמטער יודישער באָקס־מייסטער, לייזערל.

אַלע וועלען מיר אָפּגעבען כבוד, אין דער שוהל וועל איך בעקומען די פעטסטע עליות, מפטיר און שישי, און אויפרופען צום ספר וועט מען מיך:

יעמוד מורנו ר' עליעזר באָקס־מייסטער בישראל — מפטיר!

דו וועסט זיצען אין דער ווייבער־שוהל, דו וועסט צוגעהען פון נחת און די אַנדערע ווייבער, וועלען צעפּלאַצט און צעשפּרונגען ווערען פון „זאַוו־דראָשטש.

הייבט, אַז מ'וועט אונזער פעטעלען קומען רעדען אַ שידוך, וועט מען פאַרשטעלען די מחותנים:

— איהר ווייסט ווער ס'איז דער פאָטער פון דער כלה? — דער בעריהמטער באָקס־מייסטער, לייזערל!

און שטעל דיר פאָר. אַז דער חתן און דער מחותן וועט הערען דעם נאָמען: לייזערל באָקסער!

ס'וועלען זיך שיטען חתנים ווי מיסט... אַ קלייניג־קייט, לייזערל, באָקס־מייסטער פאַר אַ מחותן!..

פון דעמאָלט אָן האָב איך אַ גהיהנום אין דער שטוב. ס'איז איהם אַריין אַ באָקס־משוגעת אין קאָפּ אַריין. גאַנצע טעג לויפט ער אַרום אין דער שטוב אין קורצע הייזלעך מיט לעדערנע הענטשקעס אויף די הענד... און באָקסט און וועמען, מיינט איהר, באָקסט ער? די ערשטע כפרה בין איך: נישט וואו בישט ווען גייט ער צו מיר אַ געשריי:

— „גאָלדע פּעסע, דו ביסט איצט שמעלינג!".

און טאָמער זאָגט ער: דו ביזט איצט שמעלינג, מוז איך מיך אַוועקשטעלען קעגענאיבער איהם און ער בעהמט שפּרינגען און האָפּסען ווי אַ קאַץ און פליהט מיר גלייך אין די אויגען אַריין. אין די ציין אַריין. אין בויך, ער צעבראָכיעט מיר די זייטען, אַז איך האָב שוין נישט קיין כוח צו לעבען.

איהר זעהט פאַנאַווע מיינע אונטערגעהאַקטע אויגען? איהר זעהט די ביילען אויפען קאָפּ און די בלויע צייכענס אויפ'ן שטערען? — דאָס איז אַלץ פון די לעצטע פאַר טעג נאָך ראַטהאַלצ'ס נצחון.

און אַז איך בעט מיך ביי איהם: לייזערל, וואָס ווילסטו פון מיינע יאָהרען? וואָס האָקסטו אין מיינע שוואַכע ביינער אַריין? ענטפערט ער: דאָס איז טרעניבג! ער מוז זיך האָבען און וואָס צו טרע־נירען. בו האָט ער מיך אויסגעקליבען און טרענירט זיך אויף מיין קאָפּ. אויף מיין בויך און אין מיין גאָמבע. טאָמער זאָל ער זיך נאָך איין וואָך אַזוי „טרעניר'ען" וועל איך יונגערהייט געהען פון דער וועלט...

און אפשר מיינט איהר, אַז בלויז אין מיר טרענירט ער זיך? האָט איהר אַ טעות! טאָמער בין איך נישט דאָ אין דער היים און עס פעהלט איהם דער טרעניר־חשק, לאָזט ער אויס דעם כעס צום יום־טובדיגען ביטעל ווישניק. צום געפּעס. צו דער לאָמפּ, און צו וואָס ס'לאָזט זיך...

כ'שווער איך, אַז איהר געפינט שוין נישט ביי מיר אין שטוב קיין איין גאַנצען טעלער, קיין איין גאַנצע פלאַש. קיין איין גאַנץ טעפּעל. אַלץ איז צעבראָכען און צעטראַמאַסקעט. ערשט נעכטען האָט ער דעם שפּיגעל פון דער גאַרדעראָבע־שאַנק אַוועק־געלעגט מיט אַ נאַק־אויט... און די געבעטע שטיהל לעגט ער אויף פונקטען; יעדען טאָג געפינט מען אַנ'אַנדערען צובראָכענעם שטוהל אויף אַנ'אַנדער'ן פונקט...

כ'בעט איך פאַנאַווע, גיט מיר אַנ'עצה, ראַ־טעוועט מיין מאַן — ער איז געבעך משוגע גע־וואָרען!...

דער „חדושי הרי״ם"

און דער נאוועמבער-אויפשטאנד פון 1830

פון מנשה אונגער

— 2 —

ווען דער „חדושי הרי״ם" איז צוריקגעקומען פון קאצק, איז ער צוזאמען מיט זיין שווער ר׳ משה חלפן אריבגעגאנגען צום גענעראל אנטאני אסטראווסקי וועלכער האט געהאט זיין הויפט-קווארטיר אין דער קאזארמע אויפ׳ן פשעיאזד.

דער „חדושי הרי״ם" צוזאמען מיט ר׳ משה חלפן זענען געפאהרען אין דעם שליטען, וואס ר׳ משה חלפן האט געהאט. נאר בעפאר זיי זענען געזעסען צוויי יודען פון דער נאציאנאלער גווארדיע, וואס דער גענעראל אנטאני אסטראווסקי האט געשאפען. די צוויי יודישע גווארדיסטען זענען געווען די מיט-פאהרער־וואך, וואס דער גענעראל האט פאר זיי געשיקט, זיי צו היטען אויפ׳ן וועג, און גלייכצייטיג די אפצוגעבען כבוד.

דער גענעראל אנטאני אסטראווסקי האט גלייך אויפגענומען דעם „חדושי הרי״ם" מיט ר׳ משה חלפן אין זיין צימער. אויף דער וואנט היבטער׳ן שטוהל וואו דער גענעראל איז געזעסען איז געהאנגען א גרויסע זיידענע פאהן געשטריקט פון גאלד.

דאס איז געווען די פאהן פון דער יודישער שטאטישער גווארדיע, וועלכע האט געהאט אויסגע־שטאפטען אין דעם פוילישען אדלער דעם יודישען „שם הויה". (די פאהן געפינט זיך נאך היינט אין דער זאמלונג פונ׳ם דר. נ. דאווידזאן אין ווארשא..

דער גענעראל האט זיי געהייסען זיך זעצען און האט זיך געפרעגט וואס פאר אן ענטפער מען ברענגט איהם.

דערויף האט דער „חדושי הרי״ם" געענטפערט, אז זיין שווער האט בעשלאסען צו העלפען דעם פוילישען אויפשטאנד און וועט בארגען דעם סכום, וואס דער גענעראל האט פערלאנגט, — די הונדערט טויזענט טאלער.

דער גענעראל איז געווארען זעהר אויפגעלעגט און האט אנגעהויבען צו שפאנען איבערן צימער, זאגענדיג:

— נו, איך האב דאך געוואוסט אז ביי אייך, יודען, וועט מען קאנען בעקומען געלט!

דער „חדושי הרי״ם" האט זיך געפיהלט אביסעל בעליידיגט פון דעם גענעראלס דיבורים, און ער האט איהם געענטפערט:

— מיר גיבען נישט בלויז דאס געלד דערפאר ווייל דער גענעראל האט פערלאנגט נאר ווייל מיר זענען פעראינטערעסירט אין דעם אויפשטאנד פונקט אזוי ווי דאס פוילישע פאלק אליין. געלט האט מען ביי יודען תמיד בעקומען, אבער דאס מאל גיבען מיר מעהר ווי געלט, מיר גיבען אויך אוועק אונזערע לעבענס.

— יא, איך וויים דערפון, און מיר איז בעקאנט די העלדישקייט פון די יודען!

— איהר — האט דער חדושי הרי״ם ווייטער גע־רעדט — ווייסט דערפון און ווילט פונדעסטוועגען נישט אנערקענען אונזערע קרבנות, מען העננט אין אלע שטעטלעך אומשולדיגע יודען אונטערן חשד אז זיי זענען שפיאנען. דער יוד אויף דער פראווינץ איז שטוט הפקר. יעדער זעלנער קאן זיך ערלוי־בען צו טון מיט איהם וואס ער וויל, און אויב מיר גיבען געלט און מענשען פארן פוילישען אויפ־שטאנד — ווילען מיר, אז מען זאל אונז לכל הפחות נישט האלטען פאר פערעטער.

— אבער עס קאן דאך נישט זיין — האט דער גענעראל שוין מיט א געהעכערטער שטים גע־זאגט — אדרבא, ווייזט פאקטען, וואו און ווען מען האט אומשולדיגע יודען געהאנגען, וואו און ווען מען האט יודען פערשעפט!

— וואס דארף איך ברענגען א סך ביישפי־לען — האט דער „חדושי הרי״ם" ווירדיג געענט־פערט — אט האט עס פאסירט מיט מיר אליין: ערשט מיט צוויי טעג צוריק, ווען איך בין פון דאנען געפאהרען קיין קאצק, האבען מיך פוילישע סאלדאטען פערהאלטען אויפ׳ן וועג און האבען מיך ארעסטירט, אריינגעפיהרט אין מיליטערישען לאגער. און עס האט שוין געהאלטען דערביי מען זאל מיך הענגען, ווען נישט א צופאל וואס איינער א יוד, וואס דינט פרייוויליג אין דער פוילישער ארמעי האט מיך צופעליג דערקענט און געהייסען מיך בעפרייען.

— ווי הייסט דער יוד? — האט דער גענעראל פערוואונדערט געפרעגט.

— ווי מען רופט איהם ביי אייך ווייס איך נישט. נאר ביי אונז הייסט ער בערל חיים׳ס און איז פון קוזמיר.

— אי, דאכט זיך, אז דאס איז בערקע — האט דער גענעראל אויסגערופען — ווארט נאר א רגע, איך האב דוכט זיך היינט בעקומען א ראפארט וועגען דעם.

דער גענעראל איז צוגעגאנגען צום פיי׳ערקאס־טען, ארויסגענומען א טעקע מיט געהיימע אקטען און אנגעהויבען צו זוכען. דאן האט ער ארויסגענומען אן אקט און אנגעהויבען צו לעזען. אבער באלד האט ער אוועקגעלייגט די אקטען אויפ׳ן טיש, צוגעלאפען צום חדושי הרים און פרעהליך אויסגערופען:

— אך אזוי? איהר זענט דאס דער איציק מאיר, וואס מען האט אייך פערהאלטען אויפ׳ן וועג, און איהר זענט עס טאקע דער איידעם פון משה חלפין? נו, פארוואס זשע האט איהר מיר גארנישט געזאגט? אט האב איך דא דערהאלטען דעם ראפארט ווע־גען אייער ארעסט — האט זיך דער גענעראל אויס־געדרעהט צום „חדושי הרי״ם" — דער בערקא האט מיר דא אלעס דערצעהלט. די סאלדאטען האבען שוין געקראגען זייער שטראף. נאך לאמיר דאס אפ־לעגען אויף שפעטער.. קום, לאמיר פערלייגען אני־ענין, אלזא, די הלוואה גיט איהר דער פוילישער רעגירונג, מיר ווילען דערפאר אייך געבען א משכן די היזער, אזוי ווי מיר האבען שוין צוגעזאגט.

און דא האט דער גענעראל ארויסגענומען פון דער פייערקאסע אן אפמאך געשריבען אויף צוויי פארמעטען שוין פון פריהער צוגעגרייט.

ר׳ משה חלפן האט דורכגעלייענט פאמעלעך און גענוי דעם אפמאך און האט זיך אונטערגעשריבען. דערנאך האט זיך אונטערגעשריבען דער גענעראל אסטראווסקי, זיי האבען זיך דאן געטיילט מיט די אפמאכען.

ר׳ משה חלפן צוזאמען מיט דעם „חדושי הרי״ם" האבען זיך שוין געהאט אויפגעשטעלט צום געהן. אבער דער גענעראל האט געבעטען אז דער „חדושי הרי״ם" זאל פערבלייבען, ווייל ער דארף מיט איהם שמועסען וועגען זעהר א וויכטיגען ענין.

דער „חדושי הרי״ם" האט זיך אפילו אין דעם ערשטען מאמענט אביסעל דערשראקען אבער ער האט זיך געשטארקט און געזאגט צום שווער, אז ער פערבלייבט נאך דא אביסעל.

ווען ר׳ משה חלפן איז ארויס, האט דער גענע־ראל אסטראווסקי דערצעהלט דעם חדושי הרים, אז בערקא איז ביי איהם אליין געווען און האט איהם דערצעהלט וואס פארא פערזענליכקייט ער, דער „חדושי הרים" איז, און וואס פארא ראל דער קאצ־קער רבי ר׳ מענדעלע שפילט ביי יודען און אז ער, אנטאני אסטראווסקי האט שוין אפילו גע־שאפען א ספעציעלע יודישע גווארדיע. ער וואלט דעריבער געוואלט אז דער „חדושי הרים" צוזאמען מיט דעם קאצקער רבין זאלען אונטערשרייבען אן אויפרוף צו די יודען, אז זיי זאלען אריינטרעטען אלס פרייוויליגע אין דער דאזיגער גווארדיע.

ליידער איז נישט בעקאנט צי דער „חדושי הרים" האט דעם פראיעקטירטען אויפרוף אונטער־געשריבען, עס איז נאר בעוואוסט אז אין דער גווארדיע וואס אנטאני אסטראווסקי האט דעמאלט געשאפען, זענען אריינגעטראטען 850 יודען, די אי־בעריגע זענען פערדעכענט געווארען צו דער לאקא־לער פערזיכערונגס-וואך, און איבע ווי די אנדערע האבען גלענצענד ערפילט זייערע פליכטען.

דאס קאן מען אויך זעהען פון דעם, וואס דער גענעראל אסטראווסקי דער־צעהלט וועגען אט דער גווארדיע:

„ווען דאס אויג — האט דער גענעראל אסט־ראווסקי געשריבען — פלעגט פאלען אויף די דא־זיגע פערארמטע, האלב-נאקעטע, איבערגעשראקענע מענשען, וואס האבען אויסגעזעהען ווי זיי וואלט שטענדיג פערפאלגט די מאכט פון פאטאליזם, האט מען ביי אט דעם טרויעריגען בילד נישט געקענט האבען קיין פערקלעמט הארץ און נישט פיהלען די געוויסענס-פליכט ארויסצוהעלפען דעם דאזיגען אין אלע היגזיכטען אממעהרסטענס פערפאלגטען טייל גע־זעלשאפט אין אונזער לאנד".

און ווייטער:

„די יודען האבען אומעטום געקעמפט ווי אמתע העלדען, כאטש עס האט זיך אויסגעדאכט אז די זענען איבערגעשראקענע מענשען, זיי זענען קיינמאל נישט אפגעשטאנען אין די פאזיציעס פון דעם פוי־לישען מיליטער".

ליידעראבער, האט נישט געהאלפען דאס מסירת נפש פון די יודען, דאס האט נישט געקאנט פער־היטען פון פערפאלגונגען מצד די פוילישע גווארדיסטען, אפילו נאך דעם ווי דער גענעראל אס־טראווסקי האט ארויסגעגעבען א ספעציעלען בע־פעהל, אזוי ווי דער „חדושי הרים" האט פערלאנגט און אפילו אין אזא ערנסטען מאמענט ווי דאן, ווען דאס פאטערלאנד איז אין סכנה.

דער בעדייטענדער צופלוס פון געבילדעטע יודען אין דער גווארדיע. די פרומע יודען אין דער לאקא־לער גווארדיע און די אקטיווע בעטייליגונג פון דער יודישער יוגענד, וועלכע האט שטודירט אין די פוי־לישע לערן-אנשטאלטען, דאס אלץ האט — ווי עס בעמערקט א היסטאריקער פון יענער עפאכע — אויפ־גערודערט דאס געמיזעכץ פון קנאה-שבאה און אויפגעבלאזען די ערנסטע ליידענשאפט פון ראסען־פאראורטייל".

דער סוף איז געווען אז דעם 30-טען מאי, 1831 האט דער סיים ארויסגעגעבען א געזעץ, אז יודען ווערען בעזייטיגט פון מיליטער און זיי מו־זען טראגען דערפאר די לאסט פון צאהלען א גע־וויסען סכום פאר נישט געהערען צום מיליטער־דינסט.

דעם 8-טען סעפטעמבער 1831 האט פאסקע־וויטש נאך א גרויסער שלאכט איינגענומען ווארשא, ווי עס ווייזט אויס, האבען דער „חדושי הרים" צו־זאמען מיט ר׳ מענדעלע קאצקער דאן געמוזט אנט־לויפען פון פוילען. זיי זענען אוועקגעפאהרען קיין לעמבערג.

דער רבי ר׳ מענדעלע קאצקער צוזאמען מיטן „חדושי הרים" זענען צוריקגעקומען קיין פוילען, ווען די רוסישע רעגירונג האט שוין געהאט אונטער־געדריקט דעם אויפשטאנד. זיי האבען זיך נאר גע־ענדערט די פאמיליען-נעמען.

דער קאצקער רבי האט געענדערט דעם פאמי־ליען-נאמען פון „האלפערן" אויף „מארגענשטערן" און דער „חדושי הרים" האט געענדערט זיין פא־מיליען-נאמען פון „ראטענבערג" ווי ער האט ביז דעמאלט געהייסען אויף „אלטער".

זייט דעמאלט זענען שוין אלע אייניקלעך פון דעם ערשטען גערער רבין, פונ׳ם „חדושי הרים" גע־בליבען ביים פאמיליען-נאמען „אלטער".

בעליידיגטע געפיהלען

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

לאנע האט פונדערווייטענס געזעהען ווי בערע איז ארויסגעקומען אין פעלד און ער שטעהט אבי־סעל אפגעטראטען פון זיין טאטען, מיט אנ׳אראפגע־לאזטען קאפ. דער אייגענער ווינט וואס האט גע־בלאזען איבער זיין פנים, האט אויך אנגעריהרט איה׳ר שווארצע האר-קרויזען.

— געה אונטער צו איהר, — האט לייזער דער שמיד אין א ווילע ארום געזאגט צו בערען. — האסט דאך זי אויך נישט געזעהען גאנצע זעקס וואכען... פרעג זיך ביי איהר אויס, וואס איז דער מעהר מיט די קינדער; צוליב וואס זענען זיי אוועק קיין מאסקווע.. ווער טאקע געוואונדער צי זי פאהרט קיין מאסקווע אראפברענגען ביילקען אהער.

ווען בערע איז מיט שווערע טריט אנגעקומען צום ברעזער-פעלד האט לאנע זיך דערווייטערט, מיטס פלייצע צו איהם; זי האט נאכגעשפרייט היגטער די פערד ביים זייט פון דער בראנע, כאטש ער האט פערשטאנען אז זי האט בעמערקט זיין אנקומען און בכיוון האט זי נישט געווארט ביז ער וועט זיך דערנעהנטערען, כדי ער זאל אויף איהר בעדארפען ווארטען — האט ער אויף זיינס מוחל געווען.

בערע האט נאכגעשפרייזט אין א פרישער רייג־נעלע וואס א בראנע־צאהן האט געלאזען; ער איז שוין נאכגעגאנגען מיטן ברעזער־פעלד. ווען לאנע איז געקומען צו איהר מעדשע, זיך אויסגעקריצועט אויף צוריק — האט זי איהם שוין געטראפען בלויז עט־ליכע טריט פון זיך. כאטש זי האט געשפירט אז ער גיהט איהר נאך האט זי פונדעסטוועגען זיך דער־שראקען.. ווען בערע איז אויסגעוואקסען כמעט נע־בען איהר. זי האט אפגעשטעלט די פערד, ארויסגע־לאזען די לייטערס פון די הענט און מיט ברייט־אפענע אויגען איהם אפגעווארטען.

לאנע האט צו איהם אויסגעשטרעקט ביידע הענט:

— דאס ביסטו, בערע?..

— הא, גוט צו זיין צוריק, א שאו וואס כ׳האב אביסעל פערשפעטיגט.

געווען א שעה פיר נאך האלבען טאג, זיי זע־נען ביידע געשטאנען מיט די פלייצע צו דער זון; ביידע האבען זיך א רגע פערקוקט אויף די אייגענע שאטענס וואס די זון האט אויסגעצויגען צו מזרח־דרום צו. ביי ביידען זענען די אויגען מיט א הייסען טוי פערצויגען געווארען.

— דו האסט נישט פערשפעטיגט, בערע; דיין גאנג איז דער הרים איז געווען בויטיג.

לאנע האט געשפירט אז בערע הערט נישט וואס זי רעדט צו איהם; אפשר דערפאר, וואס נישט דאס האט ער איצט געוואלט פון איהר הערען.

— די שלעכטער מענש וואס דו ביסט; האסט זיך אפילו נישט פערגונען מיר אנצושרייבען א בריוועל פאר דער גאנצער צייט.

אויף דעם האט בערע א שמייכעל געטון; האט גענומען איהרע הענט און זיי בעטראכט:

— הארעוועסט... און דיין טאטע קאן נישט אר־רויסגעהן פון בראנעווען?

— ווייסט דאך, אז איך טו עס נישט איינצו־שפארען דעם טאטען א טרחה. ביילקע שרייבט. זי איז מקנא די פרויען אין די פאבריקען; אפילו אויף די מעטאל-זאוואדען... ווען איהר וואלט געווען אין כארקאוו וואלט איך אוועק אויף א זאוואד, דאן ברא־גוועט איך.

בערע האט צוגעדריקט איהרע הענט צו זיינע ליפען; זיי זענען געווען ווארימער פון זיינע ליפען. דערנאכדעם האט ער געזאגט:

— איך האב א סך געטראכט פון דיר, לאנע; האסט מיר דארטען אויסגעפעהלט, צווישען די דע־קלאסירטע טויג איך מיר נישט אויס; איך בין צו־טרויקען מיט זיי; בין עס מורה, לאנע, מיט זיי בע־דארף רעדען אנ׳אייגענער מענש; איך בין זיי נישט גאר קיין אייגענער.

— האסט טאקע געטראכט פון מיר?

— דו ווייסט איך האב ווען ניט מיין מייבונג.

— האסט נישט געבענקט נאך מיר?

— קאנטער-רעוואלוציאנער-קע דו...

בערע האט זי ארומגענומען, גריבנ אויסגעהוי־בען און אנידערגעזעצט אויף זיין אקסעל:

— ביסט גרינגער געווארען, לאנע.

— דו ביסט שטארקער געווארען... טשעפע נישט דיין בערדעלע... גוט האסטו געטון, וואס דו האסט עס געלאזט וואקסען... דיין טאטע ערווארטען זעהט ווי דו האלסט מיך אויפן אקסעל...

בערע האט אראפגעלאזען לאנען אויף דר׳ערד און האט זיך אראפגעלאזען לעבען לאנען.

— טו א שמייכעל צו מיר, בערע; איך וועל דיך נישט פערגוואלטיגען, ווי מיין ביילקע האט עס גע־טון מיט נחומען, כא־כא־כא... יא, בערע, ביסט א שלעכטער בחור, האסט געטראכט פון לאנען און האסט איהר נישט אריינגעווארפען א פאר ווערטער. דו האסט מיר בעדארפט שרייבען וואס איב׳ם שטע־טעל קומט פאר; איך וואלט דיר בעשריבען פון אלץ וואס ביי אונז אין דארף טוט זיך. יא, בערע, איך וויל, דו זאלסט אויף מיר קוקען ווי אויף א מענשען וואס פאלגט פינקטליך אויס די בעפעה־לען פון דער רעוואלוציע, נישט מעהר... אמת, איך בין א פרוי און דו ביסט א מאן; ארום און ארום איז אזא שעהנע פריהלינג. די פעלדער לעבען ווי־דער; אויף אונזער ער־ד־חלק האט זיך אויפגערודערט ווי אין א בינשטאק אין פריהלינג — אבער איך דין דער רעוואלוציע און מעהר קיינעם נישט. לאכסט בערע? צי וואלט איך דער אויף אנ׳אנדער אופן גע־האט אזוי פיל כוח? וואלט איך אנגעדרש איינע־ווע לעבט דא דעם ווינטער?... דאס בעריהרעלע מאכט דיין פנים שמעלער... בויג אראפ דעם קאפ צו מיר; ביסט א שלעכטער ביז גאר. דער־פאר וועל איך דיר נישט דערצעהלען וואס איך האב געטראכט פון דיר. קום היינט אריין וועסטו זיך בעקענען מיט די שטיינ־בערגס; זיי וואוינען ביי אונז, פאראן ביי זיי א שעהן מיידעל.

— כא-כא-כא, ס׳איז גוט צו הערען ווי דו פלוידערסט.

— איך פלוידער שוין גארנישט, גוט וואס דו ביסט צוריקגעקומען; גוט אויסצורוהען דעם קאפ אויף דיינע קני...

— היינט אנגעקומען א שטארקע משפחה, פוי־ערים פון דער היים; פינטשוקס, גאלע מאנסבילען, מיט א טאטען און מיט א מאמען, פאראן דא־טען ביי זיי אנ׳אמת׳ער זאך, א ריכטיגע באלשעוויק, בעני־פינטשוק.

לאנע האט אויף דעם געלאכט און איך; ער האט עס בעמערקט און עס האט איהם הנאה געטון, וואס זי לאכט פון איהם.

— איך הער, אז מען וועט היינטיגען זומער האבען נאך דרייסיג שטיבער.

— האסט געזעהען, וואס פאר אנ׳עולם? א סך קינדער; די קינדער האבען אראפגעבראכט די פרייד...

— וועסט צושטעהן צו א קאלעקטיוו, לאנע?

— איך האב שוין אריינגע־ערט מיט עטליכע איבערוואנדערער. פערשטעהן נישט וואס מען וויל פון זיי.

— איך פרעג צי דו וועסט צושטעהן צום קאלעקטיוו?

— מוזט עס איצטער וויסען?

— איך וויל היינט ביינאכט צונויפרופען די איבערוואנדערע־ר, האבען מיט זיי אנ׳ערנסטען שמועס

— ווארט, יוסף וועט זיך אומקעהרען; מיר ווארטען, מארגען וועט דא זיין דער אגראנאם אויך. און איך האב געהערט, אז פון מאסקווע איז דא א פארשטעהער פון דער רעגירונג; זיי האבען נאך היינט בעדארפט דא זיין.

— גאר אזוי!

— יא בערע, מאראו א סך ארבייט.

— פאהרסט קיין מאסקווע?

— פון וועמען האסטו געהערט?

— דער טאטע מיינער; די מאמע האט עס מיר אויך געזאגט.

— איך ווייס נאך נישט, אפשר וועל איך פאה־רען; וויל זי ברענגען אהער. ווען מען שטיצט זי נישט פון דאנען וואלט זי געשטארבען פון הונגער.

— די רעוואלוציע האט אויף שטיקער צעריסען דאס יודישע פאלק... געדענקסט, בערע, מנחם רייכ־ליבען?

— ס׳איז א ליגען!

— בערע קוק דעם אמת אין די אויגען אריין.

— וואס זענען זיי פריהער געווען?

— געזעסען כאטש אויף זייערע ערטער.

— די רעוואלוציע האט אויף זיי געמאכט פאר גראמען?

— וואס ביסטו אויפגעשטאנען, בערע? אנ־אמת׳ער רעוואלוציאנער בעדארף נישט האבען קיין מורא צו קוקען דעם אמת אין פנים אריין... נאר

(ווייטער זעה זייט 15).

אַנ׳עצה פון אַ פריינדין

ערצעהלונג
נאָכ׳ן פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

— מיין טייערע קלאַראַ, וואָס האָט פּאַסירט? — האָט זינא געפרעגט, אַריינפליהענדיג איהר גאַסט אין זאַל, — איהר זעהט אויס אַזוי צוטראָגען...

קלאַראַ האָט נישט גלייך געענטפערט. איהר שעהן, יונג געזיכט איז געווען אָנגעצויגען, פערשאָטענט, זי האָט זיך אַוועקגעזעצט און אַרונטערגעלאָזט די אויגען, ווי זי וואָלט זיך שעהמען בעגעגענען זינאס בליק.

— וואָס איז קלאַראַ? — האָט זינא ווידער געפרעגט.

— איך בין געקומען צו אייך נאָך אַנ׳עצה, — האָט קלאַראַ ענדליך אָנגעהויבען מיט אַ ציטער אין דער שטימע, — איהר האָט אַזוי פיל ערפאַהרונג, איהר זייט אַזאַ גוטע און איך האָב צו אייך דעם גרעסטען צוטרוי... איך בין אַזוי אומגליקליך, זינא... עס האַנדעלט זיך וועגען זעהר אַן ערנסטע זאַך... דאָס גליק פון מיין לעבען שטייט אין קאַן... מיין מאַן....

זי האָט אָפּגעהאַקט. זינא האָט געוואָלט ווייטער הערען און זי האָט זי אויפגעמונטערט:

— דערצעהלט, דערצעהלט, מיין טייערע.... איהר דאַרפט זיך פאַר מיר נישט שעהמען...

— דערצעהלט מיר קלאַרא... וואָס האָט פּאַסירט?

— עס איז שרעקליך... — האָט קלאַרא אַרויסגעזאָגט, — לעאָ פערראַט מיך... יאָ, יאָ, ער פערראַט מיך! איך בין זיכער אין דעם.... עס איז שרעקליך... און עס איז נאָך אַפילו נישטאָ קיין פיר יאָהר נאָך אונזער חתונה... איך האָב איהם נאָך אַלץ אַזוי ליב און איך האָב געגלויבט, אַז ער האָט מיך אויך ליב געהאַט...

— מיין קינד, וואָס רעדט איהר? — האָט זינא געזאָגט, — איהר האָט מיך איבערראַשט.... אַבי איך האָב געמיינט, אַז איהר זענט דאָס גליקליכסטע פּאָרפעל אויף דער וועלט... זענט איהר זיכער, קלאַראַ? דערצעהלט מיר וואָס איהר ווייסט.

— גענוי ווייס איך גאָרנישט, איך בין אָבער זיכער... אַבסאָלוט זיכער. לעאָן איז געוואָרען גאָר אַן׳אַנדערער מענש... שוין עטליכע וואָכען צייט אַז איך דערקען איהם גאָרנישט. פריהער, יאָ, פריהער האָבען מיר געלעבט אַזוי, וואָס בעסער האָב איך זיך גאָרנישט געקאָנט ווינשען. מיר האָבען ביידע זיך דערצעהלט וואָס מיר האָבען געטאָן, ווי מיר האָבען פערבראַכט די צייט, שוין נאָך שעה, ווען מיר זענען נישט געווען צוזאַמען... ער האָט מיך קיינמאָל נישט געלאָזט אין די אָווענדע אַליין... איצט אָבער ווייס איך נישט וואָס ער טוט מיט זיין צייט... ער רעכענט מיר אויס אַ פּאָר פּלעצער וואו ער איז געווען ביי טאָג אָבער כ׳ווייס אַז ס׳איז נישט אמת... איך ווייס פון שטונדען יעדען בייטאָג, וואָס ער דערמאָהנט גאָרנישט... ער האָט אַלץ געשעפטען און עפּעס געהיימנישפולע פּלעצער, בעגעגענישען מיט געהיימנישפולע פּאַרשוינען, און ער איז די גאַנצע צייט אַזוי פערזאָרגט, צוטראָגען, פערטוהן... אפשר, ווייל זיין געוויסען איז נישט רוהיג, וואָס ער פערראַט מיך, מיך, זיין פרוי, וואָס האָט איהם אַזוי ליב... אָבער דאָך פערראַט ער מיך, און איך בין זעהר אומגליקליך.... איך האָב איהם אַזוי ליב... איך האָב איהם נאָך אַלץ אַזוי ליב.....

זי איז ענטשוויגען געוואָרען אַ ווײַלע אויף אויסצואווישען זיך די טרעהרען, וואָס זענען איהר אָנגעלאָפען אין די אויגען. דערנאָך האָט זי גענומען ווייטער רעדען:

— איך בין געקומען פרעגען ביי אייך אַנ׳עצה... איך האָב אַליין אַזוי ווייניג ערפאַהרונג און שרעק זיך, אַז איך זאָל נישט קאַליע מאַכען... זאָגט מיר זינא, וואָס בעדאַרף איך איצט טון? זאָל איך אפשר זיך דורכרעדען מיט איהם?

זינא האָט באַטראַכט, צונויפנעהמענדיג די ברעמען.

— טוט עס נישט, מיין קינד, — האָט זי באַלד אַרויסגעזאָגט, — דאָס אויסטעהן זיך קאָן פיהרען צו קריגעריי, צו הייס בלוט, און גאָט ווייסט מיט וואָס דאָס קאָן זיך נאָך אויסלאָזען... אויב לעאָן פערראַט אייך נישט, וועט ער, פערשטייט זיך, ווערען אויפגעבראַכט וואָס איהר וואַרפט גאָר אויף איהם אַזאַ פערדאַכט... און טאָמער איז ער טאַקע שולדיג, וועלען אייערע טענות נאָר מאַכען די זאַך ערגער... הערט מיך אויס, קלאַראַ: איך בין זיכער, אַז אייער מאַן האָט אייך נאָך אַלץ ליב, און אויב ער האָט דאָרט פערפיהרט אַ שטיקעל ליבע, איז עס נישט פון די גרויסע זאַכען...

— נישט פון די גרויסע זאַכען! — האָט קלאַראַ אַרויסגעזיפצט.

— יאָ, יאָ, ווייס איך דאָרט, אַ קאַפּריז, וואָס וועט שנעל פאַריבער, אַ קאַפּריז פון אַ מאַן...

— פאַרוואָס האָב איך נישט קיין קאַפּריזען? איך האָב איהם ליב, נאָר איהם אַליין... ער איז נאָר מיר די גאַנצע וועלט, און ער ווייסט עס זעהר גוט ...

— אפשר ווייסט ער עס שוין צופיל... ער איז אפשר שוין צופיל זיכער, אין אייך... איך וועל אייך זאָגען, קלאַראַ, עס טויג נישט ווען אַ מאַן איז צופיל זיכער אין זיין פרוי... זיי, די מענער, זענען אין דער נאַטור, פאַלש, פערדאָרבען, נישט ערליך אין זייערע געפיהלען... די פרוי מוז שטענדיג זיין אויף דער וואַך, ווען נישט וועט דער מאַן זי זיכער פערראַטען... מיין טייערע קלאַראַ, איהר ווילט הערען מיין עצה, וועל איך אייך זאָגען: כדי איהר זאָלט צוריקברענגען אייער מאַן צו זיך, מוזט איהר מאַכען דעם אָנשטעל אַז איהר זענט קאַלט צו איהם, אַז איהר האָט איהם ליב פון דער ווייטען, כדי ער זאָל אייך מעהר נישט מאַכען אייפערזיכטיג, דאַרפט איהר איהם מאַכען אייפערזיכטיג, עס איז פאַראַן דאָס בעריהמטע זיכערע מיטעל וואָס פרויען האָבען פון אייביג אָן אָנגעווענדעט...

— איך פערשטעה נישט: — האָט קלאַראַ געזאָגט.

— האָט איהר דען קיינמאָל נישט געלייענט קיין ראָמאַנען? מען ווערט צוגעלאָזען, פריינטליכער צו אַנדערע מענער... איהר האָט דאָך אַוודאי בעקאַנטע מענער וואָס ווילען אייער פריינטשאַפט...

— איך וועל עס אָבער נישט קאָנען טון, — האָט קלאַראַ געזאָגט, — איך האָב קיינמאָל נישט פערשטאַנען יענע פון מיינע חברטעס, וואָס...

— יאָ, דאָס איז עס, — האָט זינא איהר אַריינגעפאַלען אין די רייד, — איך זאָג אייך נאָכאַמאָל: אייער מאַן איז צופיל זיכער אין אייך... איהר דאַרפט צושטערען די זיכערקייט זיינע... אַוודאי טאָרט איהר נישט אַוועקגעהן צו ווייט, דאָס פערשטייט זיך... אָבער דאָך גענוג ווייט, אַז ער זאָל ווערען אומרוהיג... און איהר וועט זעהן, ווי ער וועט זיך אויפרעגען, ווי ער וועט זיך דערשרעקען... און יעדען פאַל וועט ער אָבער קומען צוריק אַ בעזיגטער, אַן׳אונטערטעניגער. אָט דאָס איז מיין עצה... און גלויבט מיר, עס איז די בעסטע עצה, וואָס איך קאָן אייך געבען...

— איך ווייס נישט, צי איך וועל עס קאָנען טון, — האָט דאָס יונגע ווייבעל אַרויסגעמורמעלט.

— מיין קינד, איהר מוזט עס טון... איהר האָט דאָך מיר אַליין געהאַט געזאָגט, אַז אייער גליק שטעהט אין קאַן...

קלאַראַ האָט פערלאָזען איהר עלטערע חברטע, זי איז אַוועק אַהיים. האָט זיך פערשלאָסען ביי זיך אין צימער און האָט לאַנג באַטראַכט, וואָס זינא האָט איהר געזאָגט. זי האָט טאַקע געהאַט גרויס צוטרוי צו זינאַס ערפאַהרונג מיט מענער. אָבער די עצה וואָס זי האָט איהר געגעבען, איז איהר גאָר נישט געווען צום האַרצען. זי זאָל בעהמען זיך חברען מיט אַנדערע מענער כדי צו מאַכען לעאָנען אייפערזיכטיג?... וואָס פאַראַ מיאוסע געדאַנק! און אויב אַפילו זי זאָל זיך דערויף בעשליסען, איז מיט וועמען זאָל זי זיך בעהמען חברען? אָדער גיכער וועמען זאָל זי אויסקלייבען פון איהרע בעקאַנטע יונגעלייט, וואָס זי האָט ביז איצט כמעט אָפּגעשטויסען פון זיך מיט איהר קאַלטער גלייכגילטיגקייט?... לואי רימעל? ניין... ער איז געווען אַן׳אָנגעפּרעסטער גראָבער פּאַרשוין, וואָס פלעגט איהר דריקען די פינגער ביז וועהטאָג און אין דערזעלבער צייט גלאָצען אויף איהר אַזוי נאַריש מיט די קעלבערנע אויגען. אַלבערט? ניין, ער אויך נישט. ער איז אַ פערריסענער, אַ יונג מיט שטאָלצען, און איינגערעדט ביי זיך, אַז קיין פרוי קאָן נישט ביישטעהן זיין געוואַלדיגען רייץ... מאָריס לאַרבער? יאָ, אין אַ נויט וואָלט זי איהם אפשר אויסגעקליבען... אַ פרוי קאָן האָבען צו איהם צוטרוי. ער איז זיכער אַן׳איידעלער בחור, אַן׳אויפריכטיגער. מיט איהם וואָלט זי געקאָנט גיכער זיך חברען, ווי מיט אַנדערע... אָבער ניין, ניין, ניין, עס איז אומעגליך... זי האָט צופיל ליב איהר לעאָנען, אָט דעם פאַלשען מאַן, וואָס פערשאַפט איהר אַזוי פיל לייד, אַז זי זאָל גאָר קאָנען צולאָזען צו זיך דעם געדאַנק וועגען אַן׳אַנדערען מאַן...

אין לויף פון וואָכען האָט קלאַראַ נאָך פיל מאָל זיך געטראָפען מיט מאָריסען ביי זייערע פריינט און האָט אַלץ אָנגעהאַלטען דאָס שפּיל. זי האָט ביסלעכווייז זיך צוגעוואוינט צו דעם. מאָריס איז איהר מעהר נישט געווען קיין פרעמדער. זי איז געוואָרען אַלץ מעהר פעראינטערעסירט אין איהם. זי האָט געפונען אין איהם נייע מעלות, וואָס זי האָט פריהער נישט געקענט, דערצו איז מאָריס אויך געוואָרען אַלץ מעהר „פערכאַפּט" און קלאַראַ האָט געפיהלט אַז די צאַרטקייט און די אויפריכטיגקייט פון זיין יונגער ליבע, פערוועבען זי אַלץ מעהר אין זייער נעץ...

אָבער לעאָן האָט נאָך אַלץ נישט בעמערקט דעם ראָמאַן, וואָס קלאַראַ האָט, דאַכט זיך, אַזוי אָפען געשפּילט פאַר זיינע אויגען. פאַרוואָס מאַכט ער זיך נישט־זעהענדיג? — האָט זי זיך געפרעגט, — ער האָט, ווייזט אויס, נאָך אַלץ ליב יענע פרוי — האָט זי זיך געענטפערט, — און דערפאַר שטערט ער איהר נישט אין איהר פרייהייט, ווייל ער וויל אַליין פערבלייבען פריי... קלאַראַ האָט זיך אויפגערעגט, די אייפערזוכט האָט זי נישט אָפּגעלאָזען, און זי האָט אַלץ מעהר זיך איינגעהערט אין מאָריסעס פערפיהרערישע רייד. מאָריס איז דערווייל געוואָרען געוואַגטער אין זיינע פאָדערונגען. ער האָט פערלאַנגט פון איהר אַז זי זאָל זיך טרעפען מיט איהם דרויסען אין פערוואָרפענע געסלעך, אין ווייטע פּאַרקען און זי האָט איהם נאָכגעגעבען. קלאַראַ האָט מעהר נישט דערצעהלט איהר מאַן, וואָס זי האָט געטון בייטאָג, און אַזוי ווי לעאָן האָט איהר נישט געשטעלט קיין פראַגעס, האָט זי זיך געפיהלט שטאַרק בעליידיגט פון אַזאַ גלייכגילטיגקייט.

* * *

(ווייטער זעה זייט 15).

טובערקולאָז קאָן מען אויסהיילען

געזעלשאַפטליך־היגיענישע שמועסען
(צוגעשיקט דורך לאָדזער „טאָז")

פון ד"ר א. ש. טענענבוים

— 1. —

„טובערקולאָז איז היילבאַר", די דאָזיגע ווערטער זענען דער יסוד פון היינטיגען מעדיצינישען שמועס. די דאָזיגע ווערטער, וואָלט איך געוואָלט איבערגיסען צום בעוואוסטזיין פון די לעזער, סיי וועלכע זענען קראַנק אויף לונגען, און סיי אַזעלכע וועלכע האָבען אַ שוואַכען נערווען־סיסטעם, נעוראַסטעניקער, מענשען זעהר עמפּפינדליכע, וואָס מיינען אַז זיי זענען קראַנק אויף טובערקולאָז, אין דער צייט ווען די ליידען טראָגען גאָר אַן׳אַנדערען כאַראַקטער און ענדליך מענשען נאָרמאַלע, געזונטע: ס׳איז שוין צייט זיך קלאָר צו מאַכען אַז אַ מענש, וועלכער איז קראַנק געוואָרען אויף טובערקולאָז, קומט זעהר זעלטען אום פון דער דאָזיגער קראַנקהייט, ווייל נאָר 7 פּראָצ. פון אַלע קראַנק געוואָרענע אויף טובערקולאָז דאָס הייסט, אַז צווישען הונדערט קראַנקע ביי וועלכע עס איז קלאָר פעסטגעשטעלט געוואָרען טובערקולאָז אין די לונגען, ענטוויקעלט זיך די קראַנקהייט אין שווינדזוכט נאָר אין 7 פאַלען. די איבעריגע קראַנקע ווערען צוריק פולשטענדיג געזונד; אין אַלגעמיין הערשט אין דער געזעלשאַפט אַ פאַלשע מיינונג וועגען טובערקולאָז. עס הערשט אַן איבערגעטריבענע מורא פאַר דער דאָזיגער קראַנקהייט. אונזער דורכשניטליכער בירגער האַלט אַז קוים איז ער קראַנק געוואָרען אויף טובערקולאָז, קאָן ער זיך שוין פון דער דאָזיגער קראַנקהייט נישט אויסהיילען, אַז ער וועט כסדר זיין קראַנק און דאָס וואָס אַמאָל שטאַרקער ביז ער וועט שטאַרבען פון דער קראַנקהייט.

מיר מוזען דאָ בעטאָנען אַ געוויסע פּאַראַדאָקסאַלע ערשיינונג. די קראַנקע וועלכע בעקומען די רעזולטאַטען דורך דורכלייכטונג אין וועלכע עס ווערט געזאָגט: „אונבעדייטענדע האַרטע שאַטענס" אָדער „פערקאַלכטע הילוסען" „האַרטע" „פערקאַלכונג" א.א.וו. — ווענדען זיך צו די דאָקטוירים:

— הער דאָקטאָר, מיט מיר מוז זיין שוין זעהר שלעכט, ווייל איך האָב שוין אַ פערקאַלכונג, ביי מיר איז שוין פערנומען די שפּיצען פון די לונגען א. אַ. וו.

מ׳דאַרף האָבען זעהר פיל געדולד, טאַקט און [illegible]קייט צו ערקלערען אַזאַ קראַנקען, אַז ער איז גאַנץ געזונד, אַז ער דאַרף זיך פרעהען צוליב דער פערקאַלכונג א. אַ. וו. דאָס זעלבע זעהען מיר מיט [illegible] מעטאָדען. איך [illegible] וועגען דעם פּאָפּולערע־ווערטע מעטאָד פון בלוט־אַנאַליזען אויף בירנאַצקי־רעאַקציע. די רעאַקציע בעשטעהט אין דעם, אַז אין דעם אָרגאַניזם פון קראַנקען, אין וועלכען עס קומט פאָר אַ שנעלער שטאָפוועקסעל, אַ שנעלער פערברענונגס - פּראָצעס, אַלזאָ ביי אַנשטעקענדע קראַנקהייטען, ביי ענטציגדונגען — פאַלען די רויטע בלוט־קייקעלעך שנעלער אַראָפּ אויפ׳ן דנאָ פון פּרובּ־גלעזעל, ווי ביי אַ געזונדען אָרגאַניזם (אַנשטאָט 300 ביז 240 מינוט ביי אַ געזונדען איז ביי אַ קראַנקען אויף טובערקולאָז 10, 20, 30, 50, 80 — 100).

ווען עס קומט פאַר אַ בעסערונג אָדער אַן איינהאַלטונג פון דער קראַנקהייט, איז די שנעלקייט פון אַראָפּפאַלען פון די בלוט־קייקעלעך פיל קלענער דאָס הייסט, אַז די צייט פון אַראָפּפאַלען פערגרעסערט זיך, און דאָ האָבען מיר קאָמישע דיסקוסיעס צוליב דעם, וואָס דער קראַנקער פערשטעהט נישט דעם בעדייט דערפון.

— ה׳ דאָקטאָר, וואָס הערט זיך מיט מיין בלוט?
— ענטפער: זעהר גוט.
— וויפיעל מינוט?
— 400.

איז שוין אַזוי שלעכט מיט מיר? איך וועל געוויס שנעל שטאַרבען, ווייל מיר האָט אַ באַבע געזאָגט, אַז ווען עס איז 400 שטאַרבט מען.

כ׳וואָלט נישט געוואָלט שלעכט פערשטאַנען ווערען. איך רייד נישט דאָ, אַז רענטגען־דורכלייכטונג און בלוט־אַנאַליזען דאַרף מען נישט מאַכען, פערקעהרט, מ׳דאַרף דאָס נאָך מעהר פערשפּרייטען. דאָס איז אַן׳אונבעדינגטע נויטווענדיגקייט צו שטעלען אַ דיאַגנאָז. דאָס זענען די יסודות׳דיגע פאָרשונגען, אָהן וועלכע מ׳וואָלט נישט געקאָנט שטעלען קיין דיאַגנאָז און עס וואָלט נישט מעגליך געווען אַרויסצוציהען קיין האָראָסקאָפּען. אונזער יסודות׳דיגער פעסטשטעלונג, אַז טובערקולאָז איז היילבאַר — אַ פּראָבלעם פון געוואַלדיגער בעדייטונג — האָט ווי יעדער מעדיצינישער פּראָבלעם — זיין לאַנגע און אינטערעסאַנטע געשיכטע.

מיט דעם דאָזיגען פּראָבלעם האָבען זיך בעשעפטיגט די גרעסטע דאָקטוירים־מוחות, ווידמענדיג דעם פּראָבלעם אַ ריי ווערטפולע אַרבייטען. אַ זעהר אינטערעסאַנטע געשיכטע פון דעם דאָזיגען פּראָבלעם זעהען מיר אין דער מעדיצין, שוין דער גרעסטער מעדיצין־קענער פון אַלע צייטען היפּאָקראַטעס, האָט נאָך מיט 2 טויזענד 400 יאָהר צוריק רעדענדיג וועגען לונגען שווינדזוכט ווי פון אַ שווערער קראַנקהייט, געהאַלטען, אַז איינע פון די פאָרמען פון טובערקולאָז, קאָן אויסגעהיילט ווערען אַ דאַנק דעם גוטען ערנעהרען זיך.

און אַרעטעוס אין יאָהר 50 פון אונזער צייטרעכנונג, האָט עמפּפעהלען פעטען אייל, מילך און מילך־אויסאַרבייטונגען, האָניג און האָט געהאַלטען, אַז מ׳קאָן זיך אויסהיילען. אין די מיטעלע יאָהרהונדערטער (978) בעשרייבט אַוויצענאַ אַ פאַל פון אויסהיילען לונגען־טובערקולאָז און ווייטער דורך גאַנצע יאָהרהונדערטער קרייצען זיך די שטאַנדפּונקטען: איינע האַלטען טובערקולאָז פאַר אַ אונהיילבאַרע קראַנקהייט, אַנדערע — און דאָס די מעהרהייט — האַלטען פערקעהרט, אַז טובערקולאָז איז היילבאַר. צו די לעצטע געהערען די גרעסטע לומינאַרען פון דער וויסענשאַפט אין 19־יאָהרהונדערט האָט דער געניאַלער פראַנצויזישער דאָקטאָר לענעק געהאַלטען טובערקולאָז פאַר אַ שווערער קראַנקהייט אָבער אַ היילבאַרע. די זעלבע מיינונג זענען אויך געווען דשאַקו און גרענשער, ווי אויך די דייטשע קליניציסטען וואונדערליך, נימאַיער, צימזען, ברעמער, קאָרנעט און מייבאַן. וואונדערליך רעדט וועגען אַ פולשטענדיגען אויסהיילען זיך.

ביי אונז געהערען צו די אָנהענגער וועגען שטאַנדפּונקט פון היילבאַרקייט פון טובערקולאָז סאָקאָלאָווסקי, שטערליבג, דלוסקי און אַנדערע, אויף די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט פערדינט די מיינונג פון דלוסקי, ער האַלט אַפילו אַז די שווערע [illegible] פאַלען, קאָן קומען צו אַ בעסערונג און אויסהיילען. מען טאָר נישט פערלירען די האָפנונג ביים בעט פון קראַנקען.

דער אונפערגעסליכער דאָקטאָר שטערלינג —
און דער אונפערגעסליכער דאָקטאָר שטערלינג —
איינער פון די גרעסטע קענער פון טובערקולאָז, האָט געזאָגט:

מיר קאָנען די סיבּות פון טובערקולאָז ענטשטעהונג, קאָנען מיר זי אויך בעקעמפען, אַלס בעוויזען פון היילבאַרקייט פון טובערקולאָז קאָן דינען פאַלגענדע ציפערען, פון טובערקולאָז קאָנען דינען פאַלגענדע ציפערען, מ׳דאַרף אָננעהמען פאַר אַ אַקסיאָמע, אַז כמעט די גאַנצע בעפעלקערונג אין די ציוויליזירטע לענדער, איז אָנגעשטעקט מיט טובערקולאָז, דאָס הייסט, אַז אין אָרגאַניזם פון יעדען מענש האָט זיך אַריינגעקומען די באַקטעריע פון טובערקולאָז אין אַ גרעסערער אָדער קלענערער צאָהל. אין איין אָרגאַניזם האָט דער מיקראָב געפונען ענטשפּרעכענדע בעדינגונגען, אין אַנדערע אָרגאַניזם ווען די צאָהל מיקראָבען איז אַ קליינער און די ווידערשטאַנדס־קראַפט אַ גענוג גרויסע — פערשווינדען די מיקראָבען.

מיר זעהען, אַז פון 14־טען לעבענס־יאָהר האָט 96 ביז 97 פּראָצענט פון דער בעפעלקערונג שוין אָנגעטראָפען אויף די שווינדזוכט־מיקראָבען און דאָך קרענקען נישט אַלע, נאָר אַ בעדייטענדע מינדערהייט. אַלע איבריגע האָבען בעזיגט דעם דאָזיגען פיינד און געבליבען געזונד, אַ ווייטערדיגער בעווייז — און דאָס אַזעלכער, וועלכער איז שוין פעסטגעשטעלט געוואָרען אויף דער גאַנצער וועלט — אין די ערשיינונג, אַז אַ דאַנק דעם פאָרשריט, אַ דאַנק די היגיענישע בעדינגונגען, אַ דאַנק דעם קאַמף מיט טובערקולאָז, וואָס ווערט געפיהרט דורך עטליכע צעהנדליג יאָהר — האָט זיך שטענדיג די צאָהל קראַנקע אויף טובערקולאָז און די צאָהל געשטאָרבענע אויף דער קראַנקהייט פערקלענערט, ביז צו דער מלחמה.

אין די יאָהרען פון דער מלחמה, אין אַלע מלוכות, וועלכע האָבען אַנטיילגענומען אין דער וועלט מלחמה, צוליב דעם פערערגערען זיך פון די בעדינגונגען, זעהען מיר ווידער אַ וואוקס פון שטערבליכקייט צוליב טובערקולאָז. נאָך דער מלחמה ווערט ווידער די שטערבליכקייט קלענער.

פּיניעלע מזיק

גיט לשון

די ווילקער האַלטן זיך דעך פאַר גאַנצע מי־בומים. גאַנצע צילייגערס זענען זיי, די ווילקער, שרעקן הורא אין אַ־בעל אַראַן. און אַז ס׳מאַכט זיך עפּעס, טאָמער זעען זיי אַ שאַלעוו מיט אַ פּרינצע קישולקע, ווער׳ן זיי העזיק.

איך אָב באַך פאַרייורין גיזאָגט אַז מיט די ווילקער פּיליסיפּיע, עס מע גורביש מאַכן. מ׳מוז מאַכן א זעלבסטשיץ און דאַפּקע פין באַליטער יאַט־לעך, וואָס קענען לייגען אַ לאַטע, וואָס פערלירן ניש מילימעטר, אַז זיי זעען אַ קאַשילקאָווע שאַלעוו.

וואָרן צ׳זעהט דאָך, אַז די היצלעריסטען מיט די קאַנעקרייצען זענען גאַכטן גיוועזן קנאַקערס דאַפּקע אין ווילקע, אָבער קאַ באַליט אָבן זיי זעה ניש גיוועזן.

אי, העיערט עץ יאַטן, ווען די קאַשולקאָווע שובראַקיס וואַלטן גיפּרופּט עפּעס צו טון, אין באַליט האַלט איך, פּיניעלע, זיי פערציילט די מאַנסע פון שווייגער., אַי, וואָלט איך גילייגט לאַטעס, אַז עס וואָלט זיך באַר גיקוזשעט ביש באַר איעך, אַלע באַליטער יאַטן וואָלטן גיקיפּט. און אַז אַ שאַלע׳ו קריגט באַר איין טשובאַריק אין ציין־קעסטל אַראַן אָדער אַ גלעט איבערן ברעטל, פאַלט ער באַלד פון קוראַזש און מאַכט א ווטיל זוואַס...

גאַנצע צילייגערס זענען זיי, די ווילקער, און טאָמער זעהען זיי אַ קאַשולקאָווע שובראַק, לויפן זיי אין די מאַזן־לעכער.

אַקלאַל, באַליטער יאַטן. מיר באַליטער דאַרפן ניש מורא הובן. — איך, פּיניעלע, בין דאָ און שמולין גאַסל!

רעצטע טעלעגראַמעם

קראַקאַ. (טעלעפאַניש צום „קונדס").

סיין קראַקאָ איז געקומען אַ גרופּע היטשע׳טור־איקסט זיי האָבן בעזיכטיגט די שטאָט, קיין פאַ־ראַם אויף יידען איז נישט געווען.

* * *

בערלין.

אין בערלין האָט אַ 18־יאָהריגער יודישער בחור זיך געווענדעט צו דער מאַכט מיט אַ ביטע מ׳זאָל איהם ערקלערען פאַר פּוליעהריג און מ׳זאָל איהם דערלויבען חתונה צו האָבען מיט אַן אַריש מיידעל. די ביטע איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

בעמ. פון „קונדס":

באמת אַ וואונדער: דער בחור איז דאָך אויך אַ נאַרישער!..

ש. רעלעם

ער לעגט אַף די ספּראַווע

דער אדוואקאַט איז דער חתונה־נאַכט

אַ היגער אַדוואָקאַט, אַן אַלטער בחור האָט חתונה געהאַט מיט אַ יונג מיידעל.

נאָך דער חתונה־מאַלצייט, ווען דאָס פּאָרעל איז געבליבען אַליין, פרעגט דער חתן די כלה:

— נו, רעגינאַ, וואו איז אייער פּערטיידיגער?

— וואָס פאַר אַ פּערטיידיגער?

— ווילט איהר, עזייסט עס, אַליין זיך בראַניען?

— אַז איך האָב נישט בדעה זיך צו בראַניען.

— אויב אַזוי, האָט דער חתן־אַדוואָקאַט געענטפערט — לייג איך אָפּ די ספּראַווע!..

פאָהרט א יודענע קיין ארץ־ישראל

— כ׳האָב געהערט אַז זי וויבערען זיך קיין פּאַלעסטינע? דאָרט איז דאָך פּע־ציג גראַד היץ אין שאָטען?

— אַ שיינע מעשה כ׳לעבען! איך מוז דאָך אַ־קוראַט זיצען אין שאָטען!..

צוקער צו מאַנטשקע?

אין דער קראַנקען־קאַסע

דאָקטאָר: איהר זענט קראַנק אויף צוקער.

יוד: ענטשולדיגט הער דאָקטאָר — אויף קלעצ־לעך צי אויף מאַנטשקע?

די סיבה

— שוין זעקס חדשים ווי איהנס מאַן איז געשטאָרבען און זי לעבען נאָך אַלץ אַזוי טרויעריג.

— יאָ, כ׳האָב נאָך אַלץ נישט געקריגען אויסגעצאַהלט די לעבענספערזיכערונג.

איך בין אויך א חזיר!

ביי אַ „פּול טשאַרני"

— וואָס זאָגט איהר נישט צו ציפּקיסן? איך בעט ביי איהם אַ גמילות־חסד 10 זל. וויל ער מיר נישט געבען — איז ער נישט קיין חזיר?

— פאַניע ציפּקעס, איך בין אויך אַ חזיר.

א מיטעל געגען רעגען

ערשטע יודענע: אוי, ווי ס׳ברעכט מיך אין די ביינער, ס׳וועט זיכער קומען אַ רעגען!

צווייטע: זי האָבען נישט אַ מיטעל צו דעם ברעכונג?

ערשטע: כ׳האָב יאָ.

צווייטע: מאַ בעהמען זי שנעלער — צו וואָס דאַרף מען איצט דעם רעגען.

א צנועה

מאַדאַם: פאַרוואָס ביזטו אַוועק פון דער פריהערדיגער שטעל?

משרת: ווייל דער הער האָט מיר אַ קוש געגעבען.

מאַדאַם: אַזאַ צנועה ביזטו?

משרת: ניין, גראָד איז די מאַדאַם אַנגעקומען.

1־טער מאַי־דעמאָנסטראַציע

וועֶר, וואָס ס׳פּאַדערט...

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 105 — פרייטאַג, דעם 4 מאַי 1934

אפשר איז דער סטראַטאָספערע

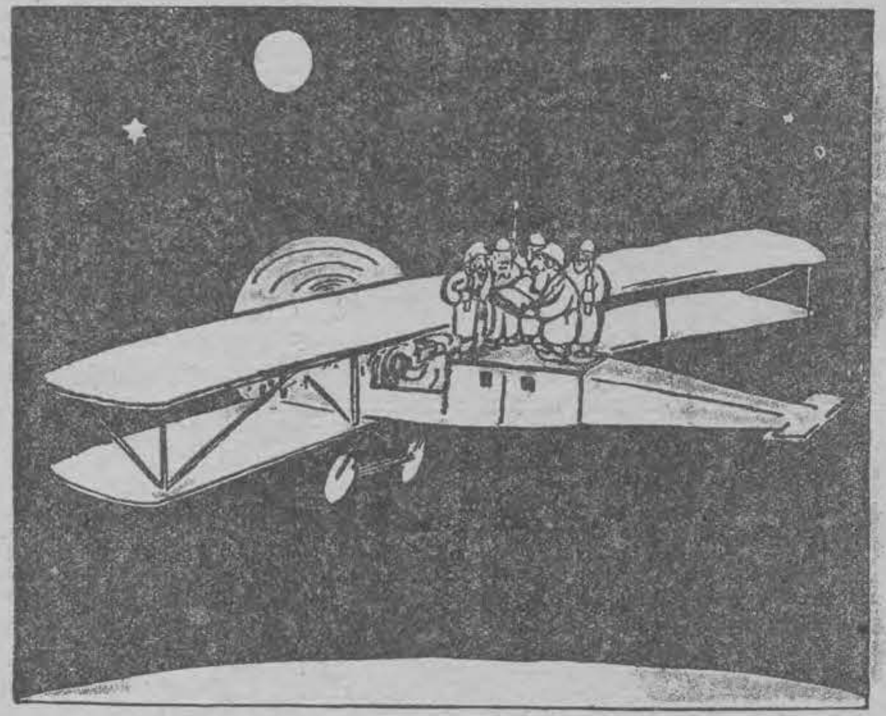

וועלן מיר נישט זעהן די „גרינגע" און „ווישניאַווע" העמדעלדיגע...

פאליטיק פון וואד

זענען מיר, דיפלאמאטען געזעסען, אין דער ליגע־ניגער וואך און אפגעווארט דעם אויסגאנג. גראד דעריאהר האט דער ערשטער מאי געשפילט א גרויסע ראלע אין דער פאליטיק.

אז עס איז שוין געקומען אזוי ווייט אז היט־לער האט זיינע ארבייטער געהייסען פייערען דעם ערשטען מאי שמעקט עס דאך מיט פאליטיק.

אויב עס הייבט אן צו שמעקען פון ערשטען מאי מיט פאליטיק, שטעלען מיר דיפלאמאטען באלד אויס אונזערע נעזער — א שמעק צו טון.

צי האבען מיר עפעס אויסגעשמעקט? דאס האט איהר איז שוין א פראגע פון דיפלאמאטישער דיסקרעציע געבונג אין צו זאגען, אז מיר שטעהען אויף דער וואך ביים אפהיטען די אינטערעסען פון דער מענשהייט און די מלחמה וועט אויסברעכען פונקט אין דעם מאמענט ווען די מענשהייט וועט זיין בזיטיגען אין דעם..

דעם ערשטען זלאטי

וואס פוילען האט בעקומען פון פראנקרייך

דער פראנצויזישער מיניסטער בארטו, זייענדיג אין ווארשע איז ער ארויסגעגאנגען קוים דעם טאג, דער פאליציאנט האט ביי איהם דער־ווייל ארויסבעקומען א זלאטע שט־אף.

אין ווארשא זאגט מען טאקע אז דאס איז די ערשטע זלאטע וואס פוילען האט ליכט בעקומען פון פראנקרייך.

היינטיגע צאהלערס

בעל־חוב: איז דער הער אינדערהיים?

משרת: ניין.

בעל־חוב: ווען וועט ער זיין?

משרת: ווען איהר וועט אוועקגיין...

ש. רעלעם (צוו. קבאפזארגער)

פארז בעסטען היטלער־וויץ

האט דער בערלינער פראפאגאנדע־מיניסטער אויס־געשריבען פאלגענדע דריי פרעמיעס:

1־טע פרעמיע: 6 חדשים שווערע תפיסה,

2־טע פרעמיע: 3 חדשים תפיסה.

3־טע פרעמיע: 1 חודש תפיסה,

א חוץ קלענערע פרעמיעס מיט קורצטערמיניגע טערמינען אין תפיסות און אין די קאנצענטראציע־לאגערען.

וואס איז דאס אזוינס ?...

אנ׳אונבעוועהרליכע פערזאן?

— א מיידעל, וואס איז אלט 52 יאהר, צווי בראדאווקעס אויף דער נאז, איין צאהן אין מויל. שפריצט מיטן מויל. שיקעלט אויף אנ׳אויג, היגקט צו מיט א פיסעל, זומער־שפרענקעלעך אויפן פנים — אט דאס איז אנ׳אונבעוועהרליכע פערזאן.

— וואס איז אזוינס מאי?

— א חודש, ווען מ׳קאן געווינען אויף דער לאטעריע, מ׳קאן כאפען א קאטאר, און מ׳קאן בער־קומען געבראכען די ביינער.

— וואס איז דאס אזוינס „קיינער נישט?"

— דאס איז אזא ווארט, וואס א יונג ווייבעל ענטפערט דעם מאן, ווען ער פרעגט זי: „ווער איז דא געווען, ווען איך בין נישט געווען אין דער היים". ענטפערט זי: „קיינער נישט".

— וואס איז דאס אזוינס באכט

— באכט, דאס איז אזא צייט, ווען סוחרים זענען בעפרייט פון די בעלי־חובות פון סעקוועסטרא־טארען, פון די וועקסלען און פון די ווייבערס גענבת לשון.

— וואס איז דאס אזוינס אבוועזענהייט?

— דאס איז אזא זאך, אז אויב מ׳וויל עמי־צען אנרייבען א מארדע איז אונבעדינגט נויטיג זיין אבוועזענהייט.

דאס הארץ לאזט איהם נישט!

וואס מ׳דערצעהלט וועגען א היגען גארן־סוחר

דער גארן־סוחר איגרעק, צאהלט שוין א צייט לאנג נישט די וועקסלען. די בעלי־חובות לויפען זיך די פיס אפ און ער האלט אין איין טענהן:

— נעהמט מיר די נשמה — איך האב נישט און באסטא!

האבען די בעלי־חובות נישט קיין עצה און פערבייסען די ליפען.

לעצטענס איז אבער ביי איגרעקן ארויס א פער טעלע אויף דער לאטעריע. ער האט געוואונען א „צעהנערל", האבען זיך די בעלי־חובות דערוואוסט דערפון און גענומען טענהן מיט איהם:

— פאניע איגרעק, מילא אז איהר האט נישט געהאט האבען מיר נישט געהאט קיין עצה, אבער איצט אז גאט האט אייך געהאלפען טא פארוואס בעצאהלט איהר נישט?

— איך וועל אייך ערקלערען — האט איגרעק גע־ענטפערט:

— מיין כאראקטער לאזט מיך נישט צאה־לען, און איך וויל נישט אז מ׳זאל זאגען אז צוליב געלד האב איך געענדערט מיין אלטע ליבע גער־וואוינהייט.

א פריינדליכע עצה...

(שמיפער״) ●●● פון ב. קאווגער

...גוט וואס איך האב אייך געטראפען אין מיר, איך וועל אייער צייט נישט צונעהמען, אויב עס, עטליכע מינוט. איך וויל זיך מיט אייך אנ־עצה האלטען ווי מיט אנ׳אייגענעם טאטען. איך האף, אז איהר וועט מיך אויסהערען. איהר ווייסט דאך ווי מען זאגט, אז מען טרינקט זיך, כאפט מען זיך אן א שטרוי. איך בין זיך געקומען מיט אייך א שמועס־טון וועגען מיין אומגליק.

איך האב א פרוי, האב איך, איז זי יונגער פון מיר מיט גאנצע 12 יאהר. איך בין 42 יאהר אלט, און זי איז 30 אלט; און שיעהן איז זי אויך קיין באר איז זי אויך נישט, א פרוי וואס לעבען קען. איז דאס טאקע מיין אומגליק. וואלט זי נישט געוואוסט, אז זי איז א שיינע, וואלט געווען בעסער פאר מיר.

ווייסט זי אבער, אז זי איז יא א שיינע האלט זיך שטאלץ אקעגען מיר, בלאזט פון זיך, דרייט זיך אויפ׳ן קארדיק, ווי מען זאגט, רופט מיך שלי־מזל, לעמעך, דריפקע און נאך אזעלכע נעמען. איך שעהם זיך פשוט פאר מענשען, אין הויז האב איך ביי איהר א פנים ווי חוזק, און זי זאגט, אז ווען זי האט פאר דער חתונה דעם שכל, וואס זי האט איצט. וואלט זי מיט מיר נישט חתונה געהאט; און אויב שוין יא א חתונה, וואלט זי מיט מיר קיין קינדער נישט געהאט, וואלטען כאטש די קינדער געווען געראטען אין איהר, וואלט עס איהר אזוי נישט געארט. זענען זי אבער ווי אויף צו להכעיס געראטען אין מיר, און דאס פע־שאפט איהר הארץ וועהטאג. זי האט דאך געקאנט האבען די קינדער פון א לייטישען מענשען, פון אייגעם, וואס זי וואלט ליבען.

אט אזוי, ווי איהר הערט, יאדערט זי מיך טאג און נאכט, און פערביטערט מיר דאס לעבען. א פאר מאל איז זי שוין אוועק פון הויז, מיך איבערגעלאזט מיט די דריי קינדער. זי איז אוועק שפילען ברידזש, ארער זי איז אויסגעפאהרען מיט איהרען אנ׳אלטען געליבטען. זי איז שוין אפילו מיט איהם געווען אין פענסיאנאט א דריי טעג. זי אליין לייקענט עס, אבער ס׳איז אנ׳אמת. אין הויז איז זי צו מיר קאלט ווי אייז, וויל איך איהר אמאל א קוש טון, ווי עס פיהרט זיך ביי לייטען, טרייבט זי מיך אוועק און זאגט: „ריהר מיך נישט אן; איך ליב דיך פון דערווייטען!"

פרעג איך אייך: איז דאס א לעבען? לוינט זיך פאר אזא ווייבעל צו האלטען?

רעד איך מיט איהר וועגען א גט, לאכט זי זיך אויס פון מיר. יא. זאגט זי, זי וועט מיך בע־פרייען אויב איך וועל איהר געבען 5 טויזענד זל. און האלטען די קינדער, זי וויל זיך, זאגט זי, נישט באדערען מיט די קליינוואַרג.

אט, וואס פאר א מאמע זי איז! מיט איהרע אייגענע קינדער וויל זי זיך נישט אפגעבען!

פאר דער שכנ׳טע האט זי געזאגט: „ווי באר איך ווער פטור פון מיין שלימאזעל (דאס הייסט, פון מיר), פאהר איך באלד אוועק מיט׳ן בעקאנטען.

בין איך אזוי פערצווייפעלט, אז איך ווייס נישט, וואס מען טוט.

ביי מיר איז רעכט זיך צו נעהמען דאס לע־בען און פטור ווערען פון אלע צרות.

ווי זאגט איהר, איז דאס א פלאן, אדער נישט? איך וואלט עס שוין לאנג געטון, וויל איך אבער נישט מאכען מיינע קינדער פאר יתומים. און ווער ווייסט, די קענען נאך האבען דעם בחור פאר א שטיף־טאטען און דאס געפעלט מיר נישט.

אט אזוי ווי איהר הערט, מישט זיך מיר דער קאפ און איך קען דערווייל גארנישט טון.

אויסגעהערט דעם יודען, האב איך זיך פער־רויכערט א סיגאר, א טראכט געטון און געזאגט:

„ר׳ יוד, מיר דאכט זיך, אז די בעסטע זאך פאר אייך וואלט טאקע געווען זעלבסטמארד. נעהמט זיך דאס לעבען און ארויסטער א צרה פון קאפ. איך זעה נישט קיין אנדער אויסוועג. פאר די קינדער דארפט איהר זיך נישט זארגען. עס זענען פערהאן אזוי פיל יתומים אויף דער וועלט, וועט לען צוקומען נאך דריי.

„די קינדער דארפען נישט און טאר׳ען נישט דייך קיין אפהאלט. נעהמט זיך דאס לעבען, און הערט זיך אויף צו מוטשען, אז איהר וועט זיין טויט, וועט איהר נישט האבען קיין גריזאטע פון אייער ווייבעל, וועט איהר נישט זעהן מיט וועמען זי געהט, מיט וועמען זי פאהרט, מיט וועמען זי קושט זיך.

„איהר וועט זיך ליגען אין קבר ווי א גראף און פייפען אויף איהר מיט דעם בחור איבאייגעם. יא, בלויז דער טויט קען אייך ראטעווען! די פרויע איז נאר וואס פאר א טויט זאלט איהר זיך מאכען. דאס איז שוין א געשמאק־זאך. ווען איינער האט ליב. ווען איך זאל זיין אין אייער לאגע וואלט איך זיך בעגאסען מיט נאפט און זיך אונטערגעצונדען. פון שיסען זיך, ארער הענגען זיך, ארער זיך פערסמען, האלט איך נישט... אזוינע טויטען זענען נישט פאר אונזערע סארטען מענשען. עס פאסט אונז נישט, צו אלטמאדיש... אין די גלייכסטע זאך זיך פער־ברענען... אבער איהר טארט עס פאר קיינעם נישט פערטרויען, נישט דערצעהלען... וואריום מ׳וועט אייך באלד נעהמען בעוויזען אז אזא טויט וועט אייך קיין טובה נישט טון. איהר ווייסט דאך די היינטיגע מענשען, קיין זאך פערגינען זיי נישט.... מאכט עס שנעל; און אויב איהר האט א פאר גילדען, לאזט עס איבער פאר מיר, וועל איך פאר דעם געלד ארויסגעבען מיינע ווערק".

דער יוד האט מיך אויסגעהערט און געענט־פערט:

— דעם אמת זאגענדיג, האב איך זיך גערעכט אויף א בעסערע עצה פון אייך. דאך, ווי זאגט מען עס, א שרייבער.

און דער יוד איז אוועק פון מיר זעהר א ביי־זער. ער האט זיך אפילו נישט געזעגנט מיט מיר...

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: וואס איז מיט אייך די מעשה פאניע שבת הגדול? פארוואס טוט איהר נישט אזוי ווי אנדערע · מ׳נעהמט ביי א פאבריקאנט א פעקעל און שוין!

שבת הגדול: מ׳גיט דאך נישט!

קורצער פרייטאג: פארוואס גיט מען נישט?

שבת הגדול: גאר פשוט: א העלפט פאבריר־קאנטען קענען מיך נישט, און די צווייטע העלפט קע נען מיך צו ווט!...

אוי, דער קריזיס!

צום דאקטאר קומט א ייד און בעקלאגט זיך:

— פאניע, דאקטאזשע, כ׳האב מיר אויסגע־דראפעט א גרויס לאך אונטער׳ן רעכטען אויער.

— ווי אזוי האט איהר זיך דאס געמאכט?

— אלץ פון קריזיס — פאניע דאקטאזשע.

א היינטיגע מאדערנע פרוי

ווערט:

געבוירען אין א קליניק.

דערצויגען אין א פענסיאנאט, פערבריינגט טעג אין ספארט, די נעכט אויף דאנסינגען, האט חתונה אין אנ׳אויטא. עסט אין א רעסטאראן.

רייכערט פאפיראסען.

שפילט אין „ברידזש".

לאזט דעם מאן „לופטעם".

ש. רעלעם.

ס׳טרעפט אמאל

ווייב: יעדעס מאל ווען דו קומסט פון דער רייזע ברענגסטו מיר עפעס מיט און היינט נישט?

מאן: דאס מאל האב איך דיך נישט געזדראַ־דזשעט.

צווישען בחורים

ערשטער: איז דיין כלה שיין, קלוג, געלערנט?

צווייטער: פרעג גארנישט. זי האט צעהן טוי־זענד דאלאר.

ש. רעלעם.

אין קאמיסאריאט

— איך קום מעלדען, אז מען האט די נאכט ארויסגעגנבעט פון מיין ווינקעלער הונדערט פלא־שען וויין.

דיזשורני: וואס פאר א סארט וויין איז עס געווען?

ווײַן־סוחר: איך ווייס נישט, וויל כ׳האב נאך נישט געהאט אויפגעקלעבט די עטיקעטען.

ש. רעלעם.

* * *

— איך האב געבראכט א פערבלאנדזשעטען הונד. א דאמע האט איהם געמוזט פערלירען.

דיזשורני: פון וואנען ווייסט איהר אז א דאמע האט איהם פערלוירען?

— ווייל ביי יעדען שויפענסטער שטעלט ער זיך אפ.

אין רעסטאראן

גאסט: איך האב מיר געהייסען געבען פון א חזיר און איהר האט מיר געגעבען פון א קורטשאק.

קעלנער: שאט נישט. דער קורטשאק איז אויך אנ׳אלטער....

ער און זי

זי: טרעפען זי, וואס מיר וואלט געקליידט צום פנים?

ער: א וואוואלקע...

היינטיגע קאסעס

מען דערציילט, א היגער פאבריקאנט איז גע־קומען אין געשעפט אריין און אנגעטראפען די קאַ־סע א בעשעדיגטע דורך גנבים.

— איך שטעל מיר פאר דעם פעדרוס, וואס די גנבים האבען געהאט ווען זיי האבען זי נישט געקענט עפענען — האט זיך אנגערופען איינער פון די אנגעשטעלטע.

— און איך, ענטפערט דער פאבריקאנט, שטעל מיר פאר דעם פעדרוס וואס זיי וואלטען געהאט ווען זיי וואלטען זי יא געעפענט.

ש. רעלעם.

א זיווג משׁשת ימי בראשית

דער לעהרער פון מאטעמאטיס און זיין כלה

צום לעהרער פון מאטעמאטיק, ה׳ האבער פלאק, קומט א שדכן אנשלאגען א שידוך:

— איך האב פאר אייך א כלה, — פאר אייך גוי געוואונשען!

— א מיידעל?

— יא, א בעל־הביתטע.

— א יונגע?

— כמעט! איהר דארפט אייך גאר נישט פרעגען. זי איז מיר אויך א זיווג פון משׁשת ימי בראשית.

— מיט וואס?

— זי איז אנ׳אומבערעכענטע פרוי!

לאזער סקראמנע מעדלעך

אנ׳אויסקונפט וועגען א חתן

אין קאמיסאריאט ווענדעט זיך א הויכע בלאַנקע פאניענקע:

— פאניע דיזשורני, כ׳האב מיך עפעס גער־וואלט דערוויסען פון מיין חתן. ער איז א הויכער, א ברונעט׳ער, גרויסע אויגען און האט קורצע שווא־רצע וואנשיקעס.

— וואו הייסט ער און וואו וואוינט ער, — פרעגט דער דיזשורני.

— דאס האב איך מיך טאקע געוואלט דער־וויסען — האט די פאנענקע געענטפערט.

אין דער צוקערניע

קעלנער: וואס בעשטעלט איהר?

יוד: דערווייל גארנישט.

קעלנער: און שפעטער?

יוד: און שפעטער וועל איך ארויסגעהן.

ביטערע צייטען

פאר דער אלטשטאטישער שוחל

צוויי שנארערס טרעפען זיך צוזאמען, זאגט איינער צום צווייטען:

— ביטערע צייטען, פון שנארעריי קאן מען שוין איצט קיין לעבען נישט מאכען! איצט איז שוין בעסער צו ארבייטען.

היינטיגע איידעמס

איידעם: נו, ווי האלט עס עפעס מיט מיין שוויגער?

דאקטאר: נישט גוט. איהר מוזט זיין געפאסט אויפן אויסערסטען.

איידעם: הייסט עס, אז זי וועט געזונט ווערן?

צווישען כלה־מיידלעך

— וואס האבען זי עפעס אויפגעהערט צו געהן מיט מארקוסען?

— ווייל ער האט מיך שטארק בעליידיגט.

— ???

— ער האט חתונה געהאט מיט אנ׳אנדערער.

זי האלט נישט דערפון

שדכן: איך זאג אייך, דער יונגער מאן איז אזא גוטער, ער וועט נאך דער חתונה נישט אפטרעטען פון אייך אויף איין מינוט.

כלה: עס ווערט נישט פון שידוך.